

Megjelenik

minden vasárnap.

Szerkesztőségi s kiadói szállás:

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi s anyagi
ügyeit illető minden külde-
mények czimzendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Hirdetési díjak:

Kétszer hasábozott garmond
sor vagy annak tere 5 kr.
Bélyegdíj minden beigtatás
után 30 kr.

Nagyobb és többször megje-
lenő hirdetéseknel külön ked-
vezményt nyújt a kiadóhivatal

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Halottak országában. Könyves Tóth Kálmán.
— Milyen legyen jelen korunkban az egyházi beszéd? (Folytatás.)
Vas Tamás. — Az áll. ig. tanács r. üléséből. r. t. — Egyházi
lapszemle. — Iskolai értesítők. — Külföld. — Irodalom. — Tá-
rca: A megnyugvás. (Rajz.) Gyarmathy Zsigánétól. (Folytatás.) —
Különfélék.

A HALOTTAK ORSZÁGÁBAN.

I.

Tehát megtörtént. Budapest városának orvosi testü-
lete a napokban a „hullaégetést“ nemcsak hogy elfo-
gadta, sőt egyenesen ajánlotta, s megérjük, hogy pár évti-
zed múlva a hullaégetés lesz divatos temetkezéssé. Az esz-
me nem új. Egy század óta mozognak már egyesek, hogy
ezt ez eszmét keresztülvigyék, s ime, most már sikerült is
egy pár városban hullaégető kemenczét felállítani. Még
két nagy baj van, mit nehéz lesz elhárítani. Egyik az,
hogy a hullaégetés sok időbe s költségbe kerül; másik az,
hogy a vallásos érzet tiltakozik e temetkezési mód ellen.
A keresztyének, törökök és zsidók ezredévek óta földbe te-
metik halottjaikat, s míg a föltámadás hitét ki nem irtjuk
a szívből, inkább fektetik halottjaikat koporsóba, hogy ked-
veseik a sirban porladozzanak; holott voltaképen a hulla-
égetés sem irthatja ki a hitet, mert az az Isten, ki hitünk
szerint a porból föltámaszthat, testünk nemesebb lényegét
a tűz lángjai közt is megőrizheti ama napra. Nem annyira
a tudomány, mint inkább a gyöngéd érzelem hatalmán tör-
rik meg az új temetkezési eljárás meghonosítása.

A jövő élet számtalan hitágazata tulajdonképen két
főcsoportba sorozható. Egyik azt tartja, hogy az örök élet
mindjárt a földi lét után kezdődik, a másik azt tanítja,
hogy az később, idők múlva, érhető el. Ez utóbbi hit hívei
s vallói a magok halottjait temetőkre viszik, koporsóba fek-
tetik, hogy ott csöndesen nyugodjanak a boldog föltámadás
reménye alatt. Zsidók, keresztyének és törökök azon boldog
hitben pihennek el, hogy lelkük túléli testöket s csodás lé-
tele változtat a halálban. Épen ezért mindegy, ha a test akár
megég, akár vadállatok, akár férgek zsákmánya leend. A
porrész a lélek, e tiszta, halhatlan lény nem követeli vissza.

Az arja néptörzs, nyugati Európa lakosainak őseik egy
más világban hittek, hová a test tökéletlenségei őket nem
követik, s ott fent valamelyik égi testben a hívő zavarta-

lan boldogságot élvezend. Ezek megégették halottaikat, hogy
a romlandó test tiszta lénye füst alakjában szálljon föl a
boldogság hazájába, hol őket Agni, a tűz Istene fogadja.
India ő s népe szerint a hullaégetés volt egyenes és köz-
vetlen út a menyek országába, mert egyenesen azt hitték,
hogy a tűz új életet ad a halottnak. Yawa, az első ember
is tűz által jutott Istenhez s ő vezeti a tűz lángjain ke-
resztül a hívőt a magasságban lakó Istenhez.

A budhismus is azt tanítja, hogy minden bűnnekgyö-
kere a testben rejlik; innen az élet a budhistákra nézve
teher, s boldog az, ki az élettől megmenekül. A lélek szá-
mos alakot ölt, mielőtt Nirvánába költözhetnék. Most Isten,
majd démon, ember és állat. Ez a lélekvándorlás teszi őt
aztán közönyössé gyönyör és fájdalom iránt. Hogy a lélek
a halál után mindjárt könnyen megkezdhesse vándorlását:
szükséges, hogy az gyorsan meneküljön meg a portesttől.
Ennélfogva vagy meg kell azt égetni vagy más úton gyor-
san eszközölni romlását.

Az ő s bramin s budha hitágazat ma már számos vál-
tozatokat mutat föl, de a test gyors feloszlásának szüksé-
gességét minden felekezet egyaránt sürgeti. Tibetben a ha-
lottakat nem égetik meg, de magasan fekvő helyekre teszik
ki, hogy a saskeselyük mihamarább fölfalják, a szegényebb
osztályúakat gyakran az ebek elé vetik. A gazdagabbak hul-
láit e célra készült magaslatokra viszik fel. A húsrészeket
darabokba metélik, a koponyát, csontokat mozsárban törik
meg, s mikor e műtéttel készen vannak: füstöt csinálnak,
hogy a saskeselyüket oda csalogassák. Jönnek is azok ez-
rével.

Siámban, hol szintén a budhismus uralkodik, a szegényebb
sorsú hívők a halottakat vadállatok zsákmányául dobják ki,
míg a vagyonosabbakat megégetik s a megmaradt csontport
vagy hamut urnákba helyezvén, a templomhoz közel ássák
el gula alakú emlékszobrok alá. Az elégetés tisztességében
a véletlen halál áldozatai, úgyszintén a gyermekek sem ré-
szesülhetnek, s a mi különös, nem szabad azokat sem meg-
égetni, a kik himlőben haltak el. Ezeket a folyamba dobják.
Néhány hindu felekezet a halottak csontjait s hamvát a szent
Gangesbe veti.

Bráma s a Budha hívei némi módosítással mindnyá-
jan a porrészek gyors felbomlását siettetik, nemcsak így
ölthet szerintük a lélek új hazájában más nemesebb alakot.
A parszik vallása szintén a tisztulás elméletét fogadta el.

A Zóna-veszta pedig határozottan a megbocsáthatlan bűnök közű számlálja a hullának akár vízbe dobását, akár megégetését vagy eltemetetését. A hulla a Dakmára — a csönd bátyájára — viendő, hogy ott a ragadozó madarak semmisítsék meg. A lélek csak akkor idvezülhet, ha rögtön menybe tér. A hátrahagyott porhüvely tisztátalanná tesz mindenkit, a ki azt érinti, s a ki bármely oknál fogva halottal jó érintkezésbe, ha azt akarja, hogy ismét tiszta lehessen, annak számtalan mosódásokon kell keresztül mennie.

A régi arja törzs népei is a léleknek azonnal való elköltözését tanították, azért ők is kevésre becsülték a pormaradványokat. A homéri korszakban élő görögök vagy megégették halottaikat vagy egyszerűen nyílt térre tették ki. Ez utóbbi eljárást azonban inkább ellenségeikkel szemben vették alkalmazásba. Nagy hősokeket nagy ünnepélyességek kíséretében égettek el. Mikor Patroklosz elesett, végtisztességtételére négy ló, kilencz eb s tizenkét trójai fogoly égettetett meg vele együtt. Az égő parázst borral oltották el, a csontokat összeszedvén, arany hamu-vederbe helyezték el, hogy majd idővel Akhil hamvaival együtt temetessék el. Ebből kiviláglik, hogy az ősz hajdanban a görögök embereket is áldoztak nagyobb temetések alkalmával.

A későbbi görögök nézetei az örök életet illetőleg korszakonként módosultak. A néphiedelem azonban az maradt, hogy nyomban a halál után ki-ki elveszi a megérdemelt jutalmat, illetőleg büntetik. A halott mindjárt az alvilágba költözik, hol árnyék módra folytatja létezését. Örömet veszik, ha földi kedveseik kegyelettel őrzik meg emléküket, s fáj nekik az elmellőztetés. Az Istenek haragja sújtja azt, ki tisztességesen el nem takarítottja övéit. Innen eredt aztán az a szokás, hogy ha valaki az úton talált valami hullát, ha mást nem tehetett, legalább földdel behintette. Hogy a nap sugárait meg ne fertőztessék, a halottakat még napkelte előtt elszállították azon helyre, hol azt megégették. A szegényeket, mivel nem került ennyi költségbe, eltemették. Agyagból vagy cziprusfából készült koporsóba helyezték. A hullaégetés sokba kerülő költsékezés volt. A legközelebbi rokonok levágták hajzatukat s mindazzal, mit az elhunyt kedvelt, a máglya lángjai közé dobták. A csontokat hamvvederbe gyűjtötték össze, s az a többi hamvvedrekkal együtt a családi sirboltban őriztetett. A hamvvedrek mellé függeszték föl a harcosok fegyvereit, a nők tükreit, a gyermekek játékszereit, a diadalmas bajnokok győzelmi jelvényeit.

A rómaiak is majdnem ilyen formán temetkeztek. A köztársaság későbbi korszakában az égetés jött szokásba, s a császárság alatt ez volt leginkább gyakorlatban, de a kereszténység terjedésével ez a szokás lassanként kiküszöböltetett, úgy hogy már a negyedik században csaknem halhatatlan volt. Az eltemetendő hullát assosi kőkoporsóba helyezték, melynek az a sajátsága volt, hogy a fog kivételével, negyven nap alatt az egész testet, hogy úgy szóljunk, fölemesztette, innen nevezték el sarcophagusnak vagy hús-évőnek. Itt a máglyán égették el a hullát, a közeli rokonok összeszedték a hamvakat s urna nevű edénybe zárták, melyet különféle anyagból készítettek, u. m. márványból,

alabástromból vagy égetett agyagból. A halott neve rendszeren az urnán olvasható, sőt gyakran születési és halálzási adatokat is tartalmaz, végül azon egyén neve is olvasható, ki az urnát ajándékozta. Csak kivételes esetben engedték meg a város területén belől eső sirboltokba helyezni az urnákat. Hadrián egy rendelete értelmében az, a ki a halott hamvait a városba be merte csempészni, negyven arany pénzberságra lett büntetve, s a temetkezési hely lefoglaltatott. A gazdagok siremléke rendszeren márványból volt faragva, s vaskorlát vette körül. A sírokat nagyjából az országútak mellett váltották meg, s az appiani úton látható sírok csaknem Róma kapujáig terjedtek.

Könyves Tóth Kálmán

Milyen legyen jelen korunkban az egyházi beszéd?

(Folytatás)

Tehát minden beszédnek van objectív oldala, de van bizonyára subjectív oldala is. S ez utóbbit feledni jelenkorunkban végzetesnek tartom. Egészen eltekintve attól, hogy a jó prédikáció soha sem tagadhatja meg a maga subjectív evangéliumi jellegét: az egyházi beszéd subjectív oldalát szükségképpen feltételezi egyfelől a kor sajátsága, melyben az tartatik és másfelől a hallgatók sajátsága, a kik előtt az tartatik.

A mi az elsőt illeti: ezen teljességgel nem az értenedő, hogy az egyházi szónok rabszolgailag hódoljon a korszellem áramlatának; de bizonyára fontosak és figyelmet érdemlők e tekintetben Hagenbach szavai: „az oly egyházi beszédek, a melyeken ama kornak, a melyben elmondva voltak, semmi nyomát észrevenni nem lehet, bizonynyal nyomtalanul enyésznek el.“ Vigyáznunk kell, hogy az egyház és az élet közötti lévő úr mélyebb és nagyobb ne legyen, mint a minő jelenben! Az egyházas gondolkodású és szigorúan conservatív Guizot kimondta: „hogy az evangéliomtól elidegenedett jelenkort csak azok vezethetik vissza s nyerhetik meg újrol az evangéliomnak, a kik azalatt, míg a kereszténységet védelmezik, nem sértik, nem bántják a jelen társadalom azon eszméit, azon jogát és érdekeit sem, a melyek annak életében mély gyökereket vertek.“ Ily értelemben legyen a jelenkor egyházi beszéde, inkább mint valaha, subjectív, alanyias, korszerű. Álljon benső összeköttetésben nemcsak az egyesek mindennapi életével, hanem az emberiség életével is.

Úgy de korunk sajátságaihoz tartoznak annak gyarlóságai, fonákságai, bűnei. Az a kérdés tehát, hogy ezekkel szemben minő álláspontot foglaljon jelenkorunk egyházi beszéde? Az elméleti és gyakorlati materialismus, sokak erkölcsi tarthatatlansága s az abból származó bizonytalanság, szétzüllöttség, mind általánosabbá váló megvetése az isteni és emberi tekintélynek, csaknem nyílt megtámadása az erkölcsi életrendnek: a kor ezen nagyon elterjedt, hatalmas hibái, a melyek nem szorítkoznak csupán csak az egyesek életére és életkörüre, hanem többé-kövésbé mindenkit érin-

tenek, mindenkit magokkal ragadnak, ezeket tekintve, semmi kétség nem lehet a felett, hogy a jelenkor a váltság kora, a melyből rendszeren egy új korszak szokott kibontakozni. Ilyen időben a papi hivatal egyfelől kétszeres pásztori eszélyt és tapintatot igényel. S nekem úgy tetszik, hogy jelenkorunk egyházi beszédeiben, mind a két tekintetben sok hiba követtetik el. Van a prédikálásnak egy téves módja, a melyet talán leghelyesebben esztelenül buzgólkodónak lehetne nevezni. Megjegyzem, mielőtt tovább mennék, hogy a buzgóságnak, az isteni dolgokért való lelkesedésnek, minden keresztyén egyházi beszéd főjellemlvonásának kell lennie. De különbséget teszek egyszeresmind az igaz buzgóság és az esztelen, oktalan buzgólkodás között, a melylyel leggyakrabban a dorgáló beszédekben találkozunk. A dorgáló beszédek, magokban véve mint ilyenek is, a legnehezebbek, a legkényesebb természetűek, de kétszeresen nehezek, főleg a jelenben, annyira, hogy nemcsak a laikusoktól, hanem magoktól a lelkészek-től is nem egyszer lehet hallani: „a dorgáló beszédek többé nem korszerűek, lejárták magokat.“ Azonban ez a jelszó, így általában kimondva, épen semmit sem mond. Mert habár magára a beszédre vonatkozólag áll is az, hogy a túlbuzgóság, a vakbuzgóság csak árthat s épen magának az evangéliomi egyháznak történelme sok példát mutathat fel ezen állítás igazolására, de másfelől fenmarad a dorgáló beszédnek az a feladata, hogy a szívekben felköltse a bűnbánat érzelmeit. Vannak lelkészek — és pedig nagy számban — a kik úgyszólván irtóznak a törvényt prédikálni, a kik érzelgős, szelleműs előadásukkal csak a kedélyre igyekeznek hatni, hizelegnek szüntelen. De mi egyéb hatása lehet az ilyen beszédnek, mint a mi van egy hirtelen elröppenő álomnak? Tehát az isteni dolgokért való nemes lelkesedés és buzgóság egyik főkélléke az egyházi beszédnek, főleg jelen korunkban, de ettől mindig meg kell különböztetnünk a túlbuzgólkodást, az esztelen heveskedést. Esztelen buzgólkodásnak nevezhetjük azt, ha valaki a nélkül, hogy oka lenne rá, a nélkül, hogy a körülmények kívánának, szüntelenül buzog, heveskedik, jajgat. S pedig vannak elegenden egyházi szónokaink között, kik azért, mert a szívhez szólni nem tudnak, minden istenadta vasárnapon a kor bűneit, erkölcsi romlottságát hozzák elé. De kérdem, mi lesz ezzel elérve? Semmi egyéb, mint az, hogy a kedélyeket mindannyiszor eltompítják, mert a folytonos dorgálás és jajgatás keresztül megy a fejen, épen úgy, mint a malom zúgása a molnárén, a ki azt minden nap hallgatja. Nem, ha a szöveg vagy az alkalom felhív rá, ragadjuk meg azt készséggel s beszéljünk egész komolysággal a kor romlottságáról, de őrizkedjünk mindig és mindig ezt a tárgyat cibálni; fontoljuk meg a régi közmondást: „ne quid nimis!

Esztelen buzgólkodásnak nevezhetjük továbbá azt is, ha az egyházi beszéd pusztán csak dorgál, a mint ez igen gyakori esetben történni szokott. Mert mi lesz ezzel elérve? A pusztá dorgálás elkeserít, de meg nem nyer, nem hódítja meg a szíveket; fegyelméz, de nem javít. Soha se melőzzük, midőn arra alkalmunk van, szembeállítani a meg-

döbentő képeket a keresztyénség dicsőségével, a rútat, az olívsztőt a széppel, a magasztossal, s ehhez vonzani a szíveket. Hiszen büntet, fenyít a jónak, a szépnek felmutatott képe is, de egyúttal meggyőz és meg is nyer. Végre esztelen buzgóságnak nevezhető az is, ha a dorgálás szenvedélyes, megszegyenítő, lesújtó, gyűlöletteljes. Az ilyen beszéd igen könnyen azt a benyomást teheti a hallgatókra, hogy a lelkészt emberi személyes motívumok vezetik, azaz, hogy az istenit az emberi szenvedélyek közé vonja le. Legyen a dorgáló beszéd mindig azon tudattól áthatva, hogy felette áll a kor küzdelmeinek; legyen mérsékelt, méltóság-teljes, hadd legyen mindig hallható a buzgólkodáson át a szeretet fájdalma is azokért, a kik kívül vannak, és legyen mindig érezhető a szeretet gondoskodása azokért, a kik belül vannak, hogy egy is el ne vesszen a Krisztus szívének ériutése által. Legyen a dorgáló beszéd nem szépettevő, nem hizelgő, nem egy úton haladó a kor áramlatával, hanem legyen az isteni dolgok iránt mély erkölcsi komolysággal és érdeklődéssel teljes; legyen ne esztelenül buzgólkodó, pusztán, szenvedélyesen dorgáló, hanem a keresztyéni szeretet szívverésétől áthatott. Ez szükséges a jelen korban. Ez egyik legfontosabb feladata a lelkésznek, melyet ma inkább, mint valaha, meg kell oldania.

Vas Tamás.

(Folytatása következik.)

AZ ÁLL. IG. TANÁCS R. ÜLÉSÉBŐL.

Kolozsvár, szep. 23.

Jelen vannak: főtitisz. Nagy Péter püspök, mint elnök; dr. Jenei Viktor, Gyarmathy Miklós, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Szász Béla, Parádi Kálmán ig. tanácsosok; Bodor Antal titkár, Deák József pénztárnok, Szabó Ádám számvevő, Balogh György ügyvéd.

Sylveszter Domokos n.-szebeni espores fölterjesztésére tárgyalatik a bürkösi pap kérelme, melynél fogva kérelmező pap a fiának az ő és neje által kiállított kötelezvényre 350 frt. fizetési előleg utalványoztatik.

A sz.-lónai egyházközség és az illető egyházmegyei tanács beterjesztett jegyzőkönyveiből kitünvén az, hogy a sz.-lónai egyházközség szegénysége miatt nem bírja felekezeti iskoláját a törvény kívánalmainak megfelelőleg fentartani, igazg. tanács a felek. iskola megszüntetését megengedi és egy állami vagy egy államilag segélyezett községi iskola szervezésére az egyházközségi előjáróságot felbatalmazza.

A dévai egyházközség újonnan megállapított temetői rendszabályai az illető egyházmegyei közgyűlés pártoló ajánlatával tudomásul vétettek és megerősítettek.

Tekintettel a maksai egyházközség papjának előhaladott korára, megengedtetik, hogy a most még működő pap életében az énekvezér tanítsa a hitsorsos tanköteleseknek a vallástant s ezen időre a régi énekvezér-tanítói fizetést — a kizárólag tanítói fizetésen kívül — az énekvezér élveze; e végből és a fenforgó ok miatt ideiglenesen helyben hagyatik az újolag kiállított díjlevél.

Az erdővidéki egyházmegyei közgyűlés beterveztett határozata alapján utasították a dálnoki egyházközség, hogy az 1876 évben tartott egyházkerületi közgyűlés rendeletéhez képest helyezze hatályon kívül a régi énekvezér-tanítói díjlevelet és állítson ki új, a változott viszonyoknak megfelelő díjlevelet az énekvezéri állomásra vonatkozólag. — Ugyancsak a mákosfalvi tanítói díjlevél módosítása tárgyában, tekintve a mákosfalvi egyházközség tagjainak és evvel egyidejűleg az énekvezéri fizetésnek tetemes csökkenését, a kizárólagos tanítói fizetésnek jövőre az énekvezér javára leendő kiadása megengedtetik. Özvegy Antal Zsigmondné, a s.-szt-györgyi kollegium és a maksai egyházközség képviselői közt létrejött osztályos egységet az ig. tan. a kölcsönös végrendelet értelmében helyben hagyja és azt eredetiben a két leltárral és haláleset felvételi jegyzőkönyvvel együtt leküldi az illető kollegium előjáróságának.

Patai Ferencz kiskapusi elaggott énekvezér tanítónak 10 frt. államsegély előlegeztetik.

A sepsi egyhm. esperes aafia felterjesztésére a brassyói egyházközség adás-vevési szerződvénye helyben hagyatik (vásárol egy drb földet 120 frton a korábban eladott papi szántóföld árából); a fenmaradó összeg kamatai mindaddig tőkésítendők, míg annak idejében czélszerű fekvő vásárlására lesz fordítható.

Márton András pap esperesi közvetítéssel értesítetik, hogy a szynyei egyházközség számadásai beadattak s így panasza teljesen alaptalan. A mányai l. egyh. fekvőségei után az adót panaszoló köteles hordozni a 600—1878 sz. a. kelt határozat értelmében. Esperes aafia utasították a szynyei egyház adóhátrálékának kimutatására s ennek alapos tisztázása érdekében, minthogy esperes aafia eljárása ellen is panasz emeltetett, egyházmegyei gondnok Róth Pál aafia fölkeretik és a hivatalos kiszállással s vizsgálattal megbizatik.

v. t.

EGYHÁZI LAPSZEMLE.

A „Protestáns Egyh. és Isk. Lap“ 39-ik számában Szekeres Mihály „Kellenek-e egyházi magtárak?“ feliratú cikkében ezt írja:

Sok helyen pusztuló egyházaink jövője nagyon sötétnek mutatkozik, ha, míg lehet, nem gondoskodunk a szükség fedezéséről. Erre pedig legkönnyebb és legczélszerűbb a kölcsön- vagy takarékmagtár. Ha nem volna ez így, nem lenne annyi magtár, mert a nép ellene szegült volna. Vannak, mint minden újításnak, a magtárak felállításának is ellenei, a kik felhozzák ellene, hogy:

1. Felállítani nehéz. Nem nehéz, csak győzz meg a lelkész hallgatója főbjeit magán úton a magtár szükségességéről, tanácsulésben aláírási ívet kell elővenni, a lelkésznek lehetőleg a legfőbb összeggel aláírni s aláíratni az előjárókkal és azon gyűlésből kiküldeni 2 tanácsost, kik a híveket az ivvel házanként megkeresik. Eredmény így bizonyára lesz.

2. A kezelés nehéz. Ez sem nehéz. Az a fő, hogy legyenek szabályok, legyen magtári könyv, magtári ellenőr. A kiadást a magtári gondnok teljesíti, felírván egy czédulára a kivenni akaró nevét, a kiveendő összeget és a

kezest. Ekkor a kivevő — mielőtt gabonát kapna — a czédulával elmegy a lelkészhez és ott a magtári könyvbe, mint adós, beírja nevét, úgyszintén a kezes is, az összeget előttök bevezeti a lelkész a nevek után és a czédulára ráírja a könyvben lévő folyó számot és saját nevét. Ezen czédulával az illető visszamegy a magtárba s kikapja gabonáját, a czédula pedig a magtárnoknál marad, hogy a főkönyvvel összehasonlittassék. Ez ugyan hosszas eljárás, de helyes és czélszerű.

3. Bő terméskor benn marad a gabona. Megtörténik, igaz, de nagy ritkán; nincs a mai világban általános jó termés soha, a magtári gabonára szükség van, ha ősszel nem, tavasszal. Aztán az évi kamat egy részét évenként, vagy a mikor jó ára van, pénzzé kell tenni. s a pénzt „magtári pénztár“ czim alatt jövedelmeztetni.

4. Uzsora az egész, mikor egy mérő gabonára egy fertály a kamat. Ez a leggyengébb érv, mert az állítás nem igaz. Megtörténik, hogy az egyház még kamatot sem kap, nem hogy uzsoráskodnék.

5. Rossz terméskor a kamat nem foly be. Még a tőkének is be kell folyni, ha másként nem, könyvben. A kamatot nem szabad künnhagyni, mert a kamathátrálék a megölő féreg a magtárnál. Ha nem fizet az adós, fizessen a kezes.

6. Bő terméskor sok tőke befoly, de nincs, a ki kivegye. A tőkének mindenféle terméskor be kell folyni. Ha mind befizetik, betöltik a magtárba és felét kiviszik, sőt lehet, hogy mind. A jövő év meghozhatja a nagy árt, és így nincs veszteség.

7. Az egyházi magtár fizeti a hivatalnokokat. Bizony ez nem jó. Fizesse az egyház. A magtár pedig legyen olyan pénztár, magtár, hol a megszorult valláskülönbség nélkül pénzt és kenyeret nyerjen, s a melyből az egyház beruházásokat tehessen vagy építkezék.

8. Jobb lenne szántóföldet venni magtár helyett. Igen is a magtár tegyen hasznos befektetéseket, ez a fő, nem pedig az, hogy elharacsoltassék; vegyenek az érdekeltek az egyház számára a magtári gabona árán időnként, ha lehet, fekvő birtokot, mert idővel, ha gyengül is a nép, lesz föld és lehet hivatalnok. Tehát az legyen czélja a magtáraknak, hogy földbirtokot szerezhessünk a gyülekezetek számára.

ISKOLAI ÉRTESEITŐK.

— Hatodik közlemény. —

Értesítő a reformátusok debreczeni főiskolájában a tanítóképezdéről és az elemi iskoláról. Az 1880—81 tanévről. Szerkesztette: Joó István, a tanítóképezde igazgatója s az elemi iskolák felügyelője. A tanítóképezde tanári kara 7 tagból állott; tanulók száma az első félévben 92, a másodikban 69, a gyakorló iskolában pedig 64 volt. 1880—81-ben két ízben tartott tanítóképesítési vizsgálat, a melyekre 15 férfi és 1 nő tanítójelölt jelentkezett, kik közül 7 nyert oklevelet, a többi részint önként visszalépett, részint visszaütasított. A főiskolában a gyakorlóiskolán kívül elhelyezett elemi osztályokban 6 tanító működött, és a tanulók száma 401 volt. A főiskolában a képezdei növendékek számára fentartott szobák az év elején nem lévén elégségesek, a főiskolai épületben csak 60 növendék nyert lakást, a többi számára a városon kellett szállást bérelni; februártól kezdve azonban már mindenik növendék belakott.

A zila hi ev. ref. főtanoda értesítője az 1880—81-ik tanévről. Az előjáróság megbízásából szerkesztette: Berényi János, tanvezető tanár. A tanítótestület 18 tagból állott. A tanulók száma az elemi iskolában az első félévben 168, a másodikban 162 volt; a gymnasiumban (V—VIII osztály) úgy az első, mint a második félévben 51, és így a főtanoda összes népessége az első félévben 219, a másodikban pedig 213 volt. Érettségi vizsgálatra jelentkezett 10, a kik mindnyájan érettnak ítéltettek. Rigorosumot 12 tett. Ösztöndíjban és jutalmakban, nem számítva az állami és közvetett segélyeket, kiosztott összesen 377 frt., 1 drb. cs. arany és 42 drb. könyv. Volt az ifjúságnak önképzőkörre, ének- és zenekara. Az önképzőkörben a munkásság élesztésére egyesek ajándékából összesen 20 frt. és 1 drb. cs. arany tűzetett ki a múlt évben jutalmúl.

A szilágy-somlyói államilag segélyezett községi elemi népiskola értesítője az 1880—81-dik tanévről. Kiadta: a községi iskolaszék. 9 tanító működött e népiskolánál a múlt tanévben. A tanulók összes száma 260 (fiú 161, leány 99) volt, kik közül vallásra nézve 93 ev. ref., 60 róm. kat., 98 Mózes és 9 gör. kath. hittű.

KÜLFÖLD.

Németország. A német katolikusok e hóban tartották meg 28-ik évi nagygyűlésüket Bonnban. A gyűlés elnöke br. Wamboldt Ferencz volt. A képviselők több elvi jelentőségű határozatot hoztak, melyek közül nem tartjuk érdektelennek néhányat t. olvasóink tudomására juttatni. Ilyenek: I. *A szent atyát illetőleg.* A közgyűlés, mint mindenkor, úgy most is kinyilatkoztatja teljes szeretetét és odaadását, valamint egész és feltétlen alávetését az apostoli szék tekiutélya alá. A közgyűlés megbotránkozását fejezi ki az örök városban a IX. Pius pápa maradványai megszenteltelentése felett és ebben XIII. Leo pápa ellen intézett súlyos sérelmet és bántalmat lát, valamint Pius holtteste ellen elkövetett meggyalázást és mindenekfölött a pápaság ellen elkövetett súlyos, erőszakos tettet. II. *A kulturharczra vonatkozólag.* A közgyűlés kívánja és elvárja mindazon törvények s rendeletek mielőbbi mellőzését, melyek évek hosszú sora óta elnyomják a német katolikusok lelkiismeretét, sértik az egyház szükséges s biztosított jogait és ellentétben állanak az államnak úgy, mint az egyháznak jól felfogott érdekeivel egyaránt. III. *Az iskola-kérdést illetőleg.* A közgyűlés ismételtlen kijelenti, hogy ragaszkodik azon elvhez, miszerint a szülők mellett az első jog az egyházat illeti meg a gyermekek nevelésében. A közgyűlés tehát megújítja tiltakozását az állami tanmonopolium, valamint az iskolai kényszer ellen és az iskolának kizárólag az állam általi vezetése ellen. Tiltakozik különösen a felekezetenküli és vallásilag vegyes iskolák ellen, az egyháznak megszorítása ellen a vallásoktatás vezetése és felosztásában, valamint a tanítóknak tisztán állami kiképzése és kinovezése ellen úgy a felsőbb, mint alsóbb iskoláknál. IV. *A társadalmi kérdésre vonatkozólag.* A közgyűlés a legnagyobb érdeklődéssel követi az összes jóindulatú törekvéseket s kísérleteket a társadalmi nyomor megszüntetésére, melybe „az Istenről megfeledkezett” (?) liberalismus korunkat döntötte. A közgyűlés azonban nyíltan s határozottan kijelenti azon meggyőződését, hogy

minden törekvésnek e téren a keresztyénség szellemétől áthatottnak kell lennie, hogy üdvös célra vezessen, — és hogy annak a keresztyén életben való megvalósítása nélkül nem lehet tartós javulását elérni az uralkodó nyomornak. V. *A szerzetes rendekre nézve.* Tekintettel ezen társadalmi nyomorra, főképp az alsóbb néposztályokban, valamint tekintettel az ifjúság szükséges keresztyén nevelésére: a közgyűlés egész határozottsággal reclamálja az ő keresztyén szerzetes társulatait, melyeknek áldásos működését nem lehet nélkülözni a legnagyobb kár nélkül — és a fennálló számára szabad, a hitszabályoknak megfelelő, semmiféle rendszabályok által meg nem akadályozott tevékenység kifejthetőségét követeli. Mindezekből világosan kitetszik, hogy a katholicismus korántsem szándékszik levetkezni merevségét, feladni tarthatatlan, az emberi szellem mostani fejlődésével meg nem egyező elveit.

Olaszország. *Campello gróf ragalmaztatása.* Gr. Campello, a protestáns vallásra tért római volt kanonokot, most mindenféle gyanúsításokkal üldözik, a mi különben előre volt látható. Egyik klérikális lap azzal vádolja, hogy már régóta meg nem engedett életmódot folytatott, s mert most szigorúan fel akartak ellene lépni, azért tört ki a kath. egyházból. Egy másik lap meg azt ujságolja, hogy szerelmi regény az igazi oka gr. Campello kitérésének s már legközelebbiről nőül is veszi választottját, egy igen gazdag hölgyet, úgy hogy anyagi tekintetben nem lesz oka sajnálni kanonoki gazdag jövedelmének elvesztését. Gróf Campello egyelőre némán fogadja e vádakát.

Spanyolország. *Castelar az antiszemita mozgalom ellen.* Castelar Emil, a nagy spanyol államférfiú és költő az „Eldia” nevű spanyol lapban egy cikket tett közzé, mely a kaszt hazájában, Németországban uralkoló zsidóüldözések ellen fordul s következőleg okoskodik:

„Jelenetek, melyekről azt hittük, hogy a középkor sajátai, megújulnak megrémült szemünk előtt. nyilvános egyesületek a kiűzetést kérik, mint Torquemada szomorú napjaiban. A büzös türelmetlenség jelenti, hogy beteg gyermekek zsidó mérget kaptak és hogy a közös szerencsétlenségnek az istengyilkosok az okai. Négy századdal látszunk távol lenni a miénktől, az annyira ragyogótól és visszavetve ama napokba, melyekben egy gonoszszág által terjesztett hír, hogy az átkozott faj a gyermekeket elrabolta anyáik öléből, hogy őket istentisztelete áldozatainál alkalmazza, dühös csapatok fáklyákkal és törökkel vonultak ki, a házakat irtalom nélkül felgyújtván és a védtelen teremtményeket pihenés nélkül üldözvén. Nevettünk volna azon, a ki nekünk ily büntetést bejelent, az eszme és szabadság ellen, a gondolatszabadság népe ellen elkövetve! És általános megbotránkozása fennáll. Fegyver ez, a reakcionáriusok és ultramontánok által forgatva a szabadelvű párt ellen, mely oly sok zsidót számít hívei közé; reakcionáriusok és ultramontánok fegyvere, mintha még nem volna friss a tinta, melylyel a törvények irattak azok ellen, a kik most annyira hátrálnak és a száműzést kérik, mely még saját fejeik fölött lóg. — Ha az atheni a művész, a római a politikus, a főncizai a kereskedő, az assziriai a csillagász, az egyiptomi az asztrológ és a perzsa a katona, akkor a zsidó temploma és Istene által a hajdankor papja. Theologiának főszeméje, az abszolút és öröklovés eszméje, az ő eszméje; az erkölcsi törvény, mely még mindig uralkodik felettünk elpusztíthatatlan hatásaival, a Horeb lángoló csipkebokránban és a Sinai hegy villámainak cikázása közben iratott. Csak az ily nép szívóssága őrizhette meg sértetlenül Isten egységének tiszta eszméjét, midőn a szfiuk-szek mozogtak gránit piederstáljaikon és a nimfák és szirenok ép úgy énekeltek a levogó hullámaiban, mint a pa-

takok folyásában, hogy a világot pogánynya tegyék. Benünk mindnyájukban aethetikai érzelmeinknél fogva valami az athéniekből és vallási érzelmeinknél fogva valami az izraelitákból. — A zsidó faj, mely szét van szórva, bolyong, hazátlan, tűzhelynélkül; képtelen, hogy Salamon templomát ismét helyreállítsa, mely elpusztított, midőn a keresztyénség már elfoglalta és megszületett; az a faj, mely annyi átok tárgya, oly nagy düh czéltáblája, a világon túlsúlyllyal bír, mert intelligenciájában a metafizika legfőbb elveivel, az előny legvilágosabb ösztöneit egyesíti. Mindenekelőtt Németország az, mely nem tagadhatja meg a zsidó fajt. Első filozofusai tudományuk első elveit egy zsidó fenséges könyvében, Spinoza elméleteiben betűzték. A német zenének van Mayerbeerje, a német költészetnek Heineje, a bölcsészetnek Mendelssohnja, a kik bazájoknak mindnyájan a hervadhatatlan dicsőség napját adták Ha Németország a vallási türelmetlenség lovagjává változnék, hogy eredetéhez hűtlen legyen és eszmében esküszegést kövessen el, akkor e bolygóról csakhamar eltűnnék, mint minden öngyilkos nemzet, a ki a jog eredeti elveit felismeri.“

IRODALOM.

A dunamelléki ev. ref. egyh. kerület kiadványaiként Kókai Lajos bizományában megjelentek: „Egyháztörténelem, a népiskolák VI. osztálya számára, Bocsor Lajostól,“ és „Keresztyénhittan a ref. elemi iskolák V. osztálya számára, Filó Lajostól.“ — Lapunk szűk tere nem engedi e kis művek érdemleges méltatását, s csupán annyit jegyzünk meg, hogy céljuknak tökéletesen megfelelően, az illető tanítóknak őszintén ajánlhatjuk. Egy-egy kötetke ára 20 kr. — Kaphatók Budapesten a bizományosnál.

Megrendelési felhívás „A Hit Temploma“ című egyh. beszédeggyűjtemény II. ik kötetére. C. H. Spurgeon nyomán írta Könyves Tóth Kálmán. Az első kötet félév alatt csaknem az utolsó példányig elfogyott. Köszönet érte lelkésztársaimnak! Miután több oldalról föl lettem szólítva, hogy a második kötetet a jelzett határidőnél hamarabb adjam sajtó alá s mivel már eddig is több mint száz előfizető jelentkezik: kötelességül ösmerem, hogy a felhívásnak engedve, a második kötetet minél rövidebb idő alatt kibocsássam. Tájjékozással fölemlitem, hogy most is annyi példányt nyomtatok, a hány megrendelő jelentkezik. Óhajtanám, ha még ez év végén kikerülhetne a mű sajtó alól. Kérem azért, hogy a megrendeléssel, illetőleg előfizetéssel ne méltóztassanak késlekedni. Igyekeztem azon, hogy a tartalom még érdekesebb legyen mint az első köteté. Tartalmazni fog 18—20 iven 35—38 beszédet. (Saul és Krisztus. Kalászszedegatók. Krisztus arczképe. A rossz mentség nem is mentség. Értékes drágakő. Jónás! ne aludjál! Szunnyadó lelkek ostroma. A sár-fal. Dicsőséges gyalázat. Nyer s mégis veszít. Nincs hely a vendéglőben. Haldokló Izrael sat.) A megrendelésnek két módja van, u. m. megrendelhető levelezési lapon, a mikor is a mű 1 frt. 86 kr, utánvét mellett a megrendelő költségére küldetik meg, vagy előfizetés útján 2 frt utalványozása mellett; ez esetben a példányt annak idejében ajánlott keresztkötés alatt küldöm

meg. Ajánlatosabb ez utóbbi mód, mert kevesebb költségbe jön, mint az utánvétel megrendelés. Egyszerre beküldött tiz előfizetés után egy tiszteletpéldánnyal szolgálók. A megrendelések egyenesen hozzám (K.-Laczháza (postahely) Pestmegye) intézendők. Kérem az utolsó posta és megye megjelölését. Az első kötet megjelenése alkalmával tanúsított szives pártfogásért most is esedezem. Kiváló tisztelettel vagyok, K.-Laczháza, 1881. szept. 15. Könyves Tóth Kálmán.

Felhívás, a „Vasárnap“ pártolására s terjesztésére. Isten kegyelméből, egy éve, hogy a „Vasárnap“-ot megindítottuk. Célunk volt a „Vasárnap“ megszentelésének előmozdítása, a családoknál, gyermekeknél, ifjakknál, felnövekedetteknel az evangéliumi vallás és tiszta erkölcs, a keresztyénhez méltó élet megkedveltetése; hit- és vérrokonainknak a test és kor romboló és súlyozó áramlata ellen némi védeke és óvása. Mily sikerrel szolgáltunk a fenséges czélnak, azt a szíveket látó jó Isten tudja, s a kik lapunkat olvasták: megítélhetik. Mi Isen segedelmével, s buzgó társaink támogatásával: haladni kívánunk szolgálatunkban, lépésről-lépésre menni a megáldó kegyelemben, s édes Idvezítőnk evangéliumának a nép világosítására ragyogtatásában. Meggyőződésünk, hogy a „Vasárnap“ kiadása által magyar evangéliumi népünkért ámbár kicsinynek tetsző és sok fáradsággal járó, de a legszükségesebb dolgot cselekedszük. Fogadják hálás köszönetünket azon tisztelt társak és ügybarátok, kik a „Vasárnap“-ot szellemi és anyagi támogatásukkal segítették, terjesztésének fáradságos munkájában közreműködtek. Kérjük ezen támogatást és közreműködést továbbra is. A „Vasárnap“ fennmaradása az egyetemes magyar protestáns egyháznak legközelebbi érdeke. Nekünk tanítunk kell népünket, lehajolni lelkéhez szeretettel s azt Krisztushoz ölelni szent buzgalommal. Óhajtjuk azért, hogy a „Vasárnap“ minden egyházba járjon, ismert és szeretett házi barát legyen, hogy népet gyűjtsön a buzgóságban, Isten, Krisztus s emberszereteten lángoló hiveket, fiakat és leányokat támasszon az Isten országának. A „Vasárnap“, mint eddig, két forintért egész évre két hetenként jelent meg. Határozott számú példányok megrendelését kérjük. Számonkénti elárúsításra csak a felesleges példányokból adhatunk. Tiz példány után egyet az iskola könyvtárak számára szívesen engedünk. Mint az utóbbi számokban, magyarázatokkal vallás-erkölcsiségű képeket is közlünk. Bizalommal fordulunk pártolásért a főt. püspökök, esperes, fő- és segédgoadnok urakhoz, lelkész és tanító-testvérekhez, a gyülekezetek előjáróihoz, minden hit-rokonainkhoz, hogy a „Vasárnap“ által a hit és szent élet jótéteményeit munkálni, előmozdítani méltóztassanak. Istennek kegyelme és Szentlelke áldja meg az ő népéért való nemes törekvést s az abban kitartó buzgalommal fáradozókat. Felsőbányán, szept. 10-én Urunk 1881-ik esztendőjében. A „Vasárnap“ szerkesztője s főmunkatársai: Czelder Márton, Könyves Tóth Kálmán, Láng Adolf.

AZ „ERŐ. PROT. KÖZLÖNY“ TÁRCZÁJA.

A MEGNYUGVÁS.

(Rajz.)

Gyarmathy Zsigánétól.

(Folytatás.)

II.

Mikor az iskolából kivettek, mostohám nagy kiabálással előadta, hogy ő ennyi idős korában mi mindent tett. (E sok rendkívül jeles cselekedet hallatára azt gondoltam, hogy bizony nagyon megváltozhatott!) Tehát tovább nem lesz senki bolondja, ezennel kijelenti, hogy más életet fogunk élni: ingyenélőt nem akar házánál látni, épen elég volt már! s igazán nem győz eléggé csodálkozni végtelen türelmén; más régen túl adott volna egy ilyen leányon! Erre felébredt büszkeségem, s meg akartam mutatni, hogy én sem vagyok ingyenélő. Hiszen nagymama korán munkálkodásra szoktatott s mindig azt állította, hogy épen olyan szorgalmas vagyok, mint szegény mama volt. Tehát egész erőmből, egész munkakedvvel fogtam a dologhoz. Idegenek, de még különösebben a cselédek nagy szavakkal állították, hogy én egymagamra teszek tizannyit, mint mostohám nagy lányával együtt; hanem mostohám ezt nem akarta elismerni, s ha lehet még gyakrabban emlékezett az „ingyenélők“-ről, mint előbb. Csakhogy már nem szomorodtam el miatta, mindig ezt gondoltam: — te, azért mégis tudod magadban, hogy nincs igazad s ez neked rosszabb, mint nekem, tehát miért búslakodjam én miatta? S így rendre önbizalmam megszilárdult s kezdtem érezni, hogy mily valódi igazság rejlik e szavakban: „A belülről jövő segítség mindig erősíti az embert, de a segítség kívülről változatlanul erőtlenséget okoz.“

Azon az őszön, melyen tizenhetedik évemet betöltöttem, történt, hogy a vacsora végeztével, az eső zúhogása és a mostohám veszekedése mellett behallaszott, hogy a kaput erősen döngetik. Apám kissé megemlékezve a szentekről — már annak a szentekről, ki a kaput veri — kiment megnézni, ki van ott? Mi is utána siettünk és megálltunk a tornáczon, míg apám az utczaajtóhoz ment s azt kinyitva, megtudta, a mit tudni akart. Pár percz múlva a kapun egy úti kocsi gördült be és megállt a tornácz bejárata előtt; selyemruha suhogás hallaszott s egy nő lépett ki a kocsiból. De azt hiszem e selyemruhás vendégre nem hathatott épen kellemesen az a körülmény, hogy a csatorna a bejárat felett volt kilyukadva, s a ki esőben a mi tornáczunkra lépett, az elkerülhetetlenül hideg víz-zuhanyban részesült. Egy elfojtott sziszzenés árulta el csak, hogy a jövővény már túlesett a fürdőn s azután, mintha semmi sem történt volna, oly édeskés nyájassággal üdvözölt mindnyájunkat; azután pedig az anyám jobbát folyton szorongatva, mondta:

— Higyje el, kérem, nagyon sajnálom, hogy a kényes véletlen folytán ily későn kell igénybe vennem szives vendégszeretetüket, de a fogadók tömve vannak vásáros vendégekkel, s így azokba szállást nem kapva, mint

útnak kelle zörgetnem azon a kapun, melyen bolnap, mint rokon jöttem volna egy rövid látogatásra. Igen, ezt akartam tenni, mielőtt városi téli szállásomra költözöm.

Mig beszélt, ráismertem a fényűző Regöldinére, kiről tudtam, hogy mamának rokona volt, de azért soha sem vettem észre, hogy csak fejét is fordította volna felénk, mikor feltűnő öltözékében egy-egy új fogatát mutogatva a kisvárosiaknak, házunk előtt elhajtott. Hanem mostohám — ki rendkívül kapaszkodó természetű volt — rögtön szószórint vette a dolgot, s széles arcza úgy ragyogott a nagy szerencse miatt, mint alkony táján egy nagy napraforgó a szelet jelző égi verességben.

Kedves rokonunk minden nyájaskodása mellett oly távol tartotta magát az egész családot, s oly fenséges leereszkedéssel bánt mindnyájunkkal, hogy mostohám, ki imádkozta a — szerinte — rendkívül uri modort, egész elragadtatásba jött miatta, s minden felszólítás nélkül ígéretet tett, hogy e „vizitet“ majd visszaadja Regöldön a nyáron. Az én személyem pedig egyszerre nagyot emelkedett előtte és most már nemcsak azért nevezett angyali lányának, mert vendégek előtt azt szokta tenni, hanem azért is, mert e magasrangú vendég voltaképen csak az én rokonom. Mostohám hozzám való gyöngédségét még az is fokozta, hogy az urnő feltűnőleg sokat foglalkozott velem s fürkésző — de nem kellemes — tekintetét folyvást felém irányozta.

— Eszter, hol nevedtél? — kérdezte, midőn egy csésze meleg kávé tette elébe. Mostohám megelőzött a felelettel:

— Én neveltem az angyalomat, hisz oly piczike volt, mikor visszakerült a szülői házba. Én még előbb óhajtottam volna szárnyaim alá venni, de hiában, öreg nagyszülőim miatt nem lehetett.

Csak a szegény jó öregekre való visszaemlékezés tartott meg, hogy erre fel ne nevessek. Regöldiné nem igen figyelve e megjegyzésre, más kérdést intézett hozzám. Egy különös kérdést:

— Eszter, ez mind a te hajad? és poudér illatú, hosszú körmű kezét fejemre tette. Elcsodálkoztam e kérdés felett, mert az én gyermekkoromban még nem volt divat az álhajak hordozása, s ezért egész megdöbbenéssel kérdeztem:

— Hát kié lenne?

— Szép, szép, de az még feltűnőbb előttem, hogy oly jó izléssel van rendezve; fiatal lányoknál ez ritkaság... aztán tovább beszélt fésülködésről, ruhákról és divatról. E felületes fecsegés rég elmosódott volna emlékemből, ha amaz emlékezetes esős őszi estén nem épen ez idézte volna elő életemben a fordulópontot.

Másnap korán reggel, de olyan korán, hogy maig is csodálkozom, miként tudta a mi vendégünk már akkorra egész művészettel kifesteni arcát, s úgy beszorítani derekát a pánczél fűzőbe, hogy az én lélegzetem majdnem elakadt miatta — beszólitott, és így kezdte:

— Édes kis Eszter! Tudod, mi rokonok vagyunk — és mondhatom, csakis ketten e háznál, mert az a brutális mostohád, egy számtartó kisasszony, csak nem rokonom! Tehát mi ketten értsük meg jól egymást; rokonok között helye van a bizalmasságnak, s én neked egy bizalmas közlést teszek. Tudod Eszter, egy állást foglaló, mágnási körökben forgó urnő, ki e mellett jómódú fiatal özvegy is, kényszerülve van külsejével sok olyat tenni, mi talán megbotránkoztató a falusi vagy kisvárosi szemek előtt. Azért csak tapasztalatlanágodnak tulajdonítsd, ha szokatlannak fog előtted tetszeni az, a mit mondok. Egy nagyvilági nőnek önmaga és a társaság iránti kötelessége, hogy mindazon hiányokat, melyeket a természet szűkkezűsége okozott, művészettel egyenlítse ki. Például, ha neked dús hajzatot adott s tölem megvonta azt, nekem most már kötelességem arról gondoskodni, hogy e hiány ne legyen feltűnő. Gondoskodtam is róla már régen. Nézd e hajfonatot Eszter, körülbelől megközelíti a te hajad nagyságát, azért kérlek, légy olyan szives, alkoss belőle egy olyan frizurát nekem, mint a magadé; az rendkívül kedves, valami fiatalos kecses elönti el a fejet; egyszerű fésülködésben még ilyen izléses elrendezést soha sem láttam. Tudom bizonyosan, hogy ismerőseim közül többen fognak várni megérkezésemre, óhajtanám, hogy ily frizurával jelenjek meg közöttük ha olyan szives lennél Eszter

Készséggel teljesítettem óhajtatását, s míg gyér haja közzé tűztem a tömött álfonatot, nevettem magamban e már nem fiatal asszony hiúságát.

(Folytatása következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár 1881 okt. 1-én.

— A kegyelet szép ténye. Dr. Kolozsvári Sándor értesülvén arról, hogy luka-ilenczfalvi egyházközségünk, melynek kebelében látta meg ő is először a napvilágot, ódon templomát újra fedetni készül, többeket, kik ugyancsak onnan származtak, de most már a hazában szerte szét különböző állásokat foglalnak el, felszólított arra, hogy szülőföldjükre való hálás visszaemlékezésül, fedeznék együtt a templom új gombjának költségeit. Felhívása nem maradt visszhang nélkül. A nemes czélra a következő, részint luka-, részint ilenczfalvi származású derék emberek adakoztak: a kezdeményező 15 frtot; id. Kolozsvári Lajos (édes atyja) jelenleg nagy-ajtoni birtokos 5 frtot; Mátyás Miklós egrestői birtokos 13 frtot; Mátyás Sámuel, buzásbesenyői birtokos 10 frtot; Deák József, kolozsvári polgári iskolai tanár 10 frtot; Kolozsvári Antal, ajtoni ref. pap 5 frtot; Kolozsvári Domokos, ajtoni birtokos 3 frtot; ifj. Kolozsvári Lajos, ajnácskői irodalmi gazdatiszt 5 frtot; Gergely Lajos, radnótfái ref. pap 5 frtot; dr. Gergely Sámuel, kolozsvári szaktanár 5 frtot; Kakasi Márton, nagyteremi ref. pap 5 frtot; Vásárhelyi László, gombosi ref. pap, testvéreivel, Lőrincz és Boldizsárral együtt 10 frtot; Szász Károly, hidalmási tanító 5 frtot; Dózsa Dénes, várhegyi gazdatiszt 1 frtot; összesen 97 frtot. Az egyházközség lapunk útján köszönetet mond a nemes szívű adakozóknak, s köztudomásra hozza azon határozatát, mely szerint adományleveleiket, kedves emlékül, két kulcsú ládjába helyezte el, s jövőben nagyobb építkezéseket elhatározó gyűlésein, a hiveknek buz-

ditásul, esetről-esetre, egész terjedelmükben felolvastatja. Adjon Isten minden egyházközségünknek ily hálás szívű fiakat, kik egyházukról, az ő édes anyjukról, a messzi távolban is szeretettel emlékeznek meg!

— Zsinati választások. Egyházkerületünk tanodái két rendes és egy pótképviselő választásra lévén jogosultak, ig. tanácsunk a szavazatok beszédését s összeszámítását kolozsvári főtanodánk tanári karára bizta. A szavazás megtörtént, de általános többséget csupán Parádi Kálmán (39 szavazatból 35-öt) kapott. Aránylag legtöbb szavazatot nyert a másik rendes képviselőre Bihari Sándor és Hegedüs János; a póttagságra ugyancsak Bihari Sándor és Szabó Sámuel. Ezek közötti szűkebbkörű választásra a tanodák fölszólítottak. A tisztánnenni egyházkerületben a tanintézetek részéről rendes képviselőkkül Mitrovics Gyula és Szinnyi Gerzson sáros-pataki tanárok választattak meg.

— Szép alapítvány. Hildebrand József, m.-vásárhelyi kir. törvényszéki bíró, szép alapítványt tett ottani ref. főtanodánknál. Az alapítványról szerződés van kiállítva, mely szerint az alapítványozó halála esetére az osztrák-magyar tiszti egyletnél biztosított 1000 frtnyi összegből 400 frt., a főtanoda tanári fizetésének s díjainak pótlására fordítassék, 200 frt. évi kamata, egy a jogi pályára készülő jó tanuló VIII. gymn. osztályosnak juttatassék; az ottani közintézetek közül a „Gecse“ intézet 100 frt.-ban, a „Clotild“ árvaház 70 frt.-ban, a városi kisdóvóda 70 frt.-ban, az iparos önképző- és betegsegélyző-egylet, a polgári iskola és a tűzoltó-egylet 50—50 frt.-ban, a nőegylet 10 frt.-ban részesüljön.

— Unitárius istenisztelet Budapesten. Az újonnan szervezett unitárius anyaegyház első papjának, Derzsi Károlynak hivatalába beigtatása okt. 2-án fog megtörténni a bpesti lutheranus főgymnasium disztermében. Ez ünnepélyben részt veendő, Kolozsvárról is többen a fővárosba rándultak föl, élükön Ferencz József püspök ural, ki beigtató beszédet tart.

— Egyetemes prot. papi értekezlet tartása érdekében Czelder Márton fölhívást tett közzé. Nézete szerint legalkalmasabb időpont és hely volna erre nézve a zsinat tartama Debreczenben. Czélja lenne a domestika, bel- és külmisio stb. ügyének megbeszélése. Curiosum az egészben csak az, hogy Czelder megjelenésre hívja föl az unitárius és lutheranus papokat is, a kikkel élhetünk mi igen jó békességben, de domestikát együtt aligha alapíthatunk.

— A közoktatásügyi miniszterium jövő évi költségvetése jelentéktelen összeggel fog többet követelni az általi gymnasiumok és reáliskolák részére. A szakiskolák számára 36,000 frttal többet kíván a miniszter; ez összeg egy részét a pozsonyi baba-iskola áthelyezése, egy részét több ipariskolában a tanítók szaporítása, legnagyobb részét pedig a fiúkereskedelmi iskolának föllállítása veszi igénybe. A tanítókat és tanítónőket képző intézetek szükségleteire 13,000—13,000 frt.-tal kíván többet a miniszter; e költség a mostohán díjazott zene- és rajz-tanítók illetményeinek és házbéreknek szaporítására szükséges.

— Egy zsidó lány kitérése és az egyházi átok. Déry, azelőtt Deutsch Vilma, zsidó szülők gyermeke, Ercsiben e hó 21-én az ottani templomban református hitre tért át, hogy a jövő hó 6-án Józán Dániel kegy-i pappal oltárhoz lépjen és örök frigyre keljen. A szülők és a család többi tagjai — még egy kis csecsemő kivételével — a zsidó hiten maradtak. A zsidó hitközség, zárt és felette zajos ülésben, kebeléből az egész családot kizárta és egyházi átokkal sújtotta.

— Hibaigazítás. Lapunk folyó évi 38-ik száma hirdetésében Kolbenheyer egyházi beszédeinek megrendelési ára 2 frt. 40 kr. helyett tévedésből 2 frt. 50 kr.-ra tetetett. Kérjük t. olvasóinkat e hibaigazítást szives tudomásul venni.

Megjelenik

minden vasárnap.

Szerkesztéségi s kiadói szállás:

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi s anyagi
ügyeit illető minden küldemé-
nyek czimzendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Hirdetési díjak:

Kétszer hasábozott garmond
sor vagy annak tere 5 kr.
Bélyegdíj minden beigtatás
után 30 kr.

Nagyobb és többször megje-
lenő hirdetéseknel külön ked-
vezményt nyújt a kiadóhivata

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Halottak országában. II. Könyves Tóth Kálmán.
— Milyen legyen jelen korunkban az egyházi beszéd? (Folytatás.)
Vas Tamás. — Az áll. ig. tanács n. üléséből. r. t. — Vidéki
élet: Őszi közgyűlés. — Egyházi lapszemle. — Külföld. — Is-
kolai értesítők. — Irodalom. — Tárcza: Maradj velem. Benkő
István. — A megnyugvás. (Rajz.) Gyarmathy Zsigánétól. (Foly-
tatás.) — Különfélék.

A HALOTTAK ORSZÁGÁBAN.

II.

A keresztyén vallás tana a föltámadásról a skandinávok s németek közt is eltörölte a hullaégetést, de még a tizedik században egyes kivételes példákra találunk, Norvégiában és Svécziában is sokáig volt használatban az égetés. A hullát teljes diszben tették a máglyára, mellé helyezték kedvencz ebét, szolgáját, fegyvereit, sőt néha még nejét is. Az égetés több ízben a hajón ment véghez. Ekkor a csontokat, hamvakat a tengerbe szórták vagy pedig urnába helyezve ásták el s óriás köveket raktak fölébe. A legrégebb korban, a ki nem veszhett el csatában, öngyilkossá lett, hogy öreg korra ne jusson. Az öngyilkosság nem volt tilalmazva, sőt tisztességesnek tartották, hogy így a küzelemtől s betegségekől megmenekülhessenek. Az ős skandinávok azt hitték, hogy ha erőszakos halállal mullanak ki: nyomban a Valhallába vitetnek, hogy ott vendégeskedjenek Odinnal. A nők Freya, a szerelem istennője társaságában gyönyörködtek az élet után; a germán faj is dicsőségnek tartotta, ha a csatamezőn esik el, s ha egy germán szerencsétlenségére otthon haldokolt, dárdáját ütötte testébe, hogy legalább vére folyjon. A Heruliánok között a beteg és öreg esdekelvé kérte, hogy üssék agyon.

Hogy az ember közvetlen halála után más létet cserél, ez még ma is általános hiedelem a vad törzsek között. Nehány fidzsi szigeten a gyermekek leöldözik idős szülőiket; magok az elagottak kérik e kegyet. Választhatnak megfojtás vagy élve eltemetés közt. E tisztet a szerető gyermekek át nem engednék másnak. Teljesen meg vannak a felől győződve, hogy a gyilkosság által jót tesznek szülőikkel, mert azok megifjúlt alakot öltenek a jövő életben.

A turáni faj — sinaiak, mongolok, tatárok ős elődei szintén hitték a lélek halhatatlanságát, sőt meg voltak győződve arról is, hogy a szellemnek szüksége van ama fegy-

verekre, ékszerekre, tárgyakra, melyeket a test életében használt, szolgálait, ebeit s tápszerét nem nélkülözheti ott sem. Ehez képest sirboltjuk az élők lakhelyeinek mintájára épült. A halottat minden pereputyával ott hagyták sátrában, s hogy külső megtámadásnak ki ne legyen téve, befedték ezt vagy földdel vagy kövekkel.

Az új-zélandiak is saját hajlékaikban temették el halottjaikat, ott hagyván azoknak egyet-másait. Ők is azt hitték, hogy haláluk után közvetlen más alakot cserélnek, s a hittéritők meg nem tudták őket győzni a halottak egykori feltámadásáról. Közép-Afrika benszülöttjei közül többen kunyhójuk alá temetkeznek, s az élők azért nem hagyták el kunyhóikat.

Északamerikában több benszülött bőrbe varrja halottját s fölteszi valami faágra. A patagoniabliek elválasztják a húst a csontoktól, melyeket megtisztítanak szépen, aztán elrakogatják rendbe s csak egy év múlva temetik el.

A tahitaiak szintén nem temetik el mindjárt a halottat. Fölteszik egy biztosan védett magaslatra. Ott elrothad, s csak azután szedik össze a csontokat s úgy temetik el. Néha a főt elválasztják a törzstől s egy külön szelenczében őrzik meg.

Látjuk tehát, hogy az emberiség egy része azon volt, hogy a testet mielőbb megsemmisítse, most azokról szólnunk, kik a test fennmaradását szent kötelességökök tekintik. Ezek azon hiedelmet táplálták, hogy a test bizonyos idő elmúltával föl fog támadni, ennél fogva azt minden sérelemtől meg kell óvni, hogy azt a lélek visszatérése alkalmával épen találja meg. E tekintetben legelső helyet érdemelnek az egyiptomiak. Azt hitték, hogy a lélek akkor egyszer visszatér porsátorába s visszaadja annak életét, mozgását. A zsidók nagyrésze szintén hitte a halottak új életre ébredését, s ugyanazért különféle kenetekkel igyekeztek megátolni a test rothadását. Gamálieel rabbi temetése alkalmával tizenhatszont font balsamot használtak fel, s idvezitőnk testéhez Nikodémus mintegy száz fontnyi mirha és aloe vegyítéket használt. Mindegyik zsidó azt óhajtá, hogy azon országban temessék el, hol hitők szerint a Messiás fog uralkodni, előhíván a koporsóból a halottakat. Jákob és József bebalzsamozott holttestét vissza kellett vinniök a Kanaánba, s általános hiedelem volt, hogy az igazhívó zsidó holtteste, akárhol temettetett legyen is el, a föld alatt elgördül Kanaánba; a föltámadás emez országát „az

élők országának“ nevezték s a sirboltokat „az élők hajléka“ czimmel tisztelték meg.

Az első század keresztyénei a sirboltot „cemeteryum“-nak vagyis alvóteremnek nevezték. Tanították, hogy mindenki fölébred a sirból, ha hallotta Isten igéjét s hitt is abban. Ha a zsidók azt óhajták, hogy Kanaánban temettesenek el, a keresztyének óhajtása az volt, hogy a templom melletti téren pihenhessenek. A szentelt vízzel behintett temető volt, szerintük, az ígélet földje. Hitetleneknek itten nem volt helyük, s ha mégis eretnekeket kellett eltemetniök, oly helyet szemeltek ki, mely nem volt beszertelve. Azt is hitték, hogy biztosabban föltámadnak, ha testök valami vértanú sirjához minél közelebb fekszik, mivel pedig ezeket gyakran a templomba helyezték végnyugalomra, lassanként a templom területe változott át temetővé. A templom alatti sirboltokba való temetkezés egyik legnagyobb jövedelmi forrásává lett a papoknak. A purgatorium hitelve megállapítván, bejött a requiem használata is, s a papok uralma ki lón terjesztve nemcsak az élők, de egyúttal a halottak birodalmára is, tőlük függvén az elköltözött lelkek és testek békés nyugalma.

Századok jöttek s enyészték el, míg rájöttek, hogy milyen veszedelmes eljárás az, ha a halottakat az emberi lakások közelében temetik el. Sokáig kellett a tudománynak küzdenie, míg kivihette, hogy a templomok alá ne temetkezzenek. De most már tovább megy a tudomány. Erősen kardoskodik a mellett, hogy a városok közelében fekvő temetők ártalmas kigőzölgése mind megannyi járványok veszedelmes csirái, ugyanazért javasolja a hullaégetést, mely a feloszlást néhány perc alatt végzi el. Győző-e a tudomány az emberi szív érzelme fölött? nem tudjuk, de az bizonyos, hogy ha győzne is, ez eljárás korántsem dönthetné meg a hitet, mint némelyek gyanítják. Vértanukat is égettek még, de a hívők nem féltették azokat a végenyésztől. A lélek örök s halhatatlan.

Ez általános adatokat szükségesnek tartottam közölni egy nagyobb forrás után, mely a halottak birodalmának történetét részletesebben tárgyalja.

Könyves Tóth Kálmán

Milyen legyen jelen korunkban az egyházi beszéd?

(Folytatás.)

Szembem jelenkorunk hibáival, gyarlóságaiával másik téves faja az egyházi beszédnek, másik eltévesztett módja a prédikálásnak az, a melyet siránkozóknak, sópánkodóknak nevezhetnénk. Van sok lelkész, ki úgy vélekedik, hogy mindent megtett a kor ellenséges hatalmasságai ellen azzal, ha minden vasárnapon sóhajtozik, panaszol, kiszörtöli magát, s jósolgatja a világ erkölcsi elpusztulását. Ez a faja az egyházi beszédnek s ez a módja a prédikálásnak bizonyára a legkevésbé rokonszenves. Ez egyfelől igen könnyen ama farizeusi érzést költi fel a hallgatókban: „Isten, hálákat adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint itt

ez a publikánus“, míg másfelől a hallgatókban kételyt támaszt az evangéliom világgyőző hatalma iránt, pessimistikus világnézetet terjeszt és sajnálatos módon megzavarja az eszményire irányuló kedélyeket s a katholicismus felé terel. Hol található az ilyen beszédekben ama hit: „ha emberektől van ez a dolog: megsemmisül; ha pedig Istentől van, úgy azt senki meg nem döntheti“; és hol található meg az ilyen beszédekben az a hit: „ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?“ Nézzünk az apostolra: mentől nagyobb a nyomorúság, annál vidámabb a szív; mentől több az ellenség, annál nagyobb a bátorság. A ki elcsügged, az nem alkalmas jelenkorunkban a lelkeszi tisztre. Valóban most van szükség arra, hogy minden egyházi beszéden átvonuljon a győzelem tudatától áthatott hit hangja, az evangéliom romolhatatlansága felől való lelkesült meggyőződés, az a hang, a mely a bátortalanokat erősíti, az ingadozókat megnyeri, meghódítja.

Azonban korunk sajátságai közé tartozik nemcsak a gyarlóság, az erkölcsi fogyatkozás, hanem a kort mélyen mozgató bizonyos jogosult törekvés is. S e törekvés, emozgalom főleg a socialis és a természettudományi élet terén vehető észre. Kérdés, hogy e törekvésekkel szemben, minő állást foglaljon az egyházi beszéd? mert, hogy állást kell foglalnia, az magában érthető. S itt az egyházi beszédnek újból egy másik neme kerül elé, melyet katholizálónak nevezhetünk. Ilyen beszédnek tartom azt, a mely mindazt, a mi a socialis élet és a természettudomány körében a jelenkort a legmélyebben érdekl és mozgatja, világiának s épen ezért már előre az Isten országával ellentétben állónak veszen; mely az államot az egyház ellenségének tekintti, a tudományt a hittől kibékíthetetlennek tartja, s az egész modern miveltiséget keresztyénietlennek, sőt keresztyénellenesnek akarja feltüntetni, és pedig a nélkül, hogy felismerné a bennök rejlő erkölcsi csirát és erőt, a melyek segédeszközei lehetnek az Isten országa terjesztésének. Az egyházi beszéd e neme, a prédikálás e módja túlló a czélon s épen ezért nem talál; ezenkívül élesíti az ellentéteket, mélyebb és tágasabbá teszi az űrt az egyház és az élet között, a helyett, hogy azok kibékítésére utat készítene. Misem károsabb annál, mintha a nép érzi, hogy a lelkészek, az ő született tanítói és barátai, megvetéssel útasítják el magoktól, s nincs értelmök, szívök és érzetök az iránt, a mi őtet a legközelebből és legmélyebben érdekl. Nem, a lelkészek hivatása, sőt kötelessége is ezeket beszédének körébe bevonni, mint segédeszközöket értékesíteni és felhasználni saját czéljára; így és ekkor fogja adni azt, a mi máskülönben sokszor hiányzik: a meggyőző, elragadó és magával ragadó elemet! Avagy lépünk csak a természettudomány körébe!

A természettudomány úgy tűnik fel korunkban, mint a keresztyén hitnek, a vallásnak legveszedelmesebb ellensége. Valóban a természeti tudomány hívei az újabb vizsgálódások és felfedezések nagyszerű, bámulatos és meglepő eredményeiben megkésztették a fegyvert, melylyel a keresztyén hitet sarokba szorítsák. El kell ismernünk, hogy ez a fegyver valóban hatalmas. S kérdem: vajjon az egy-

házi beszéd a természettudományok hitellenes törekvései elől félreállhat-e? Bizonyára nem. Ennyi azonban még nem elég. Az ellenfélttől kell tanulnia; szükség, hogy ennek saját fegyvereit vegye kezébe s azokkal menjen szembe vele; körül kell öveznie magát a szentlélek fegyvereivel. Miért van az, hogy ha olykor-olykor úgynevezett természetből merített egyházi beszédet tartunk, mindig csak a régi járt úton haladunk, s nem tudunk kitérni a régi kerékvágásból? Miért használjuk mindig csak a régi, százszor elmondott és épen azért hatást vesztett példákat? Miért kerüljük azokat az új és hatalmas segédeszközöket, a melyeket maga a természettudomány önként ad kezünkbe? Miért nem törekszünk fölvenni beszédünkbe a részletek azon igazán csodálatos teljességét, azon nagyszerű példákat, a melyek sokkal dicsőbbek mindannál, a mit a korábbi theologia nyújthat, hogy feltárjuk a hallgatók előtt Isten hatalmának, nagyságának és bölcsességének megmérhetetlen mélységét és a sziveket áhitatra indítsuk iránta? Vajjon nem kölcsönözne-e ez beszédeinknek bizonyos ellenállhatlan hatalmat, mivel épen azon eszközt használjuk fel, a mely jelenben varázserővel hat, és a mely előtt a lelkek legörömeztőbb meghajolnak ma? De vegyük a socialis kérdést! Az úgynevezett socialismus, social-demokrácia hasonlókép készen áll azon fegyverekkel, melyekkel romboló törekvéseit megvalósíthatni véli. S ez a fegyver hatalmas. A tér, a melyet elfoglalt ellenállhatatlan erővel kölcsönöz védőinek; a kérdés, a melyet elodázhatalannak tart, valóban égető. Kérdés: fölvegye-e a fegyvert a ker. egyházi beszéd ezen törekvésekkel szemben? Minden kétségen kívül fel. Ez azonban magában véve még nem elég. Ismétlem, a mi fennebb mondva volt: saját elleneitől kell tanulnia; szükség, hogy amannak saját fegyvereit vegye fel, hogy czélt érhesen, miközben rá kell mutatnia meggyőzőleg, hogy ama kérdések csupán csak a keresztyénség, a vallás által a keresztyéni élet-nézet alapján oldhatók meg, mely a munkát nem tekinti átoknak, az embert nem tekinti eszköznek, hanem úgy nézi, mint Isten gyermekét, mint testvért; s e közben e nézetet felkölti, érvényre juttatja nemcsak a szegények, hanem a gazdagok lelkében is. Ha ezt így és jól alkalmazva mondjuk ki, az kétségtelenül varázserővel fog hatni, mivel oly kérdéseket, oly kételyeket és aggodalmakat érint, a melyek mélyen a szivekben fekszenek. Igen, ezt kell tennünk! Ha a régi húrok többé hangot nem adnak, újakat kell érintenünk; ha a régi kapcsolópontok ma nem léteznek, keressünk újakat; ha a régi út többé célhoz nem vezet, lépünk az új ösvényre, mely a régi központhoz vezet. Tagadhatatlan, hogy az egyházi beszédnek a jelen idő hatalmas új segédeszközöket szolgált, s azokat fel nem használni a legnagyobb homiletikai tévedés lenne.

(Vége következik.)

Vas Tamás.

AZ ÁLL. IG. TANÁCS N. ÜLÉSÉBŐL.

Kolozsvár, 1881. okt. 2.

Jelen voltak: főtit. Nagy Péter püspök, mint elnök; Benkő János, Szabó Pál, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Szász Béla, Parádi Kálmán, Bodor Antal, Szabó Ádám, Deák József és Balogh György, mint ügyvéd.

Az időközben elnökileg ellátott ügyek bejelentése és helybenhagyása után elnöklő püspök a fia jelenti, hogy a bukaresti egyházközség Bartalus János papjelöltet megválasztotta első papjának egy évi próbaidőre; továbbá tudatja, hogy Veress János kitűnőleg végzett papjelöltet meghívta a bukaresti egyházközség segédpapjának, de nevezett papjelölt a fia hajlandóbb lenne a pitesti papi állomás elfoglalására. Elnök a fia jelentése tudásul vétetik és Bartalus János bukaresti első papnak a megállapított előnyök biztosíttatnak. És minthogy a pitesti papi állomás betöltése nagyon óhajtott, V. J. papjelölt a fia meghívása a nevezett egyházközségnek ajánlatik.

Az egyenértéki adó ügyében a nagy-szebeni pénzügyi igazgatóságtól vett megsürgetésre, tudomására hozatik a sürgető igazgatóságnak, hogy ig. tan. megtette a lépéseket a bevallási iver pontos beküldése iránt, de tudomása szerint több egyházközség nem kapta meg a bevallási iverket, s valószínűleg azért késedelmezik több egyházközség a kimutatás beadásával.

A kolozsvári kollegium tanári kara, mint megbízott jelenti, hogy a kollegiumok részéről az egyetemes zsinatra képviselőül Parádi Kálmán kolozsvári és Hegedüs János nagy-enyedi tanár a fia választottak meg, póttagnak pedig Szabó Sámuel kolozsvári tanár. A megejtett választás helybenhagyatik és a megválasztott tanárképviselőnek a megbízólevél kiállítatik.

Révész Imre emléke megörökítésére kibocsátott gyűjtő-iverk szétküldetnek az egyházközségekhez és kollegiumokhoz adakozások gyűjtése végett.

A folyó évben tartott egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvének 55 (1. 2.) 56, 74, 81, 86 számú határozatainak foganatosítására szükséges intézkedések megtétettek.

A felvinczi egyházközség tornya építésének befejezésére 2000 frt. kölcsön utalványoztatik.

Vásárhelyi Sámuel a fia s. szentgyörgyi kollegiumhoz pénztárnokul történt megválasztása helybenhagyatik és megerősítetik.

A zsigó egyházközség módosított papi díjlevele helybenhagyatik, mely szerint a pap évi fizetése 838 frtot teszen.

r. t.

VIDÉKI ELET.

Őszi közgyűlés.

Pánczélceh, 1881 szept. 27.

Deési ev. ref. egyházmegyénk f. hó 25-én tartotta meg ez évi rendes őszi közgyűlését. A mi az egyházi és világi tagok létszámát illeti, a kik megjelentek, mind ott voltak, a kik meg nem jelentek és magukat nem is igazolták, azok más alkalommal számba fognak vétetni. A meg nem jelenők inkább világiak voltak. Az egybegyűltek arczáról olvasható volt a nap eseménye iránt való élénk érdeklődés. A gyűlés istenisztelettel kezdődött. Kósa Károly babuczi ref. lelkész a fia volt a szónok, jól átgondolt, szépen kidolgozott, alkalomhoz illő beszéddel elégitvén ki az

*

igen diszes templomi gyülekezetet. Az istenitisztelet végeztével az ev. ref iskola egyik termébe vonultunk; ott láttuk soraink élén br. Bánffi Dezső szolnok-dobokamegye nagyérdemű főispánját, Roth Pál polgármestert és egyhm. gondnokot, Miskolczi Lajos, Pataki Dániel képviselő urakat. Nagy Lajos esperes úr szívélyes szavakkal üdvözli az egybegyült tagokat, esperesi mandatumának ideje letelvén, megköszönvén a közgyűlésnek eddig benne helyezett bizalmát, pártfogását, esperesi hivataláról lemond és a közgyűlést felkéri, hogy jogával élve, az esperesi székot töltsse be. Lemondása nem fogadtatott el, s egyhangúlag, közfelkiáltással újból megválasztatott a következő 6 évi ciklusra esperesnek. Az egyházmegye főjegyzői tollát az időközben ideiglenesen választott főjegyző, Tunyogi Béla, lelkész afa is letette, és beadta lemondását egyházmegyénk érdemes directora, Kovács Sámuel, deési lelkész afa is. Szavazás útján nagy szótöbbséggel főjegyzővé Pap István, berkeszi paptársunk, egyházmegyénk jeles képességű, közszeretetlen álló tagja, közügyigazgatóvá újból Kovács Sámuel afa lettek megválasztva. Indítványba hozatott az aljegyzői állás betöltése is, mi, tekintve, hogy esperes és főjegyző az egyházmegye két szélén laknak, elkerülhetetlen szükséges is. Köz- és házassági-törvényszéki tagok is újból választatván, folyó ügyek elintézésére került a sor, legelsőbbben is a felsőbb leiratok, cameraticum ügy stb. vétetvén elé. Az idő előhaladása miatt a délelőtti gyűlés bezáratott.

Délután 3 órakor a gyűlés tovább folyt, több apróbb, egyházközségeket és egyeseket érdeklő ügy elintézése, államsegélyért való folyamodványok megvizsgálása és felajánlása képezvén a gyűlés főbb tárgyait.

Az Úr háza és egyházmegyei intézményeink iránt való szeretetnek egy pár szép tényét is szerencsések valánk jegyzőkönyvünkbe igtatni, s van szerencsém a nyilvánosság előtt is felemlíteni, tolmácsolván ez által közgyűlésünknek az illetők nemes szívű eljárása iránt szives köszönetét. Zachariás János zilahi ügyvéd és neje, kis fiok, Jenő, születése emlékére a m.-a.-sombori ref. egyháznak egy 30 frt. értékű szószerk és urasztali takarót adományoztak. Jónás Bálint, borsai paptársunk kaczkói volt egyházában restantiában maradt, de azután szolgabírói úton felhajtott 40 frt. kepe illetőségét egyházmegyénk özv. árv. cassájának adományozta. Kovács Sámuel, deési lelkész, közügyigazgató — mint a deési takarékpénztár igazgatója — bejelentette, hogy nevezett pénztár, mint minden évben, úgy ez évben is 10 frtot szavazott meg egyházmegyénk özv. árv. cassája javára. A nemes szívű adakozóknak külön-külön jegyzőkönyvileg szives köszönet szavaztatott.

Egy pár házassági és egy köztörvényszéki tárgy felvétele után a gyűlés véget ért. Több életrevaló eszme szönyegre hozása, megbeszélgetése s általában az egész lefolyása alatt tanusított élénk érdeklődés zálogát képezi annak, hogy ez egyházmegye papi kara összetartás és tapintatos vezérlés alatt úgy egyházközségei, mint nemzeti téren megifjult szellemben és erőben dicséretesen fogja szép és magasztos hivatását minden tekintetben betölteni.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

EGYHÁZI LAPSZEMLE.

A „Protestáns egyh. és isk. Lap“ 40-ik számában Ballagi Géza „Külön nemzetiség-é a zsidó?“ feliratú tárczacikkében ezt írja:

A zsidókat ma már csak a szász földön sorozzák az önálló nemzetiségek közzé, mert egyebütt régen összeolvadtak azok más nemzetiségekkel. Angolországban a zsidó vallású polgár angolnak, Franciaországban francziának vallja magát, mert mindkét helyen elveszítette a zsidóság önálló faji jellegét. Nálunk a zsidók a társadalomban egy egészen elkülönzött érdekkört alkotnak, melynek egy részről a vallás, másrészt az egynemű foglalkozás az oka. A zsidót nem faji sajátosságai különböztetik el a társadalomtól. Zsidó faji sajátosság nincs is. Mert például a pénzvágy nem a semita vér természetes sajátossága, hanem az önző pénzvágyat is a keresztyén állim és társadalom mesterségesen oltotta bele a zsidóságba, midőn azt vallásáért üldözöbe vette, tehetségeit elnyomta s a kereskedelmi vagyis azon életpályára szorította, melyet a „szent atyák“ megvetettek, mint a mely önzést, pénzvágyat költ fel az emberben. A vallási üldözések természetesen összetartásra ösztönözték a zsidókat. S mivel épen vallásuknak izent a keresztyénség irtó háborút: vallásuk mély szeretete elfelejteté velök a közös származás és vérségi kapcsolat tudatát. Ilyen körülmények között természetesen a zsidóság elveszítette faji önállóságát, de annál inkább ragaszkodik vallási szokásaihoz. Különösen ezen orthodox vallási szokások akadályozzák meg még ma is a zsidók egy részének belépését a társadalomba, s ezek és nem a faji sajátosságok sütik rá az ismertető bélyeget.

Azt, hogy nálunk melyik nemzetiséghez tartoznak a zsidó, minden egyes zsidótól külön-külön kellene megkérdezni, mert igaza van Keletinek abban, hogy a nemzetiség meghatározása első sorban és megtagadhatatlanul egyéni jog, s csak az egyén által oldható meg; még pedig nem is oldható meg más kép, mint egyéni bevallás útján. A modern statisztikusok a nemzetiség meghatározására nézve általában ezt az elvet követik, mert ez a legmegbízhatóbb alap, melyet semmi más nem képes pótolni.

KÜLFÖLD.

Németország. Az utód az elbá vétkeiket jóvá teszi. Szép hagyományt tett egy tábornok özvegye Salzburgban, a ki nem rég halt meg. Végrendeletében nagy összeg pénzt hagyományozott egy evang. árva iskola alapítására, hogy a Salzburgban és annak környékén levő árva gyermekek abban nevelést nyerjenek. „Eképen hiszem — így szól — jóvá tehetni családomb egyikének bűnét, a ki a múlt században, talán túlságos vakbuzgóságból, sok evangélikus családot juttatott romlásra. E nő Firmian grófnő, kinek előde, Firmian herceg-püspök, 1731-ben 30,000 embert száműzött az ev. hit követéséért.

Olaszország. Vallási butaság. A virág vásárlási körmenet Palmas Majorca városában istenkáromlásból

és ostobaságból áll. A római papok viszik Sz. Máriának, Sz. Veronikának és a szent keszkenőnek képét, előttök emberek sétálnak, Nazarenust, a ki jó Jézusnak is nevezetik, Cyroniabelit, a jó tolvajt, a rossz tolvajt és másokat személyesítvén. Ezen szerepeket azok viszik, a kik többet ígérnek vetélytársaiknál és a legnagyobb összegeket fizetik a papoknak. Egykor ez évi jövedelmezés igen nagy volt, ez évben azonban feltűnő közöny mutatkozott e tekintetben a lakosok részéről, a kik nem igen voltak hajlandók fizetni azon kitüntetésért, hogy a kimagasló jellemeket személyesítsék a keresztrefeszítés tragikus látványában. Úgy látszik, mintha János profécziája teljesülni kezdene, „mert az ő áruikat immár senki sem veszi“. (Jel. 18. 11)

A pápa római székhelye. Ismét emlegetik, hogy XIII. Leo pápa el akarja hagyni Rómát. Hir szerint a közelebbi napokban egy bibornoki konklávét fog majd összehívni a következő kérdés megvitatására: Tekintve a legközelebbi multban történt rendetlenségeket, és szemben azon alávaló agitációval, mely a jelenben is folyton foly a garancia-törvény ellen és tekintve végre az általános politikai viszonyokat Európában, czélszerű-e hogy a pápa Rómát az első adandó alkalommal elhagyja vagy jobban illenék-e, hogy várjon addig, míg arra erőszakos tett által fog kényszerítettetni?

Algír. Sidi sejk, az arab szent. Algírban Negrier ezredes Sidi sejk sirját szétrombolta; szükségesnek tartotta ezt a helyet földdel egyenlővé tenni, hol búcsújárások ürügye alatt exaltált mohamedánok össze szoktak gyülekezni. Mielőtt a sir lerombolásához fogott volna, a szent csontjait felvétette, Géryvillébe vitette s az ottani mecsetben helyeztette el. De a sir feldulása roppant elkeseredést okozott, mert az arabok Sidi sejkje ugyanis nem a közönséges szentek közül való, milyeneket az izlam százakat számlál. Sidi magas rangot foglal el az égi hierarchiában s ámbár emberi halállal múlt ki, az arabok hite szerint még mindig a földön van s segíti azokat, kik hozzá folyamodnak. Csodákat is mivel, legalább az arabok beszélnek akárhány csodatételéről. Sidi sejk, kit ifjú korában, úgymint egy más hőst, szintén Abd-el-Kader-nek hívtak, még a 17-ik században élt, s már életében szentnek tartották. Vándoroltak hozzá messze földről, s mint az ilyen szentek rendszeren, roppant gazdagságra tett szert, mert ajándék nélkül senki sem jött hozzá. Halála előtt meghagyta, hogy holttestét egy öszvérre kössék, s a hol az először megáll, ott mossák meg az izlam szabályai szerint, a hol pedig másodsor megáll, ott temessék el. Az öszvér El-Abioduál állott meg s itt építettek neki az arabok egy nagy Kubbáh-t vagyis kápolnát, azt, melyet a francziák most szétromboltak. Sok arab törzs tartja magát Sidi sejktől származottnak s ezek szoktak a felkelésekben legélénkebb részt venni.

ISKOLAI ÉRTESEITŐK.

— Hetedik közlemény. —

A nagyenyedievi ref. „Bethlen-főtanoda“ 1880—81 tanévi értesítője. Kiadta: az igazgatóság. A 127 oldalra terjedő füzetet Elekes Károly igazgató tanár tanévi, nagy

gouddal és csinnal összeállított zárjelentése nyitja meg, a mely e főtanodánk egy évi életének a tanügyi téren hű képét tárja fel az olvasó előtt. A múlt tanévben nevezett főtanodában működött 11 rendes tanár (egy rendes tanári szék ürességben volt), 3 segédtanár, 5 szaktanító, 10 osztály- és 5 segédtanító. A tanulók összes létszáma az év elején 718 volt, de az év végére részint halálozás, részint eltávozás folytán 652-re apadt le, mely létszámból az elemi iskolára (4 osztály) 223, a gymnasiumra (8 osztály) 336, a theologiai akadémiára (4 osztály) 60 és a tanító képezdésre (3 osztály) 33 esett. Nemzetiségre nézve magyar volt 596, német 2, román 36, tót 1, lengyel 1, zsidó 16; valásra nézve pedig református 526, róm. kath. 53, gör. kath. 25, Mózes vallású 16, luth. 15, unit. 4. A7 ifjúság a múlt tanévben 15,309 frt. 26 kr. közvetlen, 6732 frt. közvetett és így összesen 22,041 frt. 26 kr. segélyezésben részesült. Ezen kívül N.-Enyed városának néhány jótévő családja a tanári kar tagjaival 30 szegény sorsú tanulót látott el ingyen kosztal; nemkülönben a főtanoda — fájdalom — már csak néhai nemes szívű főgondnoka, br. Kemény István a télen egymaga naponként 10 szegény tanulónak adott ingyen kosztot. Végül a főtanoda — mint eddig — úgy a múlt évben is 72 szegény tanulót részesített ingyen kosztban. A felsőbb tanfolyam hallgatóinak volt olvasó-egyletek, általános tudományos és szépirodalmi önképző-, theologiai önképző- és dalkörök.

IRODALOM.

A „Pesti Hirlap“, mint a hozzánk beküldött mutatószámokból és előfizetési felhívásból látjuk, a legnagyobb terjedelmű és leggazdagabb tartalmú napilapok egyike, amellet, hogy a legolcsóbb is. (Előfizetési ára egész évre 14 frt., félévre 7 frt., negyedévre 3 frt. 50 kr., egy óra 1 frt. 20 kr.) Megjelenik mindennap egy és háromnegyed iven, vasárnapokon pedig két és fél iven, számos rovattal és 15—25 részint politikai, részint szépirodalmi, szatyrikus és ismeretterjesztő tartalmú közleménnyel. Közöl mindennap regényt, beszélt, két-három tárczát és a mellett hetenként többször gondos kivitelű illusztrációkat. Mellékletül azonkívül zenedarabokat és térképeket is nyújt olvasóinak. Ily sokoldalú és változatos tartalommal egyetlen más fővárosi napilap sem jelenik meg. A „Pesti Hirlap“ iránya nemzeti, független minden irányban. Küzd Magyarország önállóságáért, gazdasági függetlenségéért, az igazi liberalizmusért. Vezércikkeit a legkitünőbb publicisták és parlamenti korifeusok írják: Eötvös Károly, Hoffmann Pál, Lukács Béla, Pulszky Ferencz, Törs Kálmán. Számos dolgozó társa közül legyenek még megemlítve: Borostyáni Nándor, Erdélyi Gyula, Győri Vilmos, Hevessi József, Jakab Elek, Kászonyi Dániel, Kakujai Gyula, Kenedi Géza, Mikszáth Kálmán, Pulszky Károly, Radó Antal, Rudnyánszky Gyula, Szana Tamás, Szemere Attila, Ujvári Béla, Várad Antal sat. A „Pesti Hirlap“-ra a hó bármely napján lehet előfizetni s a kiadóhivatal (Budapest, nádor-utca 7.) megkeresésre azonnal díjtalanul küld mutatószámokat.

„Új zeneművek. Táborozky és Parsch zeneműkereskedésében Budapesten megjelent: „A szép asszony kocsisa“ népsziműből. Alföldi hangok. Az apád az anyád csillagát. (Elmennék én hozzátok.) Kis kertemben rózsafa (Megérdemli az a lány.) Zúg e szellő Nem azért jöttem én ide. Huber Sándortól. Ára 80 kr.

Megjelent a Székely-egyleti képes naptár 1882-re, melyet a székely-egylet azért alapított, hogy ez által is egy új csatornát nyisson, melyre a székely nép közé hasznos, nemesítő olvasmányokat s e mellett a kivándorlástól elriasztó képeket is juttasson. A szerkesztő bizottságot: Szász Károly, Szilágyi Sándor, Deák Farkas, Buzogány Áron, Imecs Jákó, Thuróczy Adolf és dr. Bochkor Károly teszik. A naptár ára 30 kr., aránylag a legolcsóbb magyar naptár, minthogy az egylet nem nyereségségből alapította, sőt kész ráfizetni az előállítás költségeinek egy részét, csak hogy kitűzött hazafias célját ez által is elérje. A naptár a Franklin társulat nyomdájából került ki igen diszesen. Az ország összes vásárainak jegyzékét s a sokféle hirdetések nem számítva 80 nagy kéthasábos 8-adrét lapból áll.

A „Képes Családi Lapok“ negyedik évfolyamának első számát megkaptuk, s annak átlapozása után ismét

és ismét meggyőződöttünk, hogy e lap valóban megérdemli azt a nagy keresettséget, pártolást, melyben a közönség részesíti. Tartalmas, élénk ezen heti lap, mint nálunk hasonló irányú lap egy sem. Ingyenes gazdag mellékletek, az előfizetőknek nyújtott értékes kedvezmények tekintetében is páratlan. Mindez igen ajánlatossá teszi a „Képes Családi Lapok“-at. Ha még megemlítjük, hogy havonként egy divatlapot s egy gazdasági lapot külön-külön ad pompás kiállításban, egészen ingyen; hasonlóképpen ingyen igazán művészi kivitelű színnyomatú arckép albumot (egyelőre művésznőink arckép-csaonokát) s hogy minden szám telve van honi s külföldi tárgyú képekkel; mindez csak úgy hihető el, ha tudjuk, hogy a lap már eddig is tízezer példányban nyomatik s kél el. Előfizetési ára 6 frt. egész évre, mely Mehner Vilmos-hoz küldendő, (Budapest, papnövelde utca 8. sz.) Ajánljuk e lapot minden magyar család asztlalára!

AZ „ERŐ. PROT. KÖZLÖNY“ FÁRCZÁJA.

MARADJ VELEM!

János XIV. 23.

Maradj velem. Már-már alkony főd el,
Nő a homály; Uram te légy közel.
Ha nincs segély és nyugtom nem lelem,
Védetlenség gyámolja, légy velem!

Rövid létünk elrohan, mint a hab;
Vig zajt bú vált, semmi fény nem marad,
Romlás és változás ül mindenben:
Te, ki nem változol, maradj velem!

Ne csak tekints, ne csak szólj, oh Uram,
Hanem esdek, lakjál itt untalan —
Nem, mint vendég, ki perczre megjelen:
Örök barátomként maradj velem!

Ne, mint király, ki számadásra von —
Jöjj, oh kegygyel, gyógyirral szárnyadon;
Szüntesd a bűt, enyhíts keservemen,
S maradj, mint bűnösök barátja, itt velem!

Mosolygtál már, mint kis gyermek felett,
Bár lázadással törtem ellened
Bár távozám tőled, tőlem te nem,
Oh, légy közel, Uram! maradj velem!

Nálad nélkül perczig sem élhetek,
Ki más győzné le a kisérteteket?
Hű vezetóm ki lenne, ha te nem?
Árnyban és fényben, oh! maradj velem.

Nem rettegek, veled áldott vagyok;
Mulik könnyem, enyhülnek a bajok;
Mi a halál? árt-e a sirverem?
Győztes leszek, csak te légy velem!

Jövel, Uram, lezárt szemem elé,
Ragyogj reám s mutass az ég felé: —
Hajnal hasad, a földi árny megyen —
Éljek, haljak, Uram, maradj velem.

S midőn lelke, mint szabadult madár,
Hol nincs keserv, az üdv honába száll:
Oh, mily dicső! — Uram! — mit érezek,
Örökre, ott, én leszek Taveled!
(Angolból.)

Benkő István.

A MEGNYUGVÁS.

(Rajz.)

Gyarmathy Zsigánétól.

II.

(Folytatás.)

A forgótükröt — melynek terjedelmével sehogy se volt megelégedve — addig hajtogatla erre-arra, míg jól kivehette haja elrendezését, ekkor mind a két kezét fejéhez emelte s gyöngőden tapogatva a fonatokat, úgy kezdett beszélni, mintha csak magára lett volna: — Persze, hogy ez! mindjárt gondoltam, hogy az a frizura adja azt a fiatalos s mégis elegáns kinézést tagadhatatlan, hogy a fésülködéstől rendkívül sok függ, de ezt soha sem tudom megértetni az én sok ostobámmal, pedig azért tartom egy részét. No hát ne távozz Eszter, még nem is beszélgettünk együtt. Mond csak édesem, nem unod te a kisvárosi életet? Én nem képzelek borzasztóbbat, mint egy ilyen helyen lakni! legyen falu vagy nagy város, csak az ne, mi e kettő között van, hát te hogy gondolod Eszter?
— Én a falut leginkább szeretem, s ha tőlem függene, mindjárt falun lagnám.

— Az csak tőled függ, Eszter, hogy az év legnagyobb részét ott töltsd. Jöjj be most velem Kolozsvárra, kora tavasszal kiköltözünk arra a regényes szép Regöldre, a hol aztán pompásan kifaluzhatod magadat. No, mit szólsz hozzá Eszter?

Az első pillanatban kellemes érzés kapott meg, tehát végre mégis nyílik egy út, melyen át megszabadíthatom magamtól azokat, a kiknek nyakán vagyok; mert bár soha sem mélyedtem méla búsongásba, de azért éreztem, hogy nem jó dolog valakinek a nyakán tudni magunkat. Ime, most itt az alkalom. Igaz; de hát miért akar e nő magával vinni? Tekintetéből nem érzem ki, mintha meleg rokoni érzések vonzanák hozzám; s különben is, a mióta meglátam, mindig megtestesülve hiszek benne egy alakot, melyet akkor képzeltem, midőn szegény jó nagypapa oly sokszor ismételte, hogy: „a hivalkodó, cziczomás asszonyi állatnak üres az ő szive.“ Ilyenkor mindig előttem állt egy alak; midőn Regöldiné leszállt a kocsiról és a kocsilámpák egy pillanatra bevilágították arcát, úgy tetszett nekem, hogy ő az a cziczomás asszony, s e hitet épen nem döntötte meg kifestett arca, feltűnő öltözéke és felületes beszéde.

A mint, folyvást a tükör előtt állva fésülködését megelégedéssel szemlélte, egy gondolat, villantát ágyamon mely pillanat alatt lánggal borította be arcomat s a helyett, hogy kérdésére feleltem volna, magam intéztem hozzá egy kérdést:

— Ugye bár nincsen, a ki kedvére fésülje, azért akar magával vinni?

Felém fordult, fürkészve tekintett kigyúlt arcomba, aztán megsimogatta fejemet s a legédesebb hangon szólt:

— Te kis bohó, hiszen ha száz fejem lenne, mint volt valahol valakinek. No mit nevelsz? Talán nem feje volt száz annak a bizonyosnak? Jó, hát száz szeme, az mindegy, nem tartozik ide! Tehát ha száz fejem lenne, akkor sem szorulnék meg frizer dolgában. Úgy bizony, édes kis büszke hűgom, ne hidd, mintha rád lennék szorulva! Nem mondom, hogy ha nálam leszel s valami különös kedvet érzesz a fésüléshez, ki nem elégítheted abbéli vágyadat, tudod mint rokon rokont megfésülhetsz.

A mint ily modorban tovább beszélt, elmosolyodtam s azt gondoltam: úgy hát a „cziczomás asszonyi állat“-nak nemcsak a szive üres, hanem üres a feje is.

— De hát miért akar magával vinni? — kérdeztem szokott egyenességgemmel.

— Különös egy teremtés! Hát neked nem elég anynyit tudni, hogy sok vendéget fogadunk, színházba járunk— és ide nagy figyelemmel kell a haját rendeznünk, mert a páholyban a frizura fő — aztán de hát miért is valatsz annyit? Nem vagyok én a te vádlottad és kimondom őszintén, hogy nem is értelek! Hiszen mostohád minden igaz ok nélkül annyira esküdözik és állítja, milyen szép viszony van köztetek, hogy csak a bolond nem látja ki ebből az igazat; azért nem is értem, mért kéreted magadat? Jer, lásd meg magad a télen, hogy tetszik-e nálam? S ha nem tetszik, még mindig haza jöhetsz drága mostohád karjai közzé! De nem hiszem, hogy azt megtedd; derült élet vár az én házamban rád. Úgy-e azt mondtad az

este, hogy nagyon szeretsz olvasni? hogy nagyatyádnak sokat olvastál? Nekem is olvashatsz, nagyon szeretem az érdekesítő regényeket hallgatni, s igazán sokszor gondoltam, hogy bár lenne egy alkalmas egyén, a ki felolvasson nekem.

Mindig elmosolyodom, ha eszembe jut, mily mohósággal ragaszkodtam akkor ahhoz a gondolathoz, hogy a felolvasás kedvéért és nem a fésülésért akar magával vinni. Most már semmivel sem tartom nemesebb foglalkozásnak: felolvasni egy felületes asszonynak izgalmas fércz munkákat, annál, mintha feje bubjára tűz az ember egy csomó álhajat. De tizenhét éves korunkban más színben látjuk a dolgokat s gyermekes büszkeségünkben inkább elámitjuk magunkat, mintsem bevallanók az igazat s a meggondolás nyugodtságával szemébe néznénk az eseményeknek.

Mire a kis város felett az őszi köd felemelkedett, s mint tömör opálszín felhő gomolygott a hegyek ormain, s az emelkedő nap halvány sárgás fényvel ragyogta be az utcza pocsolyáit, én már Regöldiné mellett ültem az úti kocsiban. Bánat nélkül váltam meg azoktól, kik a szeretet melegéből egy szikrával sem érintettek soha. Még a régi házat is könnyű szívvvel hagytam oda, ahhoz sem kötöttek kedves, gyermekkori emlékek; csak egy ablak volt az egész épületben, melyet a korai emlékek feledhetetlenné tettek előttem, csak ott emlékszem, hogy egyszer láttam édes anyámat. Az ablak-könyöklő végig volt rakva virágokkal, édes anyám lehajolt egy halvány rózsaszín hónapos rózsára, én felnyújtottam kezemet a virág után, édes anyám azt mondta: hadd el kicsinyem, még ki sem nyílt teljesen, ne szakítsuk le szegényt! Aztán ölébe vett, kezemet lefogta, oda tartott a rózsákhoz, megcsókolt, arcomat arcához nyomta, s minden cserép virágot így szagoltunk meg ketten. Más emlék nem állítja előmbé édes anyámat, de ez az egy oly élénk, hogy tekintetének melegét, hangjának szerető szelidségét s arcának puhaságát mindig érezni fogom. E soha el nem mosódó mély benyomás még élénkebb lesz, valahányszor a rózsza és rezeda kedves illatát érzem. Azért lesznek e virágok az én kedvenceim mindig.

Elindultunk. A mint kikanyarodtunk az utczára, felnéztem ablakainkra: a párás üveglemezekhez oda tapadtak nyílló virágaim, s a sötét-piros bodros szegfűk úgy emelkedtek fel a gyöngéd kis kék szemű nemophilák felett, mintha búcsúzni akarnának tőlem, de én nem sokat figyeltem rájuk, tudtam, hogy ha lesz a széles világon egy zúg, a hová magamat megvonhassam, ott virágnak is lenni kell, s a virág mindenütt egyenlően kedves, de olyan ablakra sehol sem talállok a föld kerekiségén, hol az én édes jó anyám rám tekintett szerető gyöngéd nézésével. Istenem, ha ott állna ő most is! akkor tudom, hogy leánya ehj, Eszter, végy erőt magadon! Hát ez a te erős önbizalmad? Hisz még egy lépést sem tettél azon az úton, melyről azt hitted, hogy magadban bizva, bátran fogsz rajta előre haladni. Most épen, midőn az első lépést tennéd, már is így összeszorúl a szived? Jusson eszedbe, mit irt jó öreg nagyatyád ima könyvedbe. Igaz! tehát erős hit-

tel indulok édes jó nagyapa! Gyorsan letörültem könnyeimet s búcsút intettem kis kedvenceimnek, kik az ablakokból borzas fejvel kandikáltak hi s gömbölyű kövér ökleikkel dörzsölték álmos, de ragyogó szemeiket. E közben egy kanyarulatnál ismét feltűnt az apám keskeny magas háza: arra az egy ablakra rásütött az őszi napsugár, s én odaadó áhitatos érzéssel néztem a csillogó üvegtáblákat, néztem addig, míg a távolság miatt akkorának tetszettek, mint egy ragyogó érem, aztán, mint egy halvány fényű kis csillag, melynek rezgése áttör a sötétségen, s hosszú évek múlva is úgy tetszik, hogy ama távol rezgő kis csillag kíséri lépteimet, és valaki onnan mindig lát engemet.

(Folytatása következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár 1881 okt. 9-én.

— **Tudású!** Miután a lapom f. évi 36-ik számában közrebocsátott figyelmeztetésnek részben sikere lett, a mennyiben a kitűzött határidőig a hátrálékosok közül feles számmal törlesztették hátrálékaikat, nem látom indokoltnak lapom megszüntetését, épen most, midőn egyházi közéletünk a küszöbön álló zsinati törvényhozás útján új korszakba lépendő. Tekintettel azonban arra, hogy a hátrálékosok száma most is jelentékeny, a nyomtatási s kiadási költségeket pedig mulhatatlanul fedezni kell, kénytelen valék Stein János urral egyezkedni oly formán, hogy a künn lévő hátrálékokat, a lap tartozásának törlesztéséül, rendelkezésére bocsátottam. A további lépéseket ennél fogva a hátrálékok ügyében ő fogja megtenni, miután azokra nézve én vele véglegesen elszámoltam.

Kolozsvár, 1881 okt. 8.

Szász Domokos,

szerkesztő.

— **Jótékony egyesület.** Városunkban mozgalom indult meg, melynek célja a szegény sorsú tanköteles gyermekek segélyezése, első sorban ruházattal ellátása, oly formán, hogy egyes családok az elavult ruhaneműeket s egyéb limlomjaikat koronként rendelkezésére bocsátják az egyesületnek, mely azokat értékesíti s a befolyó összegeken a szegény tanulóknak ruhákat s taneszközöket szerez be. A nemes és életrevaló eszme megpendítője dr. Jenei Viktor, egyetemi tanár. A felhívás az alakulásra pár nap alatt közre lesz bocsátva.

— **A „Család és Iskola” szerkesztésétől,** mint értesülünk, Hegedűs István, helybeli tanár s lapunk munkatársa, visszalép.

— **Zsinati választások** A felsőbaranyai ref. egyházmegyében 37 szavazattal zsinati világi rendes képviselővé dr. Ballagi Mór választatott meg, ki a választást elfogadván, egyúttal a solti egyházmegyei pótképviselőségéről lemondott. A tiszántúli ref. egyházkerületben a fő- és középiskolák második rendes képviselőjévé Szegedi Sándor debreczeni tanár választatott. A pótképviselőségre az első szavazásnál Futó Mihály hódmezővásárhelyi tanár 32, Békési Gyula debreczeni tanár 19, Joó István debreczeni tanár 11 szavazatot nyervén, köztük, mint legtöbb szavazatot kapott egyének közt, újabb szavazás lesz. — A dunántúli egyházkerületben a felsőbb tanintézetek részéről pótképviselővé Vámos Béla kecskeméti jogtanár, a gymnasiumok részéről rendes képviselőül Öreg János n.-kőrösi tanár választatott meg.

— **Százezer forintos alapítvány.** 1863-ban Kárász-Horgosi Anna végrendeletet tett, mely szeint az ingóságai elárverezéséből és három pesti háza bérletéből befolyó jövedelmek tőkésítettvén, mint alapítvány kezeltsék mindaddig, míg az százezer forintot el nem ér. Ha a tőke 100,000 frtra nő, akkor az három egyenlő részben Budapest, Szeged és Csongrád városoknak adandó át, hogg két-két fiú és két-két leánygyermek ösztöndijazására fordittassanak az évi kamatok. A gyermekek logyének árvák, bármely vallásúak, de mindenesetre magyar nemzetiségűek. Az alapítvány a fővárosi letéthivatalában kezeltvén, 1879. augusztus 1-én elérte már a 100,000 frtot, s azóta 106 ezer frtra nőtt. A fővárosi tanács most elhatározta, hogy a hagyományozó végakarátát azonnal végrehajtja, a 100,000 frtot elosztván, az ösztöndijakat életbelépteti, a másik kétharmadot pedig Szeged és Csongrád városoknak megküldi.

— **A szultán és Salamon temploma.** Mint a török lapoknak Jeruzsálemből írják, a szultán elrendelte, hogy Salamon templomának még meglévő maradványait restaurálják, környékét a törmeléktől, szeméttől megtisztítsák, hogy így derültebb kinézést nyujtson az egész. E helyen áll tudvalevőleg az Omár-mecset, melynek 150,000 frt. évenkénti jövedelme van. Ez összeg, melynek legnagyobb része eddig Konstantinápolyba folyt, ezentúl a restaurálásra fog fordítatni. Eredetileg már Abdul Aziz elrendelte az újítás munkálatait, akkor, midőn Ferencz József király meglátogatta a szent földet. De a mit megkezdettek akkor, néhány hónap múlva kénytelenek voltak abba hagyni. Midőn az idén Rudolf trónörökös a templomot meglátogatta, Reuf pasa a kormányzó nagyon röstelte, hogy e hely, melyet keresztyén, muzulmán, zsidó egyformán tiszteletben tart, olyan elhanyagolt állapotban van. Az ő Konstantinápolyba küldött jelentésének köszönhető, hogy a szultán most elrendelte a restaurálást, melynek felügyelői a porta két képviselője Ferig és Raif offendik.

Megjelenik
minden vasárnap.

Szerkesztőségi s kiadói szállás:

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi s anyagi
ügyeit illető minden küldeménycímek
címezendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Hirdetési díjak:

Kétszer hasábozott garmond
sor vagy annak tere 5 kr.
Bélyegdíj minden beigtatás
után 30 kr.

Nagyobb és többször megje-
lenő hirdetéseknel külön ked-
vezményt nyújt a kiadóhivatal

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Kilátások. K. T. — Milyen legyen jelen korunkban az egyházi beszéd. (Vége). Vas Tamás. — Felszólítás a szegény sorsú iskolák gyermekek segélyezése érdekében. — Egyházi lapszemle. — Iskolai értesítők. — Külföld. — Tárca: A megnyugvás. Gyarmathy Zsigánétól. (Folytatás.) — Különfélék.

KILÁTÁSOK.

Kolozsvár, 1881 okt. 14.

A törvényhozás új ciklusának megnyitása ő Fel-sége által a szokott módon történt, s a trónbeszéd előterjesztette a munkatervet, mely szerint a korona tanácsosai az új házzal a megoldásra váró kérdéseket elintézhetni remélik.

Reánk, mint nem politikai lapra, kevésbé tartozik ugyan ez ügy fejtegetése — noha protestáns egyházunk soha sem volt idegen — már csak alapelveinél fogva is — a nemzeti közélet életérdekeitől, sőt korunként positiv részt is vett azok intézésében, a minthogy mi soha sem vontunk a földi és földön túli élet között oly éles határvonalat, hogy meleg érdeklődést ne tanúsítanánk minden iránt, a mi emberi társaságunk e földi létét illeti. Hiszen mi már itt megvalósítva kívánjuk Isten országát látni.

De most, talán még a szokottnál is szorosabb érdekek fűz ez új ciklushoz, azoknál a kérdéseknél fogva, melyek az illetékes részről az előterjesztett programmban kiűzettek. Ime, a trónbeszéd külön kikezdésben emlékezik meg a felsőház reformjáról s külön tételt szentel a közoktatás megoldandó kérdéseinek, mint a melyek különösen is fogják a törvényhozás tényezőit a következő három év alatt foglalkoztatni.

A mi az elsőt illeti, igaz, nem most először van alkalmunk a törvényhozás figyelmét a felsőház reformjára fordítva látni — még a Deákpart kormányzásának idején is hallók e reform szükségét hangoztatva, s Kemény Zsigmond még java erejében volt, midőn e kérdésre nézve kifejté kiválóan nyomós elméletét; de talán elvégre csakugyan komoly a szó, s ezt látszik jelzeni az a tény is, hogy a kormány egyik, e kérdésre nézve ugyancsak illetékes tagja, a vallásügyi miniszter csak most fejtegette

választói előtt a felsőház reformjára vonatkozó nézeteit tüzetesen, a miből talán túlhatás nélkül vonhatjuk azt a következtetést, hogy a kormánykörökben most már komolyan foglalkoznak e kérdés megoldásával.

De, ha Trefort Ágoston ez alkalommal hangoztatott nézeteit a kormány nézetei szerében fogadhatjuk, nem sok okunk van nekünk, protestánsoknak, nagy meglepéssel nézni a kérdés megoldása elé. A miniszter úr ugyanis a katolikusok meggyés püspökeit mind meg akarja a felsőházban hagyni, ellenben a protestáns superintendensek közül csak a „képeseket“ kívánja a törvényhozás ez egyik főfactorába meghivatni, mert hisz „a protestánsok gondnokaitak úgy is azok közül a főurak közül „szokták“ választani, a kik, mint ilyenek, a felsőházban ülnek, s így „érdekeik eléggé lesznek ott képviselve.“

Hogy az államnak az egyházzal számolnia kell: természetes, de hogy a m. kir. vallásügyi miniszter a felekezete kkel ily módon kíván e reformra nézve számolni: ez már valami egyéb, mint természetes. Mit ért a miniszter úr a „képes“ protestáns püspökök alatt, nem tudhatjuk, de azt tudjuk, hogy mihelyt valamely protestáns egyházkerület megválasztotta püspökét: az állam egyként köteles püspökül elismerni az illetőt, a nélkül, hogy a saját katona-mértéke alá állítani joga volna. És azt is, legalább is különös argumentationak kell tekintenünk, a midőn a mi választási „szokás“-ainkkal vigasztal minket a miniszter úr, mely szerint főuri gondnokaink által amugy is képviselve lesznek érdekeink a felsőházban. Hogy milyen állású hitsorsosok közül választjuk gondnokainkat: az a mi jogunk, s hogy ilyeszerű „szokásokra“ alapittasék a felsőház szervezete, ez aligha természetes folyómánya az állambölcsességnek. De, ha helyet is foglalnak azok a protestáns főurak a felsőházban: nem mint protestáns főgondnokok, hanem általán, mint főurak, foglalnak ott helyet, s ily okoskodással bizton künn lehetne valamennyi katolikus püspököt a felsőházból hagyni, mert hisz a katolikus (nagyobb számban lévő) főurak képviselhetnék a katolikusok egyházi érdekeit.

E pont tehát ugyancsak kihívja annak idején leendő felszólalásunkat, s jó lesz, ha az illetékesek addig is részen lesznek.

A másik, minket közelebb érdeklő pontja a trón-

beszédnek, a közoktatási kérdések, melyek megoldását a korona e törvényhozástól várja.

Ez ígéret, természetesen, első sorban a középtanodai oktatás törvény általi rendezését illeti. Valóban ideje is, hogy a törvényhozás e tengeri kigyója, mely annyiszor került már fölszínre, de mindannyiszor ismét eltűnt, elvégre megszűnjék csakis kísérteni. Nézzünk már valahára szemébe a jelenésnek, fogjuk meg a jobbik végén, s meglássuk, nem lesz az oly rettenetes, mint némely hajós-kapitányok velünk elhithetni szeretnék. Ne féljünk: a kísértet csak addig kísértet, a míg annak tartjuk, de mihelyt bátran szembeállunk vele, elveszti ijesztő voltát s lesorvad szertelen arányaiából, melyekbe képzelünk öltöztetést. S ime, a miniszter úr immár be is nyújtá a képviselőháznak a régi törvényjavaslatot, azokkal a módosításokkal, melyeket rajta a multkori közoktatási bizottságtól — kivéve a tanárképzésre és qualificatoria vonatkozó bizottsági megállapodásokat, melyeket a miniszter most sem hajlandó magáévá tenni. Lesz gondunk rá, hogy a javaslatot tüzetesen megismertessük olvasóinkkal, s mi hisszük, hogy az új ciklus egyik legfontosabb alkotása éppen a középtanodai törvény leend. Vajha protestáns anyaszentegyházunk megnyugvására történék az alkotás!

K. T.

Milyen legyen jelen korunkban az egyházi beszéd?

(Vége.)

Azt mondtuk fennebb, hogy az egyházi beszéd alanyosságát feltételezi egyfelől az idő, a kor sajátossága, a melyben az tartatik, de feltételezi másfelől a hallgatóság sajátossága is, a kik előtt az elmondatik.

Sajátságos természetűek a mi hallgatóink! Gyülekezeteink nem amaz első pünkösti gyülekezet, betelve a keresztyéni élet és érzelmek azon üdeségével; nem is a reformáció korabeli nép, áthatva attól a hatalmas vallásos szomjtól. Épen ezért reánk nézve nem lehet mérvadó sem az apostoli prédikáció, sem pedig a reformátoroké. Nekünk olyan gyülekezeteink vannak, a melyeknek egy mindenesetre csekélyebb részét lehet talán a valóban hívők közé sorozni, egy része a hitben még a gyermekek közé tartozik, a nagyobb rész közönyös, a másik, többé-kevésbé nagy számban, ingadozó, a hitetlenség mérgétől megvesztegetett. Ily hallgatósággal szemben, természetesen az egyházi beszédnek különös és sajátos jelleget kell felöltenie. S milyen legyen az? Részben erre a kérdésre is talál az, a mit fennebb a kor hibáit ostromló dorgáló beszédekre vonatkozólag mondtunk, s éppen azért mindazokat e helyen ismételni felesleges. Azonban még más pontok is jönnek itt tekintetbe. A már fennebb jelzett sajátos hallgatósággal szemben soha se téveszsze szem előtt az egyházi szónok

beszédében azt, hogy a „kemény eledel“ csak a felnőtteknek adható, a „tejet“ pedig a gyermekeknek kell adnia. Ez alatt azt értem, hogy a szónok ne vigye fel a dogmát úgy, a mint van, soha a szószerűbe, ne tárgyalja azt ott úgy, mint valamely sarkalatos igazságot, a mely további bizonyítást nem igényel, a mint ezt tehetné az a szónok, a ki egészben véve hívők előtt beszél; ne kerülje a bizonyítást, sőt igyekezzék tárgyát újabb meg újabb oldalról megvilágosítani és megvédeni azt a kor aláadó támadásaival szemben; ez nagyban be fog folyni arra, hogy beszéde üdeséget és élettéljes színezetet nyerjen. Érttem továbbá azt, hogy a keresztyéni üdvigazságok úgyszólván központra eső tanait, a ker. szellemi élet legbensőbb s legmélyebb mysteriumait, a melyeknek megértéséhez a fejlettség egy bizonyos magasabb fokát kívánatlik, ne vigye fel a szónok a szószerűkre és ne tárgyalja, mivel az arra megkívántató érettség a legtöbbekben nincs meg, hanem helyes paedagogiai tapintattal adja a gyermekeknek a tejet, vagyis a zsidókhöz írott levél szerint szólva, kezdje az Isten-ige első betűin, a keresztyénség legegyszerűbb alapigazságain. Túlnyomóan apologetikai és a lehetőségig paedagogiai irányú beszédekre van szüksége jelenkorunknak! S ezzel a prédikálásnak egy oly módja van érintve, a mely úgy tűnik fel, mint jelenben a legfontosabb. Korunkban az egyházi beszédnek többé nem annyira az értelemhez, mint sokkal inkább az érzelemhez, a kedélyhez, még inkább az akaratához, az öntudathoz kell fordulnia és arra hatnia. Ragadja meg az emberi szív kitörülhetetlen isteni érzelmeinek vonásait s arról menjen át a vallásnak, a keresztyénségnek igazságaira, azonban soha sem elvont módon, hanem mindig hivatkozva a tapasztalásra, az érzelmre, a szív benső életére és akként haladjon tovább annak kitüntetésére, hogy az evangéliom hitre méltó nem pusztán az egyház tekintélyéért, hanem azért, mert az az emberi szív legbensőbb életszüksége. Ez nevezhető az egyházi beszéd lélektani kezelésének, a mi főleg korunkban ajánlandó. Ehhez azonban bizonyos általános lélektani tanulmányt kívánatlik, és mindenekelőtt gondos tanulmányozása a nép, a hallgatóság gondolat és érzelmvilágának, és kívánatlik meleg, szeretetteljes szív. Ilyen szerű kezeléssel lesz az egyházi beszéd üde és élettéljes színezetű; ez által menekszik meg attól a fárasztó egyhangúságtól, a mely a hallgatót csak untatni képes, és lesz úgyszólván párbeszéddé, melyben maga a hallgató is részt vesz, lépten-nyomon figyelemmel kíséri, kérdez és felel. Egy ilyen párbeszédhez azonban két dolog szükséges, az t. i. hogy a lelkész saját keresztyéni élettapasztalatának kamrájából merítse mindig azt, a mit mond, legyen az az ő tulajdona, és hogy ne mondjon soha semmi olyat, a mit saját szívében már előre át nem élt. Mert nincs rosszabb annál és misem árt inkább az egyházi beszédnek többet, mintha a hallgató arra a gondolatra jő a beszéd hallgatása közben, hogy a lelkész csak hivatalból beszél, csak azért, mert neki kötelessége beszélni. Innen van akárhányszor az a kellemetlen gyanúsítás: „maga sem hi-

szi, a mit beszél.“ Nem, a lelkésznek igazi értelemben, a mint azt venni szoktuk, mindig magamagát kell prédikálnia. Ő lelkész, a szó valódi értelmében, nem pedig puszta szája a szentléleknek; azt adja, a mit felülről vett, de azt úgy adja, mint olyat, a mit, mint szabad erkölcsi szerzeményt, sajátjává tett. S nem kell feledni, hogy csak az a beszéd épít, a mely ily módon a beszélő tulajdonává változott; de az ilyen aztán igazán épít, mert a valódi meggyőződésnek hatalmas ereje van. Ezt nem pótolhatja sem a beszélés művészete, sem a páthosz, s kétségkívül legnagyobb dicséret az egyházi szónokra nézve az, hogy: érzi azt, a mit beszél. Ily módon a lelkész belső életének gazdagodásával gazdagodni fog beszédje is, s ha olvasta korábban irt beszédjeit, érezni, tapasztalni fogja azokon a többé-kevésbé már áthaladott és legyőzött fejlődési fokozatokat, lehetetlennek fogja érezni a már elmondott beszédet, úgy a mint van, ismételni; így soha sem fog abba a bajba esni, hogy magát kipredikálta legyen, mivel a keresztyéni igazságoknak minden egyes újabb ismerete, szívében egy újabb nyeresemény lesz beszédeihez. Végre korunkban az egyházi beszédek iránt támasztható legfőbb követelés az, hogy legyen rá illhető azokra ez a pár szó: „hiszek, azért szólok.“

(Német kútfő után.)

Vas Tamás.

FELSZÓLÍTÁS

a szegény sorsú iskolás gyermekek segélyezése érdekében.

Hivatalos adatok szerint városunkban a tanköteles gyermekek száma 2873. Ezek közül iskolába jár 1972. Tehát iskolázatlanul marad 901.

Igaz ugyan, hogy városunk összes tanköteles gyermekeinek befogadására elegendő iskolánk nincs, de másfelől tény az is, hogy meglévő iskoláinkat sem használják annyian, mint használhatnák.

Különösen a legszegényebb osztályok gyermekei azok, a kik majdnem egyáltalában iskolázatlanul maradnak.

Annak, hogy e szerencsétlen gyermekek az iskolát soha meg sem ismerik, szülők tudatlansága mellett, egyik főoka a nyomor. A szegénységnek oly foka, hogy ez osztályok gyermekei még csak a rendes ruházatot is nélkülözni kénytelenek.

Tudva van, hogy télviz idején nem ritkán meggyérülnek sorai még a rendes iskolátogató kicsinyeknek is, mert a gyöngö, szegényes ruházat nem nyújt védelmet a fagyaló hideg ellen, s a szegény anya, ha nem védheti gyermekét meleg ruhával — legalább tűzhelye mellett tartja őt, nem bocsátja iskolába.

A tanuló mulasztásainak, vagy épen az iskola teljes mellőzésének társadalmi súlyos következményeit elég jelez-

nünk, bővebben fejtegetni értelmes emberek előtt felesleges.

Am e súlyos következmények: a tudatlanságból származó nyomor és bűn megelőzése nagy részben magától a társadalomtól függ. Vannak oly socialis nyomorúságaink is, melyeken épen — igen könnyen, mondhatni minden áldozat nélkül — segíthetünk.

És ilyen a szegény gyermekek téli iskoláztatásának ama nyomorúsága, mely a ruházat hiányából támad.

Nincs olyan középszerű háztartás, melyben koronként ne akadnának elviselt, elhasznált dolgok, a miket a zsitárus értékesíteni tud.

Tisztítsuk ki kamráink lomtárait; engedjük meg, hogy a részünkre már használhatlanná vált ó-szerre való dolgok egy megbízható kezelő útján értékesíttessenek: és a szegény tanköteles gyermekek nagy száma el lesz látva meleg ruhával.

Alkossunk egyesületet, melynek tagjai, minden további kötelezettség nélkül, megengedik, hogy koronként az egylet gazdája nálunk megjelenve, a netalán ez idő alatt használhatlanná vált dolgokat (elviselt ruhaneműt, lábbelit, rongyot, vagy az ó-szerre való bárminemű tárgyat) — elvitethesse az egyesület lomtárába, hogy innen egy felügyelő bizottság ellenőrzése alatt, az átalakítható ruhaneműek közvetlenül a szegény gyermek szülőinek vagy gyámjainak kiosztassanak, egyéb tárgyak pedig zsitárusok között elárverezve, a befolyó érték szegény gyermekek felruházására fordíttassék.

E kicsiny és értéktelennek látszó dolgok tömegével elérhetjük idővel azt, hogy nem lesz városunkban gyermek, a kit a ruházat hiánya tartson vissza a tanulástól; sőt lesznek gyermekek, a kiket szülőik iskolába fognak járattatni azért, mert ott ruhával látják el őket.

A hány gyermeket édesgetünk be így az iskolába, anynyi értelmes, talán majd hálás és becsületes emberrel fogjuk szaporítani népünket.

A minden jóra fogékony szívű nőket, család anyákat, bizalommal kérjük föl az egyesület nemes céljának támogatására, mert meg vagyunk győződve, hogy annak sikere, első sorban, tőlük függ.

Számtalan példák bizonyítják, hogy társadalmi téren a jótékony világában a nők odaadó buzgalma zajtalan, de annál áldásosabb közreműködése csodákat mivel. A kolozsvári nők e tekintetben mintaképül szolgálnak.

A befolyó adományokról, azok értékesítéséről és hova fordításáról pontos számadás fog vezetettetni, mely az egylet tagjai előtt mindig nyitva áll.

A segélyző egyesület előkészítő bizottsága nevében.
Kolozsvárt, 1881. október 11-én.

Minorich Károly,
polgármester.
Váradi Károly,
kir. tanfelügyelő.
dr. Jenei Viktor,
egyetemi tanár.

EGYHÁZI LAPSZEMLE.

A „Protestáns egyh. és isk. Lap“ idei 41-ik számában Marjai Péter „Vélemény a kereszteleési anyakönyv helyes vezetéséről, tekintettel a múlt évi 22,065 számú miniszteri rendeletre“ feliratú vezércikkében ezt írja:

Ama miniszteri rendelet lényege nem az, hogy a pap szigorúan bekövetelje az előtte ismeretlen szülők házassági bizonyítványát, hanem az, hogy: a kereszteletek bejegyzésénél, azok törvényes vagy törvénytelen születésükre nézve biztos tudomást szerezzon, s a szerint igtassa anyakönyvbe a szülöttet. Az aztán teljesen a lelkész találékonyságától függ, hogy e biztos tudomást miféle úton-módon szerezzze meg. A törvényes vagy törvénytelen származás biztos megállapítására esketési bizonyítvány nélkül is könnyen lehet módót találni. E mód a következő: minden olyan esetben, midőn oly gyermeket visznek vagy jelentenek be kereszteleésre a lelkésznél, kinek szülői nem az ő egyházában léptek házasságra, s így előtte ismeretlenek azok, megkérdezi az illetők egybekelési idejét és más szükségeseket, s átír azon egyház lelkészéhez, hol az egybekelés történt, fölkérvén az illető lelkészt, hogy ilyen s ilyen ügyben küldje meg hivatalos használatra N. N. szülők egybekeléséről a bizonyítványt díj nélkül. Bizonyára egyetlen lelkész sem tagadná meg kartársának ilyen kérését. Természetes, hogy a bizonyítvány megérkezéig a kereszteleés — ha a gyermek egészséges — elmarad. Ha pedig a gyermek beteg, s a bizonyítvány után várni nem lehet — számítva a bizonyítvány utólagos megszerzésére — az atya két tanú előtt tett ama állítására, hogy nejevel törvényes házasságot kötött, bizonyítvány nélkül is megkeresztelehető.

Ha az elmondott mód nem volna elég alkalmas és célhoz vezető, van egy más, a mely már nagyon fáradtságos a lelkészre nézve, de a haszna megvan, mert a lelkész mentve van a miniszteri rendelet megsértéséből származható kellemetlenségtől, a közönség pedig nem köszönheti meg eléggé e rendszer előnyét. E mód a következő: mindazzen szülőknak, kiknek gyermekek születik, úgynevezett „Család-könyv“ adatik, melybe följegyeztetnek az egész családra vonatkozó összes adatok. Midőn ezt kiállítjuk, eleget teszünk a miniszteri rendeletnek és nagy szolgálatot a közönségnek, biztos tudomással bírván így a családjukban történt mindenféle változásokról, mert ha születés vagy haláleset van a családban, addig sem kereszteleési, sem halotti anyakönyvbe jegyzésről nem lehet szó, míg az illető családkönyvet a lelkész hivatallhoz az eset bejegyzése végett be nem vitték. Kik szeretik egyházukban a rendet, hasznost és célszerűt meghonosítani, helyesebben nem cselekedhetnek, mintha a családkönyvek alkalmazását használatba veszik, mely által a miniszteri rendelettel is könnyen végezhetnek.

ISKOLAI ERTESEITŐK.

— Nyolczadik közlemény. —

Értesítő az unitárius vallásközönség iskoláiról az 1880—81 tanévben. A nevelésügyi bizottság megbízásából szerkesztette: Kovács János, igazgató tanár. Második évfolyam. A kolozsvári főtanodánál működött a papnöveldeben 5 rendes és 1 szaktanár, a gymnasiumban 9 rendes-, 4 pót-, 2 segédtanár, 2 köz- és 7 szaktanító, az elemi iskolában pedig 2 köz- és 1 okleveles tanító. Tanulók száma a papnöveldeben 21, a gymnasiumban 240, az elemi iskolában 64 és így az összes létszám 325 volt. Nemzetiségre néve magyar 305, német 5, román 25, vallásra nézve unit. 154, ev. ref. 56, ág. hitv. 20 volt. Az ifjúság — bele nem értve 20 szegény sorsú tanuló élelmezését — 11,090 frt. 39 kr. segélyezésben részesült. Volt az ifjúságnak olvasó-, önképző-, Apollo-köre és kölcsönző-egylete. — A tordai középtanoda tanári és tanítói személyzete 13 tagból állott (7 rendes tanár). Volt a gymnasiumban (V osztály) 88, az elemi iskolában (4 osztály) 68, tehát összesen 156 tanuló, kik közül magyar volt 135, román 20, német 1; vallásra nézve róm. kath. 27, unit. 61, ev. ref. 42, gör. kath. 17, gör. keleti 4, Mózes vallású 3, luth. 2. 3091 frt. segély osztatott ki a tanulók között. — A székelykereszturi középtanoda tanári és tanítói testülete állott 4 rendes, 1 segédtanárból, 2 köz- és 2 szaktanítóból. A tanulók száma a gymnasiumban (V osztály) 151, az előkészítő osztályban 38, osztálytalan 6, és így összesen 195 volt. Nemzetiség szerint magyar volt 135, román 10, német 6; vallás szerint 103 unit., 23 ev. ref., 8 róm. kath., 10 gör. kel., 5 ágost. hitv., 2 Mózes vallású. Van az ifjúságnak olvasó és kölcsönző egylete s önképző köre.

Értesítő a nagykörösi ref. tanítóképző-intézet és népiskolák állásáról az 1880—81 tanévben. Összeállította: Magyar Antal, igazgató tanár. A tanári testület 4 rendes és 3 segédtanárból állott, kik közül többen működtek irodalmi téren is; önálló munkátírt Losonczy László és Hajdu László. A tanulók száma a tanítóképző intézetben 69 volt, kik közül 3 ágost. hitv., a többi pedig ref. vallású; a népiskolában 1804 s az iparos tanulók vasárnapi iskolájában 111. Az önképző társulat, mely néhány évig szünetelt, újból megalakult. Az elemi iskolának azon épülete, melyre Szalay Pálné, szül. Faragó Zsuzsánna urasszony 17,000 frtot adományozott, elkészült és megnyitott. Az egyháztanács elhatározta, hogy a folyó év elején az eddigi 18 iskolán kívül még két iskolát fog megnyitni, egyiket a fiúk, másikat a leányok számára. Az összes ref. iskolákra a város költségvetésében 7094, az egyházban 6290, és így összesen 13,384 frt van előírányozva. A múlt évben tanítóképesítő vizsgálatra jelentkezett összesen 53, kik közül oklevélet nyert 37.

A nagykörösi községi felső leányiskola ismétlő-, tanyai iskolák és kisdödvő-intéze-

tek értesítője az 1880—81 tanévről. Összeállította: dr. Tóth Mihály, igazgató. A tanítói testületnek 6 tagja volt. A tanulók száma a felső leányiskola két osztályában 25 volt (vallásra nézve 14 helv. hitv., 2 róm. kath., 9 Mózes vallású); az ismétlő iskola hét osztályában (3 a fiúké, 4 a leányoké) összesen 432 (181 fiú, 251 leány), vallásra nézve a fiúk mind helv. hitűek, a leányok közül pedig 239 helv. hitv. és 12 Mózes vallású volt; a 8 tanycsoporthoz tartozók iskolában 198 fiú és 119 leány, tehát összesen 317; a két kisdudorvó intézetben 143 fiú, 118 leány, vallás szerint ref. 242, róm. kath. 9, Mózes vallású 10.

KÜLFÖLD.

Olaszország. *Egy sajtósági közoktatásügyi tervet.* Egy olasz lapnak a következőket írják Rómából: Baccelli közoktatásügyi miniszter novemberben egy új, építő gazdag tartalmú, mint merész törvényjavaslatot fog a parlament elé terjeszteni a kötelező oktatásról. Azon kettős szempontból kiindulva, hogy valamely törvény csak akkor helyes, ha általában alkalmazható, s hogy a polgárnak szükséges oktatás azon fokhoz alkalmazkodjék, melyet ő az emberi társaságban elfoglal, a miniszter az olaszokat öt csoportba osztja. Az elsőbe a parasztok és munkások tartoznak; a másodikba az iparosok, kereskedők és kézművesek; a 3—5-ikbe a földbirtokosok, a járadék azon nagysága szerint sorozva, melyet birtokuk nyújt nekik: 2000 lírától 10,000-ig, 10,000-tól 20,000-ig és 20,000-on felül. A terv szerint az első osztályhoz tartozó polgárok kötelezve volnának az első és második elemi osztályt, a második osztályhoz tartozók a harmadik és negyedik osztályt látogatni; a harmadik csoportba tartozók gymnasiumot vagy technikumot, a negyedik csoportba tartozók lyceumot vagy felsőbb technikai intézetet, végre az ötödikhez tartozók valamely tudományos vagy irodalmi egyetemi fakultást látogatnának s miután doktori diplomát nyertek, kötelesek volnának két évig külföldön utazni. A negyedik és ötödik csoportba tartozók azon polgárok, kik bizonyos életkorig az illető intézetek tanfolyamait nem végezték el elégséges eredménnyel, bizonyos polgári és politikai jogok elvesztésén kívül büntetést is fizetnének, mely tulajdonuk negyed részét tenné. Azon nemességek, kik nem felelnek meg tanulási kötelezettségüknek, elvesztik a nemességet. Csak azok vétetnének ki, kik az államnak a hadseregben vagy polgári hivatalokban szolgálnak, mert azon ismeretek, melyek tőlük hivatalbeli kötelességeik pontos teljesítéséhez megkívánatnak, egyenértékű bizonyítvány gyanánt tekintetnek. Egy külföldi tanügyi lap azt a megjegyzést teszi ezen római tudósításhoz, hogy ha a hírek igazak, nagy feltűnést fognak okozni. No ezt mi is el merjük mondani.

Oroszország. *Őrült messiás.* Oroszországban a szoloveczki kolostorban tizenöt év óta senyved egy Puskin nevű vallási rajongó. A Perm kormányzóságából többen Pétervárra akarnak menni, kieszközölni Puskin szabadon bo-

csátását. Ez ember élete oly tanulságos, annyira jellemzi az oroszországi vallási viszonyokat, hogy nem lesz érdektelen pár vonással vázolni. Puskin Adorján Permben született; fiatal korában a gróf Sztroganoff-féle jószágokon alkalmazták könyvvezetőnek. A Sztroganoff uradalom parasztjai egyszer csak zilált hajjal látták maguk közt csavarogni; kevés eszét vagy a könyvvezetés szellemi munkája, vagy más eset rabolhatta el. Új tant kezdett hirdetni, s magát istenküldöttjének, messiásnak adta ki. Puskin hamar talált követőket a buta nép közt, mely áhitattal leste szavait. Puskin azt beszélt a bámuló népnek, hogy őt isten a végtől küldte, hogy az embereket már e földön szentekké tegye. Szerinte azonban a szent élet a föld örömeinek élvezetében állt, miket isten minden ember számára teremtett, mikben tehát mindenkinek már e földön kell részesülnie. A permi parasztoknak végtelenül tetszettek az új Krisztus szavai, s mikor még azt prédikálta, hogy a kormányknak nincs joga az új hit követőitől sem adót, sem pedig az állami javak bérlőitől bért követelni, mert ezáltal megkárosítja a hívőket istentől kapott birtokukban, hiveinek száma aggasztó módon növekedett. Az orosz kormány végre kényszerítve látta magát az új hit követői üzelmeinek határt szabni. A szekta fejét elfogták, s a bolondok házába akarták zárni, hol igazi helyén lett volna; a szent zsinat azonban más szempontból vette a dolgot, s közbenjárása folytán Puskin a szoloveczki zárdába zárták, az archangelszki kormányzóságban. Humánus emberek azonban Puskin érdekében a csárhoz fordultak, s II. Sándor el is rendelte, hogy a szoloveczki zárdát foglyát, e szerencsétlen elmebetegét vigyék Pétervárra orvosi vizsgálatra. Az orvosok egyhangúlag őrltnek nyilvánították őt, s miniszteri határozat folytán ismét tébolydába akarták vinni. A szent zsinat azonban ismét hevesen ellenezte ezt, azt állítván, hogy az orvosok nem értenek egy az eretnesség által megfertőzött ember lelkiállapotának megvizsgálásához, ez a papok tudományába vág. Lehet, hogy Puskin őrlt, mondák, de akkor minden hitetlenről el lehetne azt mondani. A szent zsinat ismét a szoloveczki zárdába vitette Puskin, önhatalmilag, a csár, a miniszter akarata ellenére. Az ügy lassankint feledésbe ment, a szoloveczki pópák azt tehettek Puskinnal, a mit akartak, míg végre most az új uralkodóhoz fordultak, hogy a szegény őrltet vitesse oda, a hova való, a bolondokházába.

Amerika. *Nyegleség a szószéken.* A new-yorki lelkészek néha különös módon igyekeznek hallgatókat fogni a vasárnapi istentiszteletre. Egyik olajfestményeket mutatgat a szószéken, a másik egy forgattyú-féle készüléket hajtogat, a mint beszél és ez által a szemképrázta képeknek egész sorát mutatja fel hallgatóinak. Szemek és fülek ki vannak elégítve, hogy a szívek mennyire az más kérdés.

AZ „ERD. PROT. KÖZLÖNY“ FÁRCZÁJA.

A MEGNYUGVÁS.

(Rajz.)

Gyarmathy Zsigánétól.

(Folytatás.)

III.

A zajos, vendéglátott városi házban Regöldiné sokkal inkább bele merült a toilette-kérdésbe, minthogy szükségét érezte volna valami nemesebb foglalkozásnak, s így, tartok tőle, jóval gyakrabban rendeztem álhaját, mint a hány fejezetet felolvastam neki. De nem volt időm e foglalkozás miatt lázongani, mert a rám bízott, azaz magamra vállalt háztartás gondjai és teendői annyira elfoglaltak, hogy távol maradt tőlem minden regényes fölháborodás, s a leg-tökéletesebb jó kedvvel láttam a munkához. Néném nem volt hozzám se jó, se rossz. Ama felületes, fényűző asszonyok módjára senkit sem szeretett, de azért érezve, hogy szüksége van rám, türeltőn bánt velem. Így az ő házában nem volt okom panaszkodásra, s különösen a gyönyörű fekvésű Regöldön kellemes nyaraim voltak. Itt nem zavart az a nagy zajos társaság, melyet télen át néném maga köré gyűjtött, s melyet nem a mivelt, vidám kedély derűje elevenített, hanem a mesterkélt, mondva csinált kedveskedés, azaz üres, émelegős udvariaskodás, melynek nincsen üdítő, nemesisítő hatása, csak unottságot hagy maga után. Legalább Regöldinén ezt tapasztaltam, mert a mily vig és kedveskedő volt társaságban, oly unalmas lett szokott környezetében. Vannak egyének, kik egész életüket abban töltik, hogy társaságot gyűjtenek magok köré, s annak minden nő tagját gyűlölik; társaságba mennek s a háziasszonyt a legkiméletlenebbül megszólítják. Hogy ebben mi lehet az élvezet? s ha sem tudtam kitalálni.

Egy kora tavaszi napon, mikor a légből már érzik a kikelet édes lehellete, de az utcákon szennyes bugyborékokat vetve, foly a hó, ott álltam a nagy ebédlő-asztal mellett, beszámítva a tiszta ruhákat és arra gondoltam, hogy csak jőne már hamar a rügyfakadás kedves időszaka, hogy hagyhatnám itt ezt a hosszú asztalt, melyet minden este zajos társaság ül körül és hallgatnám azt a másféle zajt: a hegyi patakok csörgését, az erdők zúgását, a visszatérő madarak énekét, a pásztor-sipokat, nyáj-kolompokat, szóval mindazt, a mi gyermekkorom óta kedvesé teszi előttem a falut. Rendezgetve a nagy halom asztalneműt, melyeken a fény és árny, a mint a nap ki-kibukkant az úszó felhők közül, még fénylőbb és szeszélyesebb virágokat szőtt, mint a takács, eszembe jutott az a másik halom asztalnemű, melyet szegény jó nagymama „sok hosszú téli estén“ font . .

— Eszter! — szakította félbe gondolatomat a néném hangja — hozasd elő a fehér kázmér pongyolámat, a dél-előtt nem mozdulok ki szörnyű unalmas idő; kettőt-hármat ásitott, aztán odahagyta a tükröt, s az ablak-könyöklőre dőlt, egyszerre csak egész felélénkült hangon ismét szólított:

— Eszter! Eszter! jér ide hamar, ugyan ne tempózz, dobd le azt az asztalneműt, hiszen nem fáj az annak! Látod? — kérdezte kifelé intve.

Én látlam, hogy a hó széles lomha pelyhekben hull alá, s a kövezeten rögtön felolvadva folydogál tovább.

— Ugyan ne vizsgálj a csillagokat, hanem nézz oda az utcásarok felé, látod azt a feketében öltözött fiatal embert, nem ismered?

— Nem.

— Soha életemben nem láttam ilyen feltűnő érdekes arcot pedig nem tartozik a societáshoz, mert akkor ismerném. Nehány nap óta látom erre járni, de még ma meg kell tudnom, hogy ki. Úgy-e Eszter, te is feltűnő jelenségnek találod?

Annak találtam.

— Eszter! A barna bársony ruhámat vétesd elő, ki akarok menni, de ne fogass be, gyalog megyek.

Ezután néném egy pár napig járt-kelt, sürgős leveleket irt sajátkezüleg; szóval látszott, hogy valamiben törni az eszét; harmadnap mulva megtudtam, mit végzett.

Egy boltból tértem haza, a mint benyitottam az úgynevezett „kis salon“-ba, ott találtam Regöldinével szemben ülve az utcán látott ifjút: kezében könyvet tartott és olvasott. Néném, a mint meglátott, kérte az ifjút, hogy pár perczig szakítsa félbe olvasását, s akkor oly czikornyásan s oly különös dolgokat beszélt, hogy én elámulva hallgattam. A szóhalmazból kivehettem, hogy Gyéres Pál, fiatal theologus, a ki szives volt nála elfogadni a felolvasó szerepet, de ezt csak azon kikötéssel tette, hogy ha meglesz engedve ama könyveket olvasnia, melyeket különben is el akar magának olvasni.

Néném a legnagyobb örömmel egyezett e kívánságba, mert hát, édes Eszter, te tudhatod mennyire rajongok a kedves Montesquieu, Rousseau, Lamartine, Mill Stúárt s több más kedvencz íróimért?

Én tudtam azt, hogy néném még regényt sem hallgatott végig, ha komolyabb irányban volt irva, neki csak érdekfeszítő, kalandos mese kellett és mosolyogtam magamban. Az ifjú, a mint túl volt a bemutatáson, nem sokat törődött velünk, megtetszett rajta, hogy nagyon távol jár a rózsaszín kárpitos „kis salon“-tól; bizonyosan ott, hol az eszmék világában a dolgok még rózsásabb zománczokkal vannak bevonva, mint itt e gyöngéd fényű lány selyem da-

maskok; ott, hol a képzelet még aranyosabb szárnyakon repül, mint itt e porfir talapzatra helyezett kis cupidó. Később én is bepillantottam e tündérvilágba, de hogy benne lakjam, oly magasra soha sem tudtam emelkedni.

Néni végre elhallgat, a csend felriasztja az ifjút, távol járó tekintetét visszazáratja a könyv nyitott lapjaira, azután feltekint s szelid, rokonszenves hangon ezt mondja:

— Tehát ott hagytuk el, hol az író kárhoztatja némelyek azon állítását, mintha az igazságnak előbb-utóbb diadálja kellene jutnia; ezt az állítást olyan közhelynek tartja, melyet egyik ember a másik után ismétel. De én ebben az egyben nem vagyok egy véleményem a „Szabadság” mélyen gondolkozó írójával, és tiszta meggyőződésemmel, hogy a valódi igazság az a ragyogó sugár, mely előbb vagy utóbb áttöri a sötétség kergét s akkor

— Oh, az igazság mindig csak igazság! — szólt közbe néném, s talán előbbi megjegyzéseiből okulva, az ifjú nem várta további fejtegetését az igazságnak, s olvasni kezdett.

Eleinte sértett, hogy néni miért kerített más felolvasót, hisz ott voltam én, de később, midőn csodálattal és végtelen gyönyörrel hallgattam azt a felolvasást, milyenről eddig még fogalmam se volt, azt gondoltam, hogy: a ki ezt hallgathatja, az bizonyosan okosan teszi, ha nem unatkozik az én egyhangú zümmögésemen.

Az ifjú — néninek sürgető kérései folytán — minden nap nálunk ebédelt, s így alkalmam nyílt sokat beszélgetni vele az elolvasott munkákról. Szavaiból kitetszett, hogy ő egy szép világban él, s leküzdhetetlen vágyat keltettek azok bennem, hogy szerezzek ismereteket, melyek segítsenek szavakba önteni ezt a sejtelmet, mely nem tartja lehetőknek amaz eszményített világot, vagy legalább is nem úgy, mint azt az ifjú képzeleli. Ha többet tudnék, el merném neki mondani, hogy más világ az, melyet a könyvek tárnak fel előttünk, s más az, a melyben élünk; hogy a könyvekből sok és nagy ismeretet lehet szerezni, de emberismeretet nem. Éreztem, hogy én, a ki oly távol állok e tudományosan mivelt ifjú magas röptű szellemétől, azt a kis világot, melyben élünk, sokkal jobban ismerem mint ő. De azért nagy csodálattal hallgattam fenkölt szavait s igyekeztem megérteni őt. Sok hosszú éjen át merültem ama könyvekbe, melyeket ő megdicsért, s melyekben én is nagy gyönyörűséget találtam. A napok gyorsan repültek, s azt hiszem, oda kűnn Regöldön már javában fakadoztak a rügyek, s én még sem gondoltam arra. Néném pedig éppen hozta elő a kiköltözködést; egyszer aztán eszébe jutott, hogy nagyon gyöngye, orvosi tanács nélkül nem élhet, azért a városon kell maradnia, hanem engem küld ki, hiszen addig is én vezetem a háztartást — bomlasz a falu után, tehát menj! Az utóbbi időben oly türelmetlen és ingerült volt irányomban, hogy örömmel kellett volna fogadnom a tőle való megválást, aztán a falut is sokkal inkább szerettem a városnál, és mégis, midőn kocsira ültem, hogy a várost késő őszig többé meg ne lássam, szívem elszorult, s a napfényes széles utcák sötéteknek tetszettek.

Összerezentem, elpirultam s könnyeimet gyorsan letörölve, kérdeztem önmagamtól: Eszter, mi ez? s ugyancsak önmagammal el akartam hitetni, hogy nem tudom.

IV.

Itt van Regöld a maga természeti nagy szépségében, éppen mint volt. Erdős halmainak bársonyos mélyedéseiben oly hivogató az árnynyal váltakozó fátyolozott fény; hegyi erei barna sziklás medrekben úgy csillogtatják aczélszín rezgő fodroskálkat, s éppen úgy sietnek a falu felé, mint eddig; a harmatos szirmú vadvirágok oly frissek, s oly boldog röpkedéssel száll felettök a zománczos szárnyú pille, mint eddig; a madarak és munkások dala is az a régi kedves dal, melyet századokkal ezelőtt is visszhangoztak e gyönyörű táj bércei. És mégis, mintha az egészről hiányoznék valami; mintha közönséges, egyszerű munkaszerető természetem meghasonlásba jött volna önmagával, s én, mint egy második személy, miudig így szóltam magamhoz:

Hát ha itt van a természetnek minden szépsége, hogy nem érzed annak varázsát? Melyik érzéked béműlt meg? Hisz te úgy vagy most, mint mikor nagy hűlés után elvesz a szaglász és izlés: az illat éppen úgy terjeng körülötled, a gyümölcs úgy átadja zamatját, mint eddig, s te még sem érzel abból semmit. Vajjon mi emberek nem vagyunk-e még sok mindennel így? Vajjon azok a sejtett, de fel nem fedezett nagy titkok nem tárulnának-e fel előttünk egy új érzék gazdagodásával? S míg ehhez hasonló kérdéseken tőpelődtem, gondosan elkerültem, hogy bevalljam saját bajomat. Rendre addig ébresztgettem kötelességérzetemet, míg végre kezdte megérteni, hogy engem nem ábrándozni küldött ide Regöldiné; és mégis úgy biszem, hogy életemnek e magánosan töltött napjaiban többet ábrándoztam, mint várni, vagy éppen megengedni lehetett volna egy oly szégyény, elhagyatott teremtésnek, mint én voltam. Úgy tetszik, hogy ekkor én is álmodtam valamit a fiatal szívnek amaz örökké bűvös álmából, mely átváltoztatja egész világunkat s még a késő évek sötétül napjaiba is beragyog, emlékeztetve életünknek tavasz-álmára. A Regöldiné gyönyörű kertjének egy magaslatán emelkedett az a kerek nyitott pavillon, melyben e szép álmok szövődtek. Be lehetett innen látni az egész völgyet, apró, fehér kis fabázaival, sűrű gyümölcsössével, szántóföldjei és rétjeivel, melyek között meg-megcsillan a szétágazó kis hegyi patakok tiszta vize, a völgynyíláson fel a szétáztört oláh kunyhók szalmafedele barnállott, azokon túl a ködbe vesző havas hegyromok emelkedtek, szóval oly fenséges és megkapó volt innen a kilátás, hogy nem csoda, ha még egy ilyen magamforma közönséges teremtést is elbűvölt s rövid időre édes álmokba ringatott

A mezei munka megkezdődött: míg az ekevas meg-megcsillanó pengéje hosszú barázdákat szelt a párolgó földben, a kifordult alvó cserebogarak és a piczi bársonyos piros rovarok kezdtek ébredezni a tavaszi napsugár alatt. Aztán jött a többi munka, a mi mind nagyon kedves volt

előttem, mert még jobban összefűzött a szabad természetel. Legalább eddig soha sem éreztem semmi ürességet, semmi vágyakozást, ha ott kün lehettem, a lekaszált fű illatát szíva és futkorázva a hullámozó vetés között. Még boldogabb voltam, ha az erdő hűsében egy-egy kéklő nefelejcseszel koszorúzott forrás mellé dőltem és hallgattam a madarak énekét. Olyan szabad és boldog voltam, hogy soha de soha sem kérdeztem: miért is élek én? S ha már élek, miért nincsen valakim, édes anyám, vagy édes testvérem, vagy akárki, a kivel egy bizalmas szót szólhatnék? Ehj, Eszter, hisz eddig is így volt az, s neked még sem jutott eszedbe beteges ábrándozásban sirdogálnod! Tudod mennyire nem szeretted te az ilyen érzelgős teremtéseket, hát te is olyan akarsz lenni? Így önmagamát ébresztgetve, dorgálva, de mindig munkálkodva, végre találtam valamit, mi a békét visszaszállította szivemben és újból megadta azt a benső összhangot, mely nélkül nincsen az életnek semmi becsé. Azt hittem, hogy feltaláltam életem célját, s a hit tökéletesen kibékített, megnyugtatót; félbeszakította ugyan tündérméim, melyek nagyon szépek voltak, de a teljesülés reménye nélkül és elvezetett arra az ösvényre, melyen haladva, egy parányi hasznos dolgot cselekedtem, s abban megnyugvást fogok lelteni mindig. Mindig? Vajjon, Eszter, tudod te e szónak az értelmét? Az emberi élet ugyan nagyon rövid, ha arra gondolunk, hogy mennyit kellene még tanulni, mikép tudjunk valamit, de nagyon hosszú akkor, ha az órák megnyulnak és végtelenné tesznek egy napot, és ezen hosszú órák és hosszú napokon át te mindig érezni fogod, hogy nincsen és nem is lesz soha, ki napjaidat megrövidítse. Gondoltál te erre? Gondoltam. Számot vetettem önmagammal (mint a hogy már kis leány koromban is sokszor tettem), s érzem, hogy csendesén, tökéletes lelki nyugalommal fogok a magam által fölfedezett ösvényen haladni.

(Vége következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár 1881 okt. 15-én.

— A vallás- és közoktatási miniszter úr a képviselőház folyó hó 6-iki ülésén ismét benyújtotta a gymnasiumi és reáliskolai oktatásról szóló törvényjavaslatot. Az új javaslat magában foglalja azon módosítások legnagyobb részét, melyeket a képviselőház közoktatási bizottsága a legutóbb előterjesztett javaslaton tett s a miniszter elfogadott. Kivételt képeznek a tanárképzésről és képesítésről szóló fejezetek, melyekre nézve a közoktatási bizottság megállapodásait nem fogadta el a miniszter.

— Zsinati hír. Az egybeülendő alkotmányozó zsinat első ünnepélyes ülésének színhelye a debreczeni ref. nagy templomban lesz. Imádságot mond főt. Nagy Péter püspök úr; alkalmi egyházi beszédet tart Fejes István sátoralya-újrhelyi paptársunk.

— Egy szerény unitárius. A „Magyar Polgár“ f. évi 230-ik száma Jakab Elek tollából s aláírásával tudósi-

tást közöl a közelebről Budapesten tartott unitárius istentiszteletről. Előre bocsátva, hogy ez alkalommal 44 unitárius férfiú élt az uri szent vacsorával, a tudósító szóról-szóra ezt írja: „Hizelkedés nélkül elmondható, hogy e 44 unitárius férfiú kitűnő értelmi erőt képvisel, mely tudomány, hazafiság, jellem s polgári állás tekintetében figyelmet érdemel: a három szolgáló pap, Hatala, Bedő, Hajós, Buzogány, **Jakab Elek** stb. E szerint Jakab Elek bizonyítja saját neve aláírásával, hogy Jakab Elek kitűnő értelmi erővel, mély tudományossággal, hazafias jellemmel s figyelmet érdemlő polgári állással ékeskedő férfiú! Ehhez sem kell commentár.

— A kolozsmegyei tanítótestület évi rendes közgyűlését f. hó 28 és 29-ik napj' n fogja városunkban megtartani. A tantestület ez alkalomra De Gerando Antonina ő nagyságát s Boros György, unitárius tanár urat nyerte meg felolvasóként.

— A „Család és Iskola“ szerkesztését Hegedüs István ref. ig. tanár urtól dr. Ferenczi Zoltán tanár úr veszi át. Jó kézből jó kézbe.

— Új egyházi lap. Sárospatakon, a „Prot. egyh. és isk. Lap“ értesülése szerint, újévkor ref. egyházi lap fog megindulni.

— Zsinati választás. A gömöri helv. hitv. egyházmegyében zsinati világi pótképviselőül Lőrinczy Endre, tanácsbíró választatott meg.

— A teve a tű fokán. A metaphorában foglalt Mát. 19; 24: „Könnyebb a tevének átal menni a tűnek fokán, hogynem a gazdagnak Isten országába menni“ azon tényre vonatkozik, hogy vannak a keleti városok nagy kapuiban kicsiny és alacsony nyílások, képlegesen „tű foká“-nak nevezve, épen mint a hajó ablakát gyakran nevezik „bikaszem“-nek. Ezen nyílások igen szűkek arra, hogy a teve átmenessen rajtuk, akár van megterhelve, akár nincs. Midőn egy megterhelt tevének át kell menni egy ily nyíláson, letérdel, a terhet leveszik róla és azután úgy vergődik át térdein. Lady Duff Gordon erre vonatkozólag, a következőket írja Caíroból: „Tegnap láttam, hogy egy teve átment a tű fokán, azaz egy zárt helynek (inclosure) alacsony, boltívezett ajtaján. Le kell térdelnie és fejét le kell hajtania, hogy átmászhasssék; így kell a gazdag embernek is magát megalázni.“ E megfejtéssel tehát világos előttünk e metaphora sokat vitatott értelme.

— Bécs középiskoláiról következő statisztikai adatok jelentek meg az 1880—81-iki tanévet illetőleg: 11 gymnasiumba járt összesen 4439 tanuló, kik közt katolikus 2626, protestáns 238, zsidó 1518 (!), görög 16, ókatholik. 1, hitvallás nélküli 11 volt. Legtöbb tanulója volt az akadémiai gymnasiumnak. Legtöbben a felvételre azonban a skót benczések gymnasiumánál szoktak jelentkezni, és pedig oly nagy tömegben, hogy a jelentkezők sokkal nagyobb részét kénytelen az igazgatóság visszaútasítani. A mi a reáliskolákat illeti, azok száma 9,—2745 tanulóval, kik közül 2010 katolikus és 600 zsidó. Bécs külvárosában van 1 gymnasium és 2 reáliskola, 468 tanulóval.

Megjelenik

minden vasárnap.

Szerkesztőségi s kiadói szállás:

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi s anyagi
ügyeit illető minden külde-
mények czimzandók.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Hirdetési díjak:

Kétszer hasábozott garmond
sor vagy annak tere 5 kr.
Bélyegdíj minden beigtatás
után 30 kr.

Nagyobb és többször megje-
lenő hirdetéseknel külön ked-
vezményt nyujt a kiadóhivata.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIDÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: A felekezeti tanárképzés. K. T. — Dávid Fe-
rencz válópere a kolozsvári tanács előtt 1575-ben. — Az áll. ig.
tanács r. üléséből. r. t. — Egyházi lapszemle. — Iskolai érte-
sítők. — Tárcza: Az egyetlen vigasztaló. Hegedüs István. —
A megnyugvás. (Rajz.) Gyarmathy Zsigánétól. (Vége.) — Különfélek.

A FELEKEZETI TANÁRKÉPZÉS.

Kolozsvár, 1881 okt 22.

Kiváló érdekekkel vártuk a közoktatásügyi miniszter
törvényjavaslatát, melyet az új törvényhozásnak a közép-
tanodai oktatás szabályozása iránt mindjárt az ülészak
elején benyujtott legkivált azokat a határozmányokat,
melyek bennünket, felekezeteket, közelebb illetnek. Mint
ilyenek, első sorban érdekelnek minket az állami felügye-
letet és a tanárképzést illető tételek, s most, a midőn a
javaslatból ez utóbbira nézve köztudomásúvá vált a meg-
felelő fejezet: örömmel tapasztaljuk, hogy a miniszter úr
lényeges módosításokat tőn eredeti tervezetén, és pedig
épen abban az irányban, a melyben a református konvent
ez ügyben megbizottjai: a főgondnokok és superintenden-
sek a multkori képviselőházhoz beadott főlshólasalásukban
szavukat fölemelték vala. Emlékezhettünk ugyanis, hogy a
miniszter úr multkori törvényjavaslatában elismerte ugyan
a felekezetek jogát a tanárképzéshez, sőt e tekintetben
bizonyos messzimenő liberalismust is gyakorolt, a feleke-
zeteknek majdnem szabad kezet engedvén a tanárképzés
és tanár-vizsgálás ügyében, de az egyik kezével így nyuj-
tott ajándékot az által tette keserűvé, hogy viszont, a fe-
lekezetek által képesítendő tanárjelöltek előtt lebecsáttat-
ni tervezte az állami középtanodán a tanári székek sorom-
póját, még csak lehetőségét is kirásván annak, hogy a
felekezeti tanárképzőben és vizsgáló-bizottság előtt képe-
sített tanárjelölt valaha állami vagy állami felügyelet
alatt álló középtanoda tanárává lehessen.

Örömmel látjuk az újan átdolgozott javaslatból,
hogy a miniszter úr ez igazságtalan és méltánytalan —
sőt a mai közmiveltéségi viszonyok közt épen absurd —
álláspontját elhagyva, teljes egyenjogúságot kíván a tör-
vényben az állami meg a felekezeti tanár-képzőkben és
tanár-vizsgáló bizottságok előtt qualificált tanárok számára
és között biztosítani, határozottan kimondván a javaslat
70 §.: „a mennyiben a hitfelekezetet az előbbi 68, 69 §§-

ban megszabott módon gondoskodik a tanárképzésről és
képesítésről, az ekkép nyert tanárképesítő oklevelek az ál-
lamiak érvényével birnak, s az így képesített tanárok úgy
az állam rendelkezése és közvetlen vezetése alatti, mint
a többi középiskolákban akadálytalanul alkalmazhatók.“

Hogy aztán evvel szemben gondoskodni kíván a mi-
niszter az ellenőrzésről is, ne hogy a felekezeti tanárkép-
zés és képesítés színvonala alól maradjon az állam szá-
mára megállapított mértéken — az csak természetes, s
túlhajtott felekezetieskedés nélkül alig megtámadható.
Hogy legalább 16 tanárral kívánja elláttatni a felekezeti
bölcészeti és természettudományi facultásokat, melyek
mellett tanárképző tartható fönn; hogy e tanároknak szak-
qualificatioval kell birniok (de „kivételesen alkalmazhatók
oly egyének is, kik a tudományos irodalom terén, vagy a
tudomány gyakorlati művelésében kiváló bizonyosságát szol-
gáltatták az illető szakra (való) képzettségüknek“); hogy
a tanárok nevei és képesítvényei, az ellenőrzés gyakorol-
hatása kedvéért a miniszternek fölterjesztendők; hogy a
miniszter a felekezeti tanár-vizsgáló bizottságokba szava-
zatjoggal bíró tagokat küldhet: minde határozmányok oly
kérdéseket érdekelnek, a melyek iránt ellenkező nézet-
tel csak az lehet, a ki nem hajlandó elismerni, hogy a
köznevelés állami érdek és így állami ellenőrzés alá ál-
litandó, s a ki a mi polyglott államunkban a magyar ál-
lameszmét a divergens velleitások prédájául akarná, sub
titulo felekezeti autonomia, bocsátani.

És hogy e javaslat a felekezeti középtanodákra gya-
korlandó állami befolyást nem kívánja az ész- és fogá-
lomszerű ellenőrzés határain túlterjeszteni, tanúsítja a 69
§. harmadik kikezdése, mely a felekezeti főhatóságok jo-
gává teszi annak megállapítását, „hogy a tanárvizsgálatok
mily renddel tartassanak, azokon a tantárgyak miként
osztassanak be, továbbá, hogy a tantárgyak mely szakcsoport-
okba foglaltassanak össze; s végre, hogy az ismereteknek ezen
szakcsoportokban minő mértéke kívántatik meg“ — a minisz-
ter a felekezeti főhatóságok ez iránti megállapodásai felől
épen csak jelentést követelhetvén, „annak ellenőrizhetése
végett, hogy az ismeretek föllállított mértéke nem eséké-
lyebb-e az állami képesítő vizsgálatokon alkalmazottnál?“

És végül különös elégtétellel látjuk a javaslat 71
§-ában a határozatot, hogy „a képesítő vizsgálatok nyelve
a magyar“, csakis 5 évi időhaladékot adhatván a minisz-

ter azoknak a felekezeti főhatóságoknak, melyek ez eredmény kérését indokolni tudják az egész vizsgálatra, vagy egy részére nézve.

A javaslat egyes pontjaira nézve lehetnek, sőt vannak is, kisebb jelentőségű észrevételeink, melyekre annak idején visszatérünk, de nagyban és egészben csak melegen üdvözölhetjük a középtanodai törvényjavaslat emendált kiadásának e szakaszát!

Egyetemes egyházunk fölszólalása tehát nem maradt eredménytelen!

K. T.

Dávid Ferencz válópere a kolozsvári tanács előtt 1575-ben.

Dávid Ferencz válóperének irataiból eddig csak az 1576 jan. 10-dikén Báthori István fejedelem rendeletére magyar és szász lutheránus papok által Enyeden tartott zsinat elválasztó végítéletét ismertük, melyet a n.-szebeni ágostai hitvallású püspöki levéltárból, egy zsinati végzést tartalmazó régi másolat-gyűjteményből, kivonatosan ismertetett Jakab Elek, Dávid Ferencz emléke 212. 213 l.

Az általam alább közlendő oklevél, mely Kolozsvár város levéltárának csak legújabbban rendezett részében jött napfényre, nevezetes világot derít ezen per eddig homályban volt folyamára. Látjuk ez oklevélből, melylyel Kolozsvár város tanácsa ezen előtte folyt ügyet a fejedelem parancsára 1575 márcz. 16-án a fejedelmi törvényszékre fölterlesztette, hogy a válóper Dávid Ferencz ellen neje Barát Kata, mint felperes, Kolozsvár törvényszékén már 1574-ben lejártatta; a városi tanács ítélete ekkor a fejedelmi törvényszékre fellebbeztetett, mely Dávid Ferenczre nézve terhelő ítéletet hozott. Ezen ítélet ellen Dávid Ferencz a fejedelem kegyéből perújító parancsot nyert, s ennek erejével nejét, Barát Katát s annak anyját, Gertrud asszonyt, a kolozsvári bíró és királybíró elé idéztette; kik, miután a felek szóváltásait megteették, oly ítéletet hoztak, mely szerint Barát Kata, ki a világi törvényszék illetékessége ellen kifogást tett s csak a fejedelem által kijelölt egyházi bíróság előtt akart a per érdemébe bocsátkozni, tartozott volna a dolog érdemére nézve is nyilatkozni. Ezen ítélettel Dávid Ferencz meg lett volna elégedve, de Barát Kata ügyvéde azt a városi tanács és esküdt polgárok elébe fellebbezte, s miután a bíró és királybíró ítéletét a tanács is helybenhagyta, a fejedelemhez folyamodott, és attól 1575. márczius 5-dikén kelt parancsot eszközölt ki, mely a városi tanácsnak meghagyta, hogy az egész pert érettebb megvizsgálás végett a fejedelmi törvényszékre terjessze föl.

Az így fölterjesztett perirat hátára van jegyezve a fejedelmi törvényszéknek 1575 márczius 18-án kelt ítélete, mely ugyanezen törvényszéknek előbbi ítéletével egyezőt — mely ellen, mint rá nézve terhelő ellen Dávid Ferencz perújítással élt — úgy hangzott, hogy ezen ügy válóper lévén, nem világi bírónak, hanem a superintendens Alesius Dénes által döntendő el, Dávid Ferencz pedig azért, hogy

Barát Kata anyját, ki a perben nem állott, bírónak elébe idézte, a fejedelmi törvényszék 33 forint büntetésben marasztalta el.

Ezen ítélet értelmében került ezen per Alesius Dénes superintendens törvényszéke elébe, mely az enyedi zsinaton 1576 jan. 10-dikén a már említett elválasztó végítéletét meghozta.

Abból a körülményből, hogy ezen zsinat végzései, melyben a magyar szász lutheránus papok vettek részt, a lutheránus zsinati végzések gyűjteményében a n.-szebeni püspöki levéltárban maradtak fön, biztosan eldönthetőnek tartom azt a legújabb korig vita alatt állott kérdést, hogy Alesiust, — ki nézetem szerint az erdélyi vármegyék területén lévő magyar és szász lutheránus egyházak superintendense volt, — lehet-e az erdélyi reformatusok első superintendensének tartani?

Az unitárius kolozsvári plébánus Dávid Ferencz válóperét felperes neje kérelmére útasította a fejedelmi törvényszék egyházi bíróság elébe, kijelölvén e per bíróságául Alesius Dénes superintendens törvényszékét. Ez intézkedést az a körülmény teszi érthetővé, hogy még 1575-ben, ezen válóper lefolyása idején, az unitárius egyháznak nem volt superintendense. Ilyennek Dávid Ferencz, felekezete folyamodására csak az 1576. jan. 28-án, ezen per végítélettel történt befejezése után, Medgyesen tartott országgyűlés egyik törvénycikke ismerte el.

Illustrissime princeps ac Magnifice domine et domine Nobis graciosissime Seruitorum nostrorum Infaurem Magnificentie Vestre debitam et paratam semper commendationem, Vestra nouerit magnificentia. Quod cum in quadam Causa et differentia Inter honestam Catherinam filiam Prudentis ac Circumspecti quondam Stephani Barath, alias Consortem Reuerendi domini francisci Daudis plebani nostri, vt actricem ab vna, ac prefatum franciscum dauidis veluti Incausam attractum parte ab altera, ratione diuorty (ut ipsa actrix praetendit) Coram Indicibus nostris Anno superiori mota et adiudicata, Ac tandem In presentiam Magnificentie Vestre per appellationem eiusdem actricis denoluta, ibique Reuisa et Emendata, prefatus Incausam attractus grave onerosumque accepisset Iudicium, per gratiam Novi Iudicy Idem Incausam attractus Causam eandem Renouare et Reformare volens, quosdam litteras Magnificentie Vestre pro Nouo Iudicio Eidem concessas nobisque preceptorie sonantes presentare curauerat, penes quas sequentem propositionem suam Coram Nobis In scriptis exhibuit. Daud Ferencz feleletti az Novum Iudicium mellett procurator által. Az néhai Barát Istvánné és az leánya ellen Tisztelendő Bíró uram és királybíró uram, ez Nouum Iudicium mellett ti kegyelmetek eleiben citáltattam az néhai Barát Istvánné leányával egyetemben Barát Katával, miért hogy az anyja leányának gondviselője és őtalmazója, miképpen constál az preceptoriaból, az melyre minden actiójokat fundálták, hogy Si Iuris est, hogy criminose et calumniose cselekednek én velem; mert ez elmúlt nyárban megbetegülvén hozzá hivata engemet, és vitro offeralá az békeséget és az pernek leszállítását én köztem és leánya között; másodsor ezzel meg nem elégedvén, mikor én megbetegültem volna, hozzám jöve és kö-

nyerge, miért hogy leszállította volna immár az pert én köztem és leánya között, az bizonság leveleket és egyebeket elszakasztanám, kit meg is mivelék szemei előtt; harmadszor ezzel meg nem elégedvén leánya testamentomát, úgy mint plenam habens potestatem filie et actrix existens, és az békeségre és az pernek leszállításának nyilván való megbizonyítására az városnak birái és polgári előtt elszakasztá, és az én töttem testamentomot approbálá, melyben nyilván vagyom, hogy minden per köztünk leszállott, és leányát én nekem úgy mint hites feleségemet megadta, Si Juris est. Ez okáért azt mondám, hogy ez leszállított pert sine gratia Noui Judicy nem indithatta volna, és miért hogy elindította, és az transmissiót az táblára küldötte, ki az előtt kün volt, és az táblán inscribáltatott volt, és az után az compositio köztünk lött, Incurrált In factum Calumnie et Cause perpetuum Silencium. Az törvény bocsáson ki, ezeket megbizonyítani kész vagyok, et tabulis testamenti és élő bizonságokkal; ha kegyik valamit megtagadna ezekben, az ő maga hitre hagyom, Saluo Jure addendi plura. Quo percepto annotata relicta quondam Stephani Barát, In Contrarium premissis propositionis Respondit hoc modo. Az néhai Barát Istvánné feleletti Dávid Ferencz ellen. Tisztelendő biró uram és királbiró uram, ti kegyelmeitek eleiben panaszkodni jöttem; kegyelmeitek emlékeztetik rólla, hogy az én leányom között, Barát Katalin között és Ferencz uram között vagyom néminemű igyentelenség és házasságbeli elválásra való igyekezet, leányom urunktól ő Nagyságtól egyházi renden való birót kért az ő köztek való dolognak megítélésére, ő kegyelme pedig Ferencz uram kegyelmeinek bírósága alá kívánja az törvényt, ugy annyira hogy immár törvén is folyt köztek mind itt ez városon, mind pedig urunk ő Nagysága tábláján; mely törvényt súlyosnak érezvén Ferencz uram új ítéletet vött leányom nevére, az mellett adott valami feleletet be, mely feleletben én hozzám felel, patvarosnak mond, és nagy sok különb-külömb féle dolgokkal vádol; melyből azt akarja én nekem nagy kissebbségemre és gyalázatoma mutatni, hogy én volnék minden köztek való háborúnak oka, megköttöje és megódoja. Azért én mostan ennek az derekára semmit nem felelek, hanem csak ilyen tudománt teszek, hogy én soha nem voltam sem vagyok oka, valaki én felőlem azt magyarázza, nem jól, nem igazán és hamisan magyarázza: mert én az én leányomat soha nem kiztettem semmi törvéntelen és tisztátalan dologra, nem kötöttem; most es, noha édes anyja vagyok, de ez köztek való háborúban principalis nem vagyok, melyet én te néked Ferencz pap igaz törvénnékö folyásával idővel megbizonitok; ez nevet töled felvennem és viselnem*), hanem kívánom, hogy ez protestatio emlékezetben legyen, és jegyzést kívánok rólla. Továbbá miért hogy te neked én velem még ez óráig semmi pered nem volt, soha idézetben sem voltam veled, sem semmi sententia én köztem és te közted nem költ, sem új ítéleted én nevemre nem költ, hanem extra omnem viam Juris sine omni Citatione legitima én ellenem actiót for-

*) Itt egy-két szó (talán nem akarom) kimaradt az eredetiből.

máltál, az törvénybe be is adtad, ha törvény, ennek terhét várom. Az derék dologra pedig, mikor Isten módot ad, kilömben kereslek és megmutatom, hogy az mivel engemet mind most és mind ennek előtte gyaláztál, méltatlan, és mind te magad gondolatja: mert én mind jó anya inkább köztetek törekedő és szerző voltam az békeségben; te magad tudod, mivel adtál okot feleségednek az magad megünására és meggyűlölésére. Hiszem előttetek volna az törvény, igazitanád ott magadat; ha az én leányomat bűnössé teheted, nincsen én nekem arról mit tennem, én az törvénnyel nem bírok, hanem alája vetettem, és mindent szenvedjen, ha érdemi. Cum protestatione ennek utánna is liceat többet szólnom. Post hec et prenotata actrix adversus eandem propositionem Incausam attracti pro se respondit his verbis. Barát Katalin aszszonnak az néhai Barát István leányának feleletti Dávid Ferencz ellen, az kolozsvári plebános ellen. Tisztelendő biró uram és királbiró uram, értem Ferencz uram minemű dolgot forgat én ellenem az új ítélet mellett, tudni illik hogy mikor ő kegyelme beteg volt volna az nyárban, akkor az én aszszonyom anyám ő kegyelmével megbékélt volna, és az minemű levelek löttek volna köztök, elis szaggatták volna: azért én erről tudománt teszek csak, ilyent, hogy az mikor ideje és módja léssen, és törvény szerint való helye, reá gondolok; most csak imezt mondom, hogy még ez óráig mi köztünk volt az vetélkedés csak az biró felől; én ő kegyelmétől el akarnám válni törvény szerint, az kegyelmes fejedelemtől egyházi renden való birót kértem, ő kegyelme pedig azt vitatja, hogy az én kívánságomnak az elválásra való meglátása, megítélése kegyelmeiket külső renden való birákat illeti; az urunk táblája csak az bíróságról deleberált, nekünk azt ítélte, hogy az pispök székit nézi ez dolognak meglátása. Azért én ez mellől el nem megyek sem ide sem tova, sem az derék dologra, az mit ő kegyelme proponál, nem felelek itt kegyelmeitek előtt, hanem ott, a hol annak az törvényének kell celebráltatni, a hová az ő Nagysága széki es mutatott; sőt azt mondom, hogy ő kegyelme az új ítélet mellett az derék dolgot itt az kegyelmeitek székin nem fordíthatná az ő Nagysága törvénye ellen, hanem az bíróság ellen kellett volna szólnia, ha mit újíthatná vagy ronthatná az ő Nagysága urunk széki deliberatioját. De hogy azt ingyen emlékezetben sem hozza, hanem az derék dologba excipial, Si Juris est, ezt indebita actionak mondanám, az vagy inkább calumniának, ez okon, hogy egyszer ő maga appellált az pispökre, melyről jegyzést mutattam, most immár esmét kegyelmeitek eleiben akarja vonni az dolgot; valamelyiknek azért az törvény azt találja, az pénáját megvárom; protestálok, hogy az én birám előtt ez dologban, ki az fejedelemtől és az törvénytől jegyeztetett, minden fogásidőre választ akarok tennem.

(Vége következik.)

AZ ÁLL. IG. TANÁCS R. ÜLÉSÉBŐL.

Kolozsvár, 1881. okt. 16.

Jelen vannak: főt. Nagy Péter püspök, mint elnök; Lészai Ferencz, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Szász Béla, Pa-

rádi Kálmán ig. tanácsosok, Bodor Antal, Deák József, Szabó Ádám, Balogh György.

Az időközben elnökileg ellátott 34 ügy betérjesztetvén, helybenhagyó tudomásul vétetett.

A bülgezdí egyházközségnek szabályszerűen kiállított kötelezvényére 800 frt. kölcsön-összeg utalványoztatott a domestikából Szabó Pál esperes afa kezéhez.

A zilahi kollegium m. előjáróságának újabb felterjesztésére kinyilvánítja az ig. tanács, hogy a kollegium volt pénztárnoka ellen fonforgó követelés tárgyában a szabályszerű törvényes útról mindaddig le nem tér, míg legalább valószínűnek nem látja a kollegium követelésének felhajthatását.

A Székely-Mikó-kollegium előjárósága által betérjesztett s 5738 frt. értékű épülettel ellátott házas telek megvásárlása ügyében kötött szerződvény helybenhagyatott.

A dengelengi kisajátítási pénznek a szamosvölgyi vasúttársaságtól való felvételére meghatalmazott kéri pap afa jelentése következtében a kisajátítási egyezmény helybenhagyatott és megerősített. A dengelengi egyházközség a felvett összegben földbirtok vásárlására esperesi úton útastattott.

A n.-enyedi kollegium előjárósága jelenti, hogy egyfelől a főiskolának a közelebbi években folyton szaporodó népessége, másfelől a gabona árának folytonos emelkedése már a közelebbi pár év alatt azon kényszerűségbe hozta az előjáróságot, hogy a czipósüttetésre előirányzott összegben némileg túlmenjen. A jelen évben pedig szokatlanul nagy számmal jöttek czipóra igényt tartó tanulók, kik a czipókegylet élvezete nélkül nem lennének képesek tanulásukat folytatni. Minek következtében kéri, hogy a jelen évben a czipóra kiadandó összeget rendkívülileg 800 frttal felemelhesse. A kért felemelés engedélyeztetett.

A kolozsvári egyházközség tanácsa által betérjesztett kimutatás a Méhes Sámuel-féle alapítványból f. évi november hó 1-én leendő segélykiosztásról tudomásul vétetett és helybenhagyatott. Az egyházközség tanácsa felhivatott, hogy a jövőre a kiosztási tervet felküldésével egyidejűleg mutassa ki a tőke és lejárt kamatai mennyiségét is.

Az ormányi egyházközség módosított papi díjlevele, mely szerint az összes jövedelem 359 frtot tesz, helybenhagyatott a kerületi közgyűlés jóváhagyása fentartása mellett.

r. t.

EGYHÁZI LAPSZEMLE.

A „Protestáns egyh. és isk. Lap“ idej 42-ik számának „Historia est vitae magistra“ feliratú vezércikkében Bierbrunner Gusztáv ezt írja:

Egy futó pillantás a keresztyén vallástudomány történelmére meggyőz minket arról, hogy legrégibb theologiai disciplina a gyakorlati theologia. Felette nagy az az irodalom, mely az idők folyamában azon fáradozott, hogy a lelkek meghódításának tudását és képességét minél nagyobb mérvben sajátíttassák el a keresztyén egyház terjesztőivel

és fejlesztőivel. A gyakorlati theologia, a mely képesít minket az egyházi élet fejlesztésére, Isten országának terjesztésére, jöllehet az egész keresztyén egyház életére vonatkozik, mindig tekintettel van arra a kisebb körre, nemzetre vagy országra, melynek határán belől az illető szerzője élt, működött és tanított az egyház szolgálatában.

Egyházi lapjainkban évek óta napi renden van ama keserű panasz, hogy egyházi életünk hanyatlak, minek az oka fiatalabb papi nemzedékünk, mint a mely nem képes a mai vallásos igényeket kielégíteni, a magyarországi prot. egyház szükségének megfelelni. Sokan azt állítják, hogy ez egyfelől onnan van, hogy theologusaink gyakorlati látóköre nagyon szűk, azon kerület particularis szelleme lakozván bennök, melynek intézetében nevedektek; vagy másfelől onnan, hogy lelkészivadási ábrándjuk igen nagy, mivel a külföldi egyetemekről oly nézetekkel térnek haza, melyek egyházunk keretébe nem férnek bele. Ki lön emelve, hogy mindkét körülmény következményei honi egyházunkra károsak. A jelzett bajok orvoslására óv- és gyógyszerek ke-restettek és ajánlottak. Sokan úgy vélekedtek, hogy a jövőn lehet segíteni egy egyetemes theologia felállításával, melyben az egész haza leendő papi nemzedéke találkozik majd. Ma már köszöbén állunk az egyetemes theologiai akadémia felállításának, csak hogy nem Budapesten, hanem Pozsonyban fog létesülni. Azonban reméljük, hogy az egyetemes gyűlés, midőn dönteni fog e fontos ügyben, szeme előtt tartja e figyelmeztetést: „Historia est vitae magistra,“ s a szerződd kerületek kiegyezését már csak azért sem fogadja el egész terjedelmében, mert az egyetemes bizottság ajánlja az egyetemes közgyűlésnek a pozsonyi ág. hitv. evang. egyház azon ígéréteinek értékesítését, hogy a pozsonyi ág. hitv. ev. **magyar tót lelkészt a gyakorlati theologia rendes tanárául alkalmazza.** Hiszen e pontnak elfogadása annyi volna, mint a theologianak az egyházi életre legfontosabb szakát egészen a véletlenre bizni és a felállítandó akadémiaiban nevelendő papi nemzedékhez fűzött reményt csirájában elfojtani. A gyakorlati theologia tanáranak tudósnak és szónoknak, tanárnak és pappnak, tanítónak és nevelőnek kell lennie szívvvel, lélekkel. Biztosíthat-é Pozsony, hogy magyar-tót lelkésze mindig ily férfú lesz? Ha csak a jelent kellene tekintetbe venni, bátran bizhatnók a gyakorlati theologia tanárságát a mostani pozsonyi magyar-tót lelkészre, kinél jobb erőtt kívánni sem lehet, de midőn a beláthatatlan jövőről akarunk gondoskodni, leghelyesebben járunk el, ha a történelem intését figyelembe vesszük. Válaszsa az egyetemes tanács a gyakorlati theologia tanárát.

ISKOLAI ERTESEITŐK.

— Kilenczedik közlemény. —

A hód-mező-vásárhelyi reformált főgymnasium 1880—81 tanévi értesítője. Közzé teszi az igazgatóság. A 68 lapra terjedő fűzetet Halmi János ily című értekezése nyitja meg: „A mennyiségtan tanításáról.“ Közli ez értesítő a diákokat és a gymnasium négy

felsőbb osztályába járó tanulókat illető "örvényeket. A tanári testület összesen 13 tagból állott, nem számítván bele a más vallásúak hittanítóit. Tanuló volt az év végén összesen 286 (7 magán), kik vallás és nemzetiség szerint következőleg oszoltak meg: ref. 125, evang. 6, róm. kath. 82, gör. kel. 15, Mózes vallású 80; magyar 282, német 16, román 4, szerb 6. A múlt évi létszám a megelőző évihez képest 8 csökkenést tüntet fel, mely csökkenés részint az első, részint az alsóbb osztályokra esik, mint a melyekbe egyfelől kevesebb vétetett fel, másfelől pedig számosan léptek ki. A főgymnasium felsőbb osztályának tanulói kebelében fenállot a múlt évben is a Petőfi-önképzőtársulat, mely a megelőző évek példájára dicséretes buzgósággal és szorgalommal folytatta munkásságát különböző tárgyú munkák írása és megbirálása, higgadt vitatkozás, szavatok és azok rögtönzött bírálata által. A tanulók közt 353 frt.

54 kr. segély osztatott ki. A tápintézetben teljes élelmezést nyert 14 tanuló.

A zilahi m. kir. állami tanítóképezde tizedik értesítvénye. 1880—81 tanév. Az igazgató, tanács megbízásából szerkesztette: Faluvégi Albert, igazgató. Közli ez értesítő az igazgató tanár tanévet megnyitó és bezáró beszédét. A tanítói testületnek 12 tagja volt. A növendékek száma a képezdében összesen 54-re rugott, kik közül nemzetiségre nézve 49 magyar és 5 román, vallásra nézve pedig 35 ev. ref., 7 róm. kath., 4 gör. kath., 2 ág. evang., 1 gör. kel.; a gyakorló iskolában szintén 54-re, kik nemzetiségre mind magyarok, vallásra nézve pedig 53 ev. ref., és 1 róm. kath. Tanítóképesítő vizsgálatra 3 jelentkezett, kik mindnyájan sikerrel állották ki a vizsgálatot. A képezdei növendékeknek volt önképző körük „Eötvös-kör“ czímen.

AZ „ERDŐ” PROT. KÖZLÖNY“ TÁRCZÁJA.

AZ EGYETLEN VIGASZTALÓ,

Moore Tamás.

O ki letöröld a bú könyeit,
A lét mi zord, mi gyászos lenne itt,
Ha nálad a csalódott, sebhede tt
Nem lelne menhelyet!

Ha az öröm csak eltűn', elenyész,
Még a remény is hamar ködbe vész,
Bár könyeinken megtört sugara,
Perczig fölcsillana:

Ki birná el, ha zúg a fürgeteg,
Ha óva szárnyaddal nem véd'sz te meg.
A békeággal hozzánk hát jövel
Az éjt oszlatni el!

Érintésedre sötét gyötrolelem
Öröm fényénél fényesebb leszen:
Miként az égben égő csillagot
Nappal nem láthatod.

Hegedűs István.

A MEGNYUGVÁS.

(Rajz.)

Gyarmathy Zsigánétól.

III.

(Vége.)

Junius közepe felé járt az idő; Regöldiné még mindig nem nélkülözhetette orvosai tanácsát, s így én az egész tavaszt és a nyár kezdetét magánosan töltöttem, de az utolsó hónap alatt már nem türelmetlenkedtem. Szegény jó nagyapa tanácsait, ha későn is, de rendre mégis csak követtem, s ennek köszönhetek mindent. Egy rekkenő meleg

délután, mikor a virágok meghajolnak a forróság alatt, és talpukat égeli az út fővénye, azt gondoltam, hogy míg enged kissé a nap heve, felmegyek az árnyas pavillonba s nem lábatlankodom a szegény kaszások és szénagyűjtők között, hadd nyujthassák meg déli álmukat tetszésük szerint. Alig léptem fel a pavillon körbe futó lépcsőin, erős szélroham támadt: az olajfák felforgatott levelei úgy néztek ki, mintha hó borítaná a lombokat, a havasi répkényborostyán pedig úgy csörgött, mint ősszel a száraz levél; néhány csattanás után elsötétült a táj, s a hegyek közül zúgó moraj hallszott. Alig pár percz múlva jéggel vegyes súlyos esőcseppek koppantak a pléfedélzeten, azután egy zúhogó sebes zápor ömlött alá. A karcsú oszlopokra tapadó repkényborostyán fénylő levélkéin, mintha dér csillogott volna. A mily sebesen jött a zápor, oly gyorsan el is futott, s az újból kisütött nap pirosra festette az útakon összefutot kis tócsákat, a ribizke-sor piros fürtein pedig úgy csillogtak az esőcseppek, mintha rózsaszin gyémánttal lettek volna beszórva. Kelet felé — ott, hol sötét zöld mogyoró-bokrok között kanyarogva bujkál a fehér út — kettős szivárvány emelkedett, épen úgy, mintha diadal-kapuja lenne annak a fogatnak, mely feltűnt a bokrok között. Különös vörhenyes szín öntötte el az egész tájat, s én a szokatlan színárnyalatban gyönyörködve, darab ideig feledtem, hogy jó lenne legalább innen a munkások után nézni. Eső után jobban fog a kasza, tehát lássuk, mit csinálnak? E pavillon déli oldalán tekintettem ki, az „erdőközi tisztás“ verőfényben ragyogott, s a kaszások hosszú sora erős suhintásokkal szelte a dús fűvet. A sötét erdő különös színben úszott, felette kigyúlt szegélyű kuszált felhőkön túl, a havas hegycsúcsok rózsaszines lángban mintegy hullámozni látszottak. Különös és megkapó látvány volt az egész, s én soha sem gondolhatok úgy vissza életemnek e legnevezetesebb napjára, hogy előttem ne álljon a természetnek e felzúdulása, csodás színáramlata, szelid

bájos alkonya. Az alanti réteken viz csillogott, s a hegyi kis erek feldagadva, harsogva rohantak a falun végig. A kertvégi fűzfák csúcsaiból csak annyi látszott ki, mint egy-egy kis bokréta, felettök tajtékzó sárgás hullámok csapkodtak; imitt-amott apró széna-boglyák úsztak, a széleken pedig vadvirágok tépett szirmaiból egy hullámzó tarka fűzér kavargott.

A felzajdult természet utolsó tombolása, e zúgva rohanó ár pár percz mulva elhagyott medrébe visszatér, s az alkony szelid fényben fog visszarágyogni a vihar után. Eszter, mire emlékeztet ez tégedet? Nem épen így hánykodott és tombolt a te benső világod is? Ehj, elmúlt már! Minden a mi fáj, a mi felzavart, a béke szelid szívárványába olvadt. Akkor előbb önmagamra nem ismerve, tévelyegtem a setétben: a hit világossága, mely a könnyeken át még tisztábban szokott ragyogni, nem törhetett át a felzaklatott érzelmek hullámzására. Magamon meg nem botránkozva kerestem egy kis világosságot, a mi után indulhassak, s mert kerestem, meg is találtam azt. Hála érte annak az örök nagy jósnak, a ki vigasz nélkül soha sem hagyja az igazán hívőket. Engem is elvezérelt ama kis házikóig, a hol újból érezni kezdettem, hogy nincsen az a parányi féreg, a melyik egészen céltalanul lenne teremtvé: hiszen én is tehetek valamit, a mi jobb a semminél, jobb — és itt először vallottam be önmagam előtt — annál, mintha egészen belemérekülök egy remény nélküli érzembe... igen, most már nyugodtan ismerem el, hogy az volt a baj... az érzem nem vesztett ugyan semmit melegségből és mélységből, mindig ott fog az maradni szívemben, csak az a fájdalom csillapult le teljesen, melyet a reménytelenség tudata okozott. Az első balzsamcseppel erre az a nap hozta meg, melytől kezdve számítom új életemet.

Ott haladtam el egy kis szegényes ház előtt, a honnan éles gyermeksírás hallszott ki. Az ajtóban nem volt kilincs, tudtam, hogy járnak be e nélkül is: fölemeltem kissé sarkából az ajtót, s az rögtön kinyílt, beléptem: a földes szoba közepén állt egy bölcső, vastag szőrzsinnal erősen lefűzve, úgy, hogy a szegény kis gyermek karját sem mozdithatta, arcát csipték a legyek és szájából ki volt hullva a durva rongyba kötött fekete kenyér czuczli. Eszter, soha se mond többé, hogy te szereted a gyermekeket. Szereted önmagadat, mikor saját mulatságodra összecsokolod az élettelmes rózsás arcú tiszta kis gyermekeket és nem jutnak eszedbe azok az elhagyatott, szegény szánandó kis teremtések, a kik szenvedésen kezdik az életet, s erzik a nélkülözést már akkor, mikor ragyogó tekintőkből csak az örömmek kellene sugározni. Szegény kis gyermekek! Pedig te, Eszter, tudhatnád, hogy itt munka idején mily szánandó sorsa van a falusi gyermekeknek, többnyire mind ott hagyták őket magukra. Mig ezeket gondoltam, kieresztettem a szegény vézna kis teremtés karjait, a czuczlit visszatettem szájába és hazafutottam, pár percz mulva újból ott voltam egy korsó friss tejjel, s a mint cseppenként töltöttem az édes tejet kiszáradt nyelvecskéjére és láttam, mily mohósággal nyeli és keresi a másik cseppet, rendre szép csendesen kezdett az én világom is kiderülni, úgy, hogy mire a gyermek elégült arczczal el-

aludt, s én egy hűs almafa lombbal betahartam arczzát, a derülő láthatáron szelid körvonallal tünt fel előttem egy kis világos ösvény, sejtettem, hogy azon kell haladnom, ha egy kevés megnyugváshoz akarok jutni. A sejtelem nem csalt; most már tudom, hogy ha le akarjuk önmagunkat győzni, elkerülhetetlenül szükséges határozott lépést tenni valami kitűzött cél felé; ezzel a törekvéssel fokozhatjuk akaratőrünket s diadalmaskodhatunk egy-egy olyan érzelmen, a mely már csaknem legyőzött.

Mire a kis falun végig mentem, a tejes-korsó egészen kiürült. Több helyen találtam a bölcsők mellé bezárva egy-egy négy-öt éves kis testvért, kik ringatási kötelességüket ugyan nem teljesítették, de annál szívesebben fogadták az édes friss tejet.

E kirándulást követő éjjel aludtam először csendesen, mióta Regöldre küldöttek. Felébredésem után — mint rendszeren — eljött most is kísérteni az a kérdés, hogy „hát miért élsz te Eszter?“, s mig máskor egész nap csak kérdeztem, most rögtön feleltem is: élek, hogy tegyek egy parányit azokért, a kikhez mindig úgy vonzódtam. Tudtam ugyan, hogy ez nagyon kevés, de ez a tudat nem lankaszt le annyira, hogy azt a keveset se tegyem. Most, mig a forróság tart, igyekszem szegény kicsinyeken hűsíteni; majd ha beáll a hideg, megkísértem melengetni őket. Ennyi az egész, nagyon kevés, de előttem minden, mert visszaadott önmagamnak, kibékített azon gondolattal, hogy soha sem lesz az másként: hogy az az érzem ne várjon viszonzásra, és nem is vár: lecsendesedve, megtisztulva elfoglalta helyét szívemben; ott fog maradni utolsó pillanatombig.

Most már csak arra kell törekednem, hogy kitűzött útamon azok az apró kiadások ne haladják meg az értékét annak a szolgálatnak, a melyet én néniémnek teszek, mert csak így lehetek nyugodt minden tekintetben. Így tisztába hozva magam előtt teendőimet, érzem, hogy ez a meguyugvás nemcsak pillanatokra szól: igaz, valódi megnyugvás az. Újból érzem, sőt mélyebben érzem, mint valaha, a természet iránti nagy szeretetet, s érzem, hogy egy olyan paránya vagyok a végtelen mindenségnek, a melyik nem semmisülhet meg végképen. Sejttem kimondhatatlan sejtelemmel, hogy a mit mi „végnek hiszünk, az még csak a kezdet“...

— Jó estét Eszter!

Mint egy villámütésre úgy megrendültem e jól ismert kedves hangra: Isten hozta Gyéres Pál úr, hát hát talán a néni is itt van?

— Nincsen itt; de én most nem Kolozsvárról jövök. Egy gyönyörű fekvésű kis faluból, Csipkésről jövök, hol a falu népe megtisztelt bizalmával: lelkeszévé választott, most tartottam beköszöntő beszédemet. Regöldiné ő nagysága ollenozta a dolgot, kért, hogy ne temessem el fiatal-ságomat egy félreeső kis faluba. Én Istenem, hisz ez lesz nekem az újjászületésem! Aztán egy benső fény derűjével szép arczzán elmondta, hogy élete feladata lesz e nép boldogítása, s szent meggyőződése, hogy ha egész erővel, igaz hittel küzd az ember egy cél felé, a siker el nem maradhat.

Oly bensőséggel beszélt, s a nemes tűz pirja oly

megkapón gyúlt ki antik szabású tiszta arcán, hogy egészen magával ragadott szép vllágába. Kimondhatatlan gyönyörrel lestem szavait, s mikor elhallgatott és mélázva tekintett a távolba, épen olyan gyönyörrel vetettem egy tekintetet ragyogó kék szemébe, e tiszta fényű kék mélységbe és önkénytelenül ezt kérdeztem magamtól:

Eszter, itt mellette ülve, s a delejes vonzódástól megrendülve, most is azt hiszed, hogy nyugalmad valódi? Azt hiszem; most még inkább, mint valaha. Le van győzve az utolsó kísértés is, szívem megértette, hogy az ő jelenléte nem hozza őt közelebb hozzám, hiszen az a szelid szép arc ott van és ott is marad mindig szívemben.

Rám nézett szelid tekintetéből melegség sugárzott, s elragadó, természetes egyszerűséggel mondott olyan szavakat, melyeket én elfeledni soha, de soha sem fogok.

— Eszter, engedjen meg e bizalmas hangért, de én most másként nem szólíthatom. Midőn távozása után először mentem néjéhez felolvasni s megtudtam, hogy épen az nem fogja az emelkedett szellemű munkát hallgatni, a ki egész figyelemmel mélyedt abba, kimondhatatlan kellemtelen érzés járt át. Épen úgy, mintha enyhe világitásnál gyönyörrel merülünk egy műremek szemléletébe, s egyszerre csak sötét lesz körülöttünk, ilyet éreztem én, midőn egy szép mondat után feltekintettem a könyvből, és szemem nem találkozott az ön megértő, lelkes tekintetével. Előbb megdöbbsentett gyors átváltozásom, mert nem tartottam lehetségesnek, hogy a világitó magas eszmék mellett sötétséget érezhessek. Csakhamar megtudtam, hogy a világosság önnel szállt el, s hogy mindörökre sötét lenne nekem a csipkési kis paplak, ha ön, Eszter, hiányoznék abból. Nem igen tudtam felelni, de azért úgy hiszem Pál mindjárt észrevette, hogy én nem kívánom a csipkési kis paplak setétségét.

Midőn az alkony visszasütő pirja rózsaszínre festette az eső után a párázatot, úgy tetszett nekem, hogy e bájos fény mind amaz ismeretlen kis lakból, sugárzik ki; hogy ilyen rózsaszín a jelen, a jövő, az egész világ! Pál is így hitte. Az alkonypir még ott lobogott a hegyek ormain, midőn Pál távozott. Hosszasan tekintettem utánna, aztán túláradó boldogságomban felkiáltottam úgy-e Eszter, mégis csak jobb lesz így keresni fel a kicsinyeket? Mert, hogy boldogságodban sem fogsz rólok megfélekedezni, azt csak felteszem rólad. Nem, soha sem fogom feledni, hogy a gyermekek voltak az én megmentőim mindig: szeretetők vigasztalt akkor, midőn a szülői házban nem találtam szerető szívre; az irántok érzett szánalom vezetett arra az útra, melyen feltaláltam a megnyugvást akkor, midőn érezni kezdettem életem ürességét. Hogy tudnám én ezt valaha elfeledni?

Aztán, midőn Pál elmondotta a dolgot Regöldinének, az rögtön Regöldre jött, még sokkal ingerültebbnek találtam, mint mikor elváltam tőle. Szokott nagy mondásával azt állította, hogy ő kigyót mellengetett keblén; azután elnevezte Pált csillagjáró ábrándos bolondnak. De hogy miért? akkor épen úgy nem értettem én sem, mint a hogy nem fogja érteni az én jó Pálom soha sem.

KÜLÖNFELEK.

Kolozsvár 1881 okt. 22-én.

— A szegény iskolás gyermekeket segélyező egyesület, melyet lapunk tisztelt munkatársa, dr. Jenei Viktor e közlöny hasábjain néhány hét előtt megpendített, a múlt vasárnap megalakult. Az egyesületnek célja az iskolába járást lehetővé tenni oly szegény gyermekeknek is, kik az év folyamán, de különösen a rideg téiben, a ruha hiánya miatt kénytelenek az iskolákból kimaradni. S e cél az által igyekszik elérni, hogy a melegen érző emberbarátokat fölszólítja, mikép az elviselt ruhákat ne vessék vagy ne vesztegessék el pótom árért az ószeren, hanem bocsásásuk ez egyesület részére, hogy ez belőlük a ruhátlanokat fölruházhassa. A cél szép és nemes, a kötelezettség úgy szólván semmi; nem csoda tehát, hogy az egyesület eszméje városunkban a legkedvezőbb visszhangra talált, s vasárnap Minorich Károly polgármester elnöke alatt a tanácsház nagy termében számosan vettek részt az alakuló-gyűlésen. Várady Károly, kolozsmegyei királyi tanfelügyelő előterjesztette az alapszabályokat, melyek szabatosan körvonalozzák az egyesület célját és hatáskörét, valamint egész működését. A gyűlés pár szónyi módosítással elfogadta azokat, s alapjukon legott egyesületté alakult. Gámán Zsigmond ajánlatára elnöknek az eszme megpendítője, dr. Jenei Viktor kiáltatott ki, a többi tisztség betöltése pedig választás útján ment végbe. Alnökök lettek: Gámán Zsigmond s dr. Felméri Lajos, jegyzők: Széchy Károly s Rieger Imre, pénztárnok: Székely Miklós, gazda: Kolozsváry Albert; választmányi tagok pedig: Várady Károly, Paál Ferencz, dr. Éltes Károly, Minorich Károly, Szász Domokos, Szász Béla, Nagy Kálmán, Benedek József, Várady Albert, Kovács János, Márai János, Petrán János urak. Az egyesületbe eddig mintegy 90—100-an iratkoztak be, kik között az első gyűjtést az egyesület gazdája, Kolozsváry Albert tanító úr a jövő szept. 24-én indítja meg. A felebaráti szeretet, mely az egyesület megalapítója volt, legyen buzgó támogatója és nagyra nevelője, hogy Isten segítségével oda fejlődhessenek, mikép városunkban ne találhasson senki ruhátlan fázó gyermeket!

— A magyarhoni ág. hitv. egyetemes közgyűlést megelőző tanácskozás a napokban tartatott az iskolai épületben. E szokásos tanácskozást megelőzőleg az egyesület küldöttei tisztelegtek Radvánszky Antal b. egyetemes felügyelőnél. Mind az egyházi, mind a világi rendből sokan jelentek meg az esti értekezleten, melyet a felügyelő szívélyes üdvözlő szavakkal nyitott meg, azután az egyháznak ez évi mozzanatairól adott számot, legörvendetesebb tény gyanánt említvén föl, hogy a király 1000 frtot adományozott a felekezet gyámintézetének. A felügyelő rosálólág említi a kath. papság magatartását a büntetőtörvény 53 §. körül, a parlamenthez ez ügyben beterjesztett kérvény maig is függőben van, a kath. klerus az illetéktelen keresztelést fokozott mérvben folytatja, beavatkozik a protestáns illetőségbe temetéseknél is; az anyakönyvi kivonatokat meg, melyeket a protestáns lelkésznek hasonló esetekben nyil-

vántartás végett ki kellene adni, kiadni vonakodik. E kérdés élénk és éles vitaközébe adott alkalmat, melyben Szontágh Pál, Sárkány József, Péchy T., Fabinyi Teophil, Karsay superintendens és Győry Elek vettek részt, s melynek fonálán kiderült, hogy a parlament a büntető törvény bajt okozó 53 §-ához már múlt szessziójában állást foglalt s abban állapotott meg, hogy itt novelláris intézkedés útján segíthetni. A felügyelő tehát fölkérte, hogy a kormány nál az ügy elintézését sürgesse meg. A tanácskozás ezután hosszasan és szenvedélyesen foglalkozott a közoktatási miniszter azon intézkedésével, mely szerint Inczéden, sőt Trencsénmegyében arra kötelezett egyes avang. lakosokat, hogy a római kath. papnak papi illetményt fizessenek telkükért, mely azelőtt róm. kath. kezekben volt. A miniszter hivatkozik arra, hogy a kath. papnak követelése azért jogos, mert a püspöki kanoni vizitaciona'is jegyzőkönyv által a róm. kath. pap fizetése nem házaspároktól, hanem a fekvő birtoktól jár. Karsay superintendens kiemeli, hogy ezen intézett támadás nem új; meg lett már egyszer a múltban kísértve a róm. kath. papok illetményeit telekkönyvileg biztosítani; a támadás most azért veszedelmesebb, mert, úgy mond, létünk, birtokunk ellen történik alkotmányos kormány alatt azon érvel, hogy ily dolgok elintézése ő felségének legfelsőbb védjogához tartozik, holott ezek az 1790—91 évi 26 törvényozikk 6-ik §-ában tisztán vannak szabályozva. E tárgyhoz többen hozzászóltak. Végre keserű vita után Péchy Tamás emez indítványa csekély módosítással fogadtatott el: „A n. méltóságú vallás- és közoktatási miniszter urnak. A róm. kath. papoknak evang. hivek által kiszolgáltatandó ágybér ügyében hozott intézkedés, ellenkezővén a vallásfelekezetek tagjainak természetes jogaival, ellenkezővén az 1790—91 t. cz. és az 1848-ik XX t. cz. szavával és szellemével, de ellenkezővén Magyarország biróinak, közigazgatási hatóságainak, sőt magának az e végzést aláírt miniszter urnak több rendbeli hasonló ügyekben hozott határozataival, az egyetemes gyűlés mély megdöbbenésének ad jegyzőkönyvileg kifejezést és elhatározza, hogy az ügynek törvények szerinti elintézésére a miniszterelnök útján az összminiszteriumot akként kéri fel, hogy ha az teljesen megnyugtató megoldásra és elintézésre nem vezetne, akkor sérelmét kérvényileg fogja az országgyűléshez benyújtani s felkéri az egyetem nmélt. felügyelőjét, hogy e kérvényt szerkesztve benyújtása iránt intézkedjék, egyszersmind megkereste testvér helv. hitv. egyháztestvéreinket, hogy ezen, mindkét prot. egyházat egyiránt sértő és fenyegető törvénytelenég elhárítására, hasonló lépést tenni sziveskedjék. Egyszersmind kijelenti az egyetemes gyűlés, miszerint megvárja egyházunk minden tagjától, hogy tehetsége szerint mindent elkövetend, hogy egyházunkat fenyegető ezen igazságtalan és törvényeinkbe ütköző eljárás megszüntetessék.“ Ezen indítvány módosítása abban áll, hogy kéressék fela miniszterium, hogy az elmarasztaló folyamatban lévő ítéletek beszüntetését minél előbb rendelje el.

— A zsinat. Debreczenben október 6-án b. Vay Miklós elnöklete alatt zsinati előértekezlet volt, melyen a képviselők vasúti jegyeinek ügye s az ünnepélyes megnyitás programja inléztettek el. A „Zsinati tudósító“, mely a zsinat tartama alatt hetenként 3—4-szer fog megjelenni, melynek első száma immár előtűnik fekszik, e programot a következőkben hozza: 1. Október 29-én déli 12 órakor, és délután 3 órakor érkezés a vasúton. 2. Az indóháznál Debreczen város hatósága és a reformált egyház presbyteriuma részéről fogadtatás s az elszállásolás foganatosítása. 3. Estve 5—6 óráig a főiskolai gyűlésterembe összejövetel, ismerkedés végett. 4. Október 30-án délelőtt templom után 1/2 11 órakor a főiskolai gyűlésteremben összejövetel előértekezletre. 5. Október 31-én a zsinatot megnyitó isteni

tisztelet rendje: fél kilencz órakor a főiskolai gyűlésteremben összejövetel; 9 órakor harangok zúgása alatt a nagy templomba menetel, hol a püspök urak a lelkipásztori 2 székben, az egyházi szónokkal együtt foglalnak helyet; a világi képviselők a főgondnok urak vezetése alatt, a szószékek szemben eső 6 első székét foglalják el; az egyházi képviselők a keleti oldalon levő 2 sor székéből a 4—4 elsőben fognak ülni. Az elhelyezkedés megtörténvén, felállóra a 37-ik dicséret első verse, azután a 2 következő vers énekeltek el. A 3-ik vers alatt: A püspöki kar legidősebb tagja fölmegy a szószékbe s imádkozik. Ennek végződésével: A főiskolai énekkar énekel; mely után a végső sorok alatt, Fejes István sátoralja-újhelyi lelkész zsinati képviselő, a szószékbe fölmenvén, egyházi beszédet tart, melynek végződésével ismét a főiskolai énekkar énekel; azután pedig az egész gyűlékezet a 90-ik zsoltár 9-ik versét énekl, majd az 1-ső verset, mely utóbbi alatt a zsinati képviselők a gyűlésterembe azon rendben, a mint jöttek, visszamennek. 6. Az isteni tisztelet alkalmával a karzator közül a déli, a vidékről beérkező vendégek, a nyugoti oldalon levő pedig a nők számára tartatik fel. 7. Ugy a megérkezés alkalmával az indóháznál, mint a templomi isteni tiszteletkor a bejáratoknál, a városi hatóság részéről és a főiskolai felsőbb tanulók közül megbízott egyének, azon czélből hogy az ismeretlenek tudjanak biztosan kihez fordulni, — fehér szalaggal, mint jelvénynyel lesznek ellátva.

— Dr. Felméri Lajos a kolozsvári egyetemen a pedagogiai nagytudományú tanárának becses munkájából, melynek czime: „Az iskolázás jelene Angolországban“ a második kötet a napokban került ki a sajtó alól. E kötet két nagy részre oszlik: az I-ső ismerteti a belakó és bejáró középiskolákat, a középiskolák eredményeit, a leányközépiskolákat és collégiumokat, végre a természettudományi és művészeti szakoktatást s a középiskolai tanár-nevelést. A II-ik szól a felsőbb oktatásról, jelesen az egyetemekről és szakiskolákról. A munka a legaprólékosabb szakismerettel és leglelkiesmeretesebb gondnal van írva; nagyon is megérdemli a megszerzést és áttanulmányozást s középiskoláinknak a legmelegebben ajánljuk. Ára 3 frt.

— Szabó János, lelkész-társunk kitűnő egyházi beszéde, melyet Révész Imre fölött tartott, a Zsigmond Sándor imájával együtt megjelent. A gyászfedeltű füzet ára 40 krajczár, s a begyűlendő összeget a tiszántúli református egyházkerület a tervbe vett Révész Imre-alapítványra fordítja, melynek czélja lesz: a magyar protestáns egyháztörténeti irodalom segítése és továbbfejlesztése. A beszéd is, a czél is megérdemli, hogy minél több vevője akadjon.

— A kisdedővők országos egyesülete elhatározta, hogy Tisza Kálmánnénak, gr. Degenfeld Ilona ő nagyméltóságának arczképét kőzadakozás útján lefesteti a kisdedővás körül szerzett érdemeiért. E vegett P. Szathmáry Károly elnök, Boér Ignác alelnök és Dömötör Géza titkár a nagy közönséghez, különösen a kisdedőnevelés barátaihoz fordúl, hogy fillérekkel adakozzanak e nemes czélra, mert az ilyes áldozat értéke hasonlít a mozaik művekéhez, melyek annál becsesebbek, minél apróbb és számosabb darabból vannak összetéve. Szerkesztőségünk is kapott egy felhívást, s az közönségünk számára nyitva áll. Az adományokat szívesen elfogadjuk és rendeltetése helyére elküldjük.

— Zsinati választások. A dunamelléki ref. egyházkerület fő- és középiskolái részéről rendes képviselőül Kovács Albert theol. tanár és Öreg János gymn. tanár, pótképviselőül Vámos Béla jogtanár és Baráth Ferencz gymn. tanár; a békésháti egyházmegyében egyik egyházi rendes képviselőül Miklovicz Bálint h.-m.-vásárhelyi lelkész és egyházmegyei tanácsbíró; a tiszántúli ref. egyházkerület tanintézetek részéről pedig pótképviselőül Joó István debreczeni és Futó Mihály h.-m.-vásárhelyi gym. tanár választatott meg.

Megjelenik
minden vasárnap.

Szerkesztőségi s kiadói szállás:

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi s anyagi
ügyeit illető minden küldé-
mények czimzandók.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Hirdetési díjak:

Kétszer hasábozott garmond
sor vagy annak tere 5 kr.
Bélyegdíj minden beigtatás
után 30 kr.

Nagyobb és többször megje-
lenő hirdetéseknel külön ked-
vezményt nyujt a kiadóhivata-
l.

Előfizetési ár: 1

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ LAPTUDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Sámi László. — Áz 1881-ik évi okt. 31-én
összeülendő nemzeti zsinatnak üdvötl. K. S. — Dávid Ferencz válópere a
kolozsvári tanács előtt 1575-ben. Szabó Károly. — A misszió
köréből. Láng Károly. — Vidéki élet: — Az áll. ig. tanács r.
üléséből. r. t. — Egyházi lapszemle. — Külföld — Tárcza
Az I. zsoltár. Szász Béla. — Különfélék. — Körösvények. — Szer-
kesztő postája.

SÁMI LÁSZLÓ

Szül. 1817, nov. 16-án † 1881 okt. 23-án.

Kolozsvári főtanodánkat nagy és váratlan
csapás sújtotta. A ref. tanárok egyik érdemes
Nesztora, s mint legbensőbb barátja, gr. Teleki Sán-
dor elnevezte — a valódi minta-ember, Sámi
László, f. hó 23-án este $\frac{3}{4}$ 8 óraker, szívszélhü-
désben, alig pár percnyi szenvedés után, kimúlt.
Benne a legnemesebb eszmék harciosa, az igaz,
szép és jó apostola, a közbecsülésben álló ember
s a tanítványai által bálványozott tanár költözött
el. Harminczhat éven át működött zilahi és ko-
lozsvári tanodáinknál szakadatlanul, s bár akár-
hányszor lett volna alkalma fényesebb állást fog-
lalni el, ő csöndes, de áldásdús tanári pályáját,
más izgalmas hivatallal nem szándékozott föl-
cserélni.

Zilahon született. Szülői Sámi János és Él-
tető Borbára voltak. 14 éves korában jött Ko-
lozsvárra, Zilahon megkezdett tanulmányait foly-
tatandó, s itt csakhamar az aristocrazia, de leg-
inkább a Wesselényi család kedvence lön. A
pozsonyi országgyűlésről hazajövén, hol az or-
szággyűlési ifjak élén állott, az öreg Wesselényi
által Zilahon egyenesen az ő számára alapított
történelmi tanszéket foglalta el. A családomban
tevékeny részt vévén, ennek elnyomása után ül-
döztetésnek lön kitéve. Kolozsvárt vonult meg,
hol egy ideig főuri családoznál nevelősködött,
mignem egyházi főtanácsunk őt helybeli főtano-
dánkhöz hívta meg, hol aztán 1855 máj. 20-án
rendes tanár is lett. Ez idő óta csöndben, de mesz-
szire kihatóan működött egész haláláig, mely csön-
des volt, mint élete.

Legyen nyugalma is csöndes!

Az 1881-ik évi okt. 31-én összeülendő nemzeti zsinatnak üdvötl!

Kolozsvár, 1881 okt. 28.

Mire e soraink napvilágot látnak, Debreczenben már
együtt lesznek a választottak, az ős Duna tájairól, a ma-
gyar Tisza partjairól és Erdély bércei közül, hogy a vi-
lág előtt bizonysgot tegyenek magyar hazánkban a „leg-
magyarabb egyház“ életéről s életszerveinek egészséges
működéséről. Zsinatot tartunk, csaknem egy évszáz letü-
nése után, az óta, hogy az eredményre nem vezetett bu-
dai zsinaton (1791) elhangzottak az utolsó szavak azon
hitsorsosainknak ajkairól, a kik nemcsak az „uralkodó“
s épen abban az időben „elsőnek“ és „kitünőnek“
vitatott r. kath. egyháznak nyomása alatt, hanem bel-
életük rendezésére irányzott törekvésük tekintetében, egy-
másközt is meghasonolva vityák a protestantismus érde-
kében a vallásszabadságnak s az egyházak között való
egyenlőség biztosításának nemes harcát. Zsinatot tartunk,
a melynek ad hoc szervezete nem ismeri már többé a
Királyhágó elválasztó szikla ormát, s ott a hitben, val-
lásban, czélban és törekvésben, valamint hazánk és ma-
gyar nemzetiségünk szeretetében is egy édes testvérek: a
magyarországi és erdélyi evang. reformált egyházkerüle-
tek választottai ölelik egymást azon terem falai között, a
melyet — hisszük és reméljük! — az első közös
egyházi alkotmány megalkotásának templo-
mává fog felavatni a reformátio megalapítása évforduló
napján összeülő alkotmányozó zsinat. Zsinatot tartunk, a
melynek politikai és társadalmi háttere, (hála a felvilágo-
sodás szellemének s a nemzetek culturalis előhaladása fe-
lett örökös gondviselésnek!) ha nem is teljesen ment
minden setét árnyéktól, de összehasonlíthatatlanul kedve-
zőbb, mint a milyen az 1791-iki budai-zsinaté volt.

Csak egy futólagos tekintetet kell vevnünk az 1791:
26 t. cz. keletkezésének előzményeire, csak belepillanta-
nunk az 1791-iki országgyűlés nyilvános tárgyalásaiba és
az azokat megelőzött kerületi tanácskozmányok naplóiba,
izeneteibe és emlékirataiba, melyekben a kerületek pro-
testáns és r. katolikus rendei egymással szemben elfog-
lalt álláspontjukat jelezték, látni fogjuk, hogy a kimagasló
ellentétek, bármennyire egészen más irányban szöliták

küzdterre a prot. egyház férfait, hogy az elődök által véres áldozatok árán kivivott egyházi alaptörvényeiket s az ezek által biztosított vallásszabadságot megvédve és biztosítva hagyassék hátra a következő nemzedékről nemzedékre.

Ma már nem kell vitatkoznunk az 1606-iki bécsi és az 1645-iki lin czi becikkelyezett békekötéseknek jogi természetű és kétoldalú szerződést képező jellege fölött. Nem képezi jelszavunkat ezen békekötések most kétségbe nem vont erejének visszaállítására, vagy az azok ellenére kiadott kir. rendeleteknek s explanatióknak érvénytelenítése stb., hanem csak részen kell állanunk, hogy mindazon alaptörvények, a melyek a Királyhágón innen és túl, kezdettől fogva a legújabb ideig keletkeztek, a törvényhozás akaratahoz hiven s az egyenlőség és viszonyosság elvének megfelelően, tartassanak tiszteletben és hajtassanak végre. E tekintetben feladatunk a Királyhágón innen és túl lévő prot. egyházkerületeknek közös. Hogy elég erősek legyünk kifelé feladatunknak teljesítésében: egyesülteknek s az együvé tartozás, a solidaritás érzetében egyeknek kell lennünk mindenkiféle befelé. A széttagoltságnak és egyházkerületeink között az eddigi teljes függetlenségnek vége kell hogy szakadjon. Az egyesülés anyagi és szellemi erőinknek s így hatalmunknak növekedése; saját súlyunknak fokozása. A Debreczenben összeülő zsinat legelső munkája lesz, az összes magyarországi és erdélyrészi egyházkerületnek egy alkotmány keretébe való beillesztésével megoldani az egyesülés nagy feladatát. Nem lesz kis feladat. Kivált nekünk, erdélyieknek, több százados különállásunk s az egyházi alkotmányos szervezetünknek sajátlagos fejlődése oly intézményeket illesztett be egyházi életünkbe, a melyekkel nem lehet egyszerre és oly könnyen szakítani. Itt a hatalom szava, nem az óhajtott egyesülés, hanem a szakadás okozója lenne. A teljes egygyéolvadás lassú processus, de okszerűen vezetve biztos eredményű. Legyünk egyek alkotmányunk főbb elveinek keresztülvitelében, de a részleteket hagyjuk az idő és haladás egyengető kezére. Legyen egység, de nem egyöntetűség. Lelkünkben ilyen gondolatokkal üdvözöljük a debreczeni nemzeti zsinatot. Kívánjuk, hogy tanácskozásain és munkálkodásán legyen Istennek áldása! hogy a mostani kedvezőbb viszonyok között, hajtssa végre a megkezdett minden irányú reform és szervezkedés művét, hogy legyünk erősek bent, legyünk erősek kifelé s mindenütt, a hol prot. vallásszabadságunk, magyar nemzeti-tégi és kulturális érdekeink erőnköt igénybe veendik.

K. S.

Dávid Ferencz válópere a kolozsvári tanács előtt 1575-ben.

(Vége.)

E contra memoratus Incausam attractus replicavit hec: Dávid Ferencz rész szerént való replicatiója az néhai Barát Istvánné Godrud aszszony és az ő leánya Barát Kata

ellen. Cum protest atione szölok. Miért hogy feleletedben én ellenem ezzel mented magadat, hogy az te leányodat azelőtt is törvéntelen dologra nem kisztetted, és tisztátalanságra nem kötötted, azért te Barát Istvánné leányoddal egyetembe Barát Katával, Si Juris est, azt kívánom, hogy nyilván megmagyarázzátok, micsoda törvéntelenség és tisztátalanság legyen ez; mert míg meg nem értem, addig nem tudok reá felelnem. Item ezt is megmagyarázzátok mert te magad jól tudod, miveladtál okot az temagad megünására és meggyűlölésére; mert én semmi okot nem adtam tudomásom szerént. Mondom pedig, hogy ugyan tartoztok vele hogy megmagyarázzátok, mert ez tisztesség dolga, melyre ez igék láttatnak intendálni: mindenben elől járó. Ez okáért legelőször azt kívánom, hogy törvény szerént ez láttassék meg; az után kész vagyok minden feleletednek megfelelnem, és az én propositiómat jó bizonságokkal megerősítenem. Liceat cum protestatione plura loqui. Iterum procurator prefate actricis pro relicta quondam Stephani Barát subiunxit aduersus replicationem Incausam attracti A hol azt mondod, hogy én Barát Istvánné veled componáltam és az okáért az transmissiót táblára nem küldhettem volna, ez ellen én azt mondom, hogy ezzel engemet az leányommal való perben nem elegyithettél volna; hanem, ha valamit én cselekedtem volna te ellened, törvénybe laktam, megtaláltál volna törvénynyel, megfeleltem volna én neked mindenre; azért semmiképpen engemet erre nem hihattál volna, hozzám sem felelhetél volna. Annak okáért az előbbi feleletem tartása szerént, ennek az terhét, ha törvény engedi, megvárom rajtad. Idem procurator in persona annotat actricis adiecit: Az te rész szerént való replicatiódra én ezt mondom: Miért hogy el hagyta az ő Nagysága székin költ sententiát, melyet én nékem adtanak, az új ítéletet is elhagyta, kit az sententia ellen és én ellenem hoztál, és más dolgot proponálsz én ellenem, kinek semmi helye nincsen; én pedig az ő Nagysága székinek sententiája mellől el nem állok, mert ez dolog diuertiumot néz; mikor annak bírása előtt leszünk, valamit ellenem felelsz, esmét reá felelek, és ha törvény engedi, ez féle feleletednek terhét megvárom. Quibus sic dissentientibus et tandem Judicium nostram expetentibus, Nos Iudices primarius et Regius Judicauimus hoc modo. Miért hogy Dávid Ferencz az ő propositiója ellen az Barát Istvánné responsiójába talált némi csekélyeket, melyeket ő mond tisztesség dolgának lenni, és abban vár elsőben törvént pronuntiálni, ki ellen Barát Istvánné azt mondja, hogy ok nélkül elegyítette volna őtet az perben, mert ő vele semmi dolga nem volna; az leánya pedig azt mondja, hogy nem módja szerént élne ő ellene az nouum Judiciummal, az mit proponál az mellett, az sem oda való volna; de arról, az mi dolga ő neki vele vagyon, az ő neki rendelt bírása előtt mindenről megfelelné, tetszett az mi ítéletünknek: Mivel hogy az Barát Istvánné responsiójában vadnak az mondások, melyeket Dávid Ferencz tisztessége ellen esmer lenni, de mi nekünk még eddéglen annak nem látszanak lenni; hanem ha el nem akarja szenvedni, és tovább akar benne monni, ha ennek utánna több beszédekből az vagy bizonságokból tiszt-

tessége ellen esmertetnék lenni, az törvény arról is ítéletet teszen közték. De miért hogy az principalis causa forgott kiváltképpen Barát Katalin aszszony és Dávid Ferencz között, az nouum Judicium es ez ő köztök lött sententia ellen hozatott: azért tartozik az derék dologhoz, az mi köztök vagyon, az nouum Judicium mellett szólni és ahoz valót replicálni, annak utánna ugy tudunk ő köztök deliberálni. Mely mi ítéletünket meghallván mind két fél, Dávid Ferencz contentus lön vele, hogy kész lenne az derék dologra is nekik jobban megfelelni: de az más félnek procuratora nem engedé, hogy többet felelne és replicálna, mert immár annak idejét elmulatta volna, sőt még az mit felelt, az sem oda való volna; nem kellett volna utát elhárni és más dolgot köziben elegyíteni; azért minden igyekezetitől elmaradott volna. Annak okáért az tanácsnak és esküdt polgároknak eleiben appellála vele. Mely két fél között való igyentelenségnek rendit, és arról a mi bíráinknak ítéletit, mikor mi esküdt polgárok és tanácsbeliek megértettük volna, mi es jóvá hagyjuk az ő ítéleteket. és hagyjuk azt is hogy megfeleljen és replicáljon az derék dolog ellen Dávid Ferencz, ha mit akar. De az mi hagyásunkkal és ítéletünkkel is meg nem állván az Barát Katalin aszszonnak procuratora, ő Nagyságának székinék jobban való meglátására appellála vele. Mi peniglen nem akarók csak ilyen rész szerént elbocsátni, hanem teljességgel vég lévén közték az nouum Judicium mellett való dolgokban, ugy készek löttünk volna elbocsátni. Ezt meghallván Barát Katalinnak procuratora, protestála, hogy különben is el akarná vinni. Az után egynéhány nappal juta előnkbe Nagyságodnak parancsolatjával, mely ezképpen sonált, Stephanus Bathory de Somlyo Vayuoda Transsiluanus et Siculorum Comes etc. Prudentibus Circumspectis Judicibus et Juratis Ciuitatis Colosvariensis, Salutem et fauorem, Exponitur Nobis pro parte et in persona honeste mulieris Catherine filie Prudentis et Circumspecti quondam Stephani Barat ciuis Ciuitatis Colosvariensis alias Consortis honorabilis francisci dauidis Pastoris Ecclesie eiusdem Ciuitatis, Qualiter temporibus preteritis In quadam causa inter ipsam exponentem ab vna vt actricem ac dictum franciscum dauidis veluti Incausam attractum parte ab alia, ratione et pretextu dyuorty primum coram vobis mota et adiudicata, postea vero subsecuta appellatione, in sedeque nostra Judiciaria discussa fuisset, In qua dictus franciscus dauidis recepto a vobis oneroso Iudicio litteras Noui Iudicy accepisset, vobisque in Iudicio vigore earundem ambe partes suas exhibuissent aliegaciones et responsiones, vosque in radem causa penes nouum Judicium iuxta partium responsiones Judicium fecissetis, et sententiam tullissetis, Quo vestro Iudicio atrix non contenta per vos causam eandem iuxta continentiam litterarum Noui Iudicy in Curiam nostram nostram scilicet in presenciam transmitti postulasset, Vos tamen nescitur quo respectu ducti causam eandem ad legittimam Instanciam dicte Exponentis transmittere noluissetis, prout nolletis etiam de presenti, Vnde requisiti sumus pro parte et in persona eiusdem exponentis, vt causam eandem transmitti faceremus, Et quia vniuerse cause exceptis friuolis

et vanis excepcionibus a meritoque cause prorsus alienis, sanioris discussionis gracia, a vestra presentia in Curiam nostram transmitti consueuerint debeantque, Pro eo harum serie committimus vobis firmiter vt acceptis presentibus, et rebus sie vt prefertur stantibus, statim causam eandem simulcum tota sua serie et processibus conscribi facere, et eam In curiam nostram nostram scilicet In presentiam maturius discutiendam, nisi legittimam aliquid obsistat Impedimentum, transmittere modis omnibus debeatis et teneamini, Secus non facturi, presentibus perlectis exhibenti restitutis, Datum Albe Julie Die Septima Mensis Marey, Anno domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo quinto, Stephanus Bathory de Somlyo m. p. Quibus receptis et Intellectis, nos commissioni et mandato Magnificentie Vestre satisfacere volentes, pmississe contencionis seriem presentibus Inseri et Inscribi faciendo, ad prouocationem procuratoris annotate Catherine Barath, In presentiam Magnificentie Vestre fideliter duximus transmittendam. Quam et feliciter valere desideramus, Date In civitate Colosvariensi die Decima sexta Marey, Anno domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo quinto

Eiusdem Illustrissime Maiestatis Vestre

Seruitores obsequentes
Judices et Jurati
ciues Colosuarienses.

(P. H.)

Kivül: In presenciam Illustrissimi Principis ac Magnifici Domini et domini Stephani Bathory de Somlyo Vayuode Transsiluanensis et Siculorum Comitis etc. domini nostri graciousissimi

Pro honestis mulieribus Gedrude relicta Prudentis ac Circumspecti quondam Stephani Barath, et Catherina filia eiusdem vt actricibus, Contra Reuerendum dominum franciscum Dauidis plebanum nostrum veluti Incausam attractum

Causa Introscripta Transmissa.

Rájegyezve: 1575. Aperta per Magistrum Emericum Swlyok Protonotarium.

Oldalt háttára jegyezve: 1575. Leuata feria Sexta post Dominicam letare. Pro A. Laurencius Koppány, pro I. nemo. Deliberatum est Quod sicuti in alys litteris Remissionalibus deliberatum erat, vt causa ista tamquam diuorty non coram Judicibus Secularibus, sed coram Superintendente discuciat, Ita nunc etiam idem est Judicium, Quod causa ista diuorty agatur coram Cionisio Alesio Superintendente, Quod vero franciscus Dauidis matrem actricis, que in causa non fuit, sine citatione coram Judicibus astare coegit, et eandem lite impetiuit, Ideo in poena astacionis falsi terminj flor. 33 conuincitur.

Eredetiye Kolozsvár város levéltárában (Fasc. I. n. 44.)

Másolta 1881. aug. 11.

Szabó Károly.

A MISSZIÓ KÖRÉBŐL.

Említve volt már a lapokban, hogy két hivatal-vasdász, (Molnár Zsigmond, állítólag volt evang. pap, tanár és amerikai (?) methodista misszionarius és ennek méltó társa Reich Károly József, kir. jegyző (?) és tanár) az anyagi segély hiányában még mindig üresedésben lévő galaczi egyház papi hivatalára vetették ki hálójukat, s a hiszékeny népet azon ígéreteikkel, hogy ingyen végeznek szolgálatot, s az iskolás gyermekeket ingyen ruházattal is ellátják, anynyira elcsábították, hogy a galaczi egyház tagjai minden törvényes formák mellőzésével, Molnárt a papi hivatalra, Reichot a tanítóra annál is inkább megválasztották, mivel Molnár mindegyik, még a hatóságoknál is azzal izgatott, hogy ő törvényes joggal lett kiküldve a misszióba, és pedig Galaczra, a misszió megalapítója által. A választás az igazgató tanács által semmisnek nyilvánított. Az egyházközség erre lemondván Molnárról, Reichot azon reményben, hogy az igazgató tanács engedni fog s őt hivatalában megerősíti, megtartotta állomásán. A napokban az egyház előljárósága belátván tévedését, egy kérelmet intézett hozzám, mely szerint fel vagyok hívva arra, hogy szabadítsam meg az egyházközséget Reichtól, e második iparlovagtól is.

Ez a választás története.

A mint Molnár a választásról szóló, saját maga által szerkesztett és octroyált jegyzőkönyvet kezei közé kapta, azt azonnal több példányban lemásolta, a másolatot a konzulátuson, miután magát mint megválasztott galaczi rendes papot, bemutatva, hitelesítette s azzal kezében, hivatkozással arra, hogy ő Galaczra illetékes hatóságtól lett kiküldve s törvényesen megválasztva, bejárta, Plojest és Pitest kivételével, minden missziói telepeinket, egy a zsinathoz felterjejeztendő, s általa szerkesztett folyamodványt mutatván föl, mely szerint a romániai magyarok, nemcsak hogy belenyugosznak abba, hogy Molnár, helyi-el-közzel, nekik istenitiszteleket tartson, hanem még kéri is a zsinatot, hogy Molnárt, kinek nemes szívéből és jóindulatáról (?) meg vannak győződve, nevezze ki moldva-oláhországi főmisszionariussá, engem pedig cziprabbnál-cziprabb rágal-makkal illetnek; ezen okmányt Molnár úton-útfélen a legszerénytelenebb rábeszélés és a leggaládabb hazugságok mellett, boldog-boldogtalannal, valláskülönbség nélkül, aláíratta s a napokban a zsinathoz terjesztendi fel. Ily módon kerítette Molnár legelőször is a brailiaiakat hálójába, kik azt hívnék, hogy az ő galaczi papsága csakugyan egyenes és törvényes dolog, (mert hiszen ő mindenütt azzal izgatott) s hogy az ő fellépése Czelder, az igazgató tanács és az én beleegyezésemmel történik, s örülvén annak, hogy Galaczon pap van, ki pap Brailában is szolgálni fog, készséggel aláírták a fennevezett okmányt.

Végre e két iparlovag rakoncátlanokodása abban érte el tetőpontját, hogy mindkettő anyakönyveket rendelt meg, egyik a papi hivatal, másik az iskola részére s e mellé két hivatalos pecsétnyomót, egyet a pap, másikat a tanító használatára.

A magam részéről e két szemérmeilen hivatal-hajlás ellen egyedül a román hatóságnál s ott is ügyvéd által léphetném föl, ehhez pedig nem rendelkezem a szükséges pénzzel.

Olyan iparlovagok ezek, a kikből a számomra már rég kihalt, s a kikben a lelkiismeret rég elaludt. Nem rettennek ezek vissza a legnemtelenebb eszköztől sem, míg reményük lehet, hogy céljukat érhetik; a börtön gondolata sem gátolja meg őket aljas játékuk folytatásában. Konzu-

laink előtt a misszió megalapítójára támaszkodván, körömszakadtig harcolnak, s midőn ezek által lenézve és megvettelve lehordatnak, Krisztusra kivatkoznak, kinek az ily dorgálásból — a mint azt álszenteskedve gyakran mondani szokták — szintén bőven kijutott.

Egyébiránt román alattvalóknak vallják magukat s a legnagyobb szívóssággal küzdenek az üresedésben lévő parochiális épület elnyeréséért.

Mindezeket szükségesnek tartottam közzétenni, egyrészt azért, hogy ez álszenteskedő jezsuita kenyér-vadászok leálczáztassanak, másrészt azért, hogy ha netalán ez az ügy a zsinat elé kerülne, azon érdemleges elintézészt nyerhessen.

Láng Károly,
ref. misszionarius.

VIDÉKI ÉLET.

(Az erdővidéki egyházmegyéből.)

Bölon. 1881 okt. 24.

A böloni ev. ref. egyházközségnek folyó hó 16-án szép ünnepélye volt, a mennyiben e napon adatott át a használatnak brassai orgonaművész, Nagy Józsefnek egy hat változatú új orgonája.

Az orgona 800 frtba került. Külseje szép, diszes; hangja zengzetes, kellemes főleg mélyebb hangjai kitűnők. Szakértők véleménye szerint tartósságára számíthatni, s a kívánalomnak minden tekintetben megfelel. Azért bizton és jó reménnyel ajánljuk nevezett művész urat mindazoknak figyelmébe, kik orgonát akarnak javíttatni, vagy olcsó és mégis jó orgonát készíttetni.

A felavató, vagy ha úgy tetszik, felszentelő beszédet alólírott lelkész tartotta Sz. Dávid 150 r. 4 v. alapján, beszölvén: 1-ször. Az orgonákról általánosan. 2-szor. Van-e az orgonának helye templomainkban, és ha van, minő jótékony befolyása van az istenitisztelekre? 3-szor. Az orgonával összekötött éneklésről.

Végül kedves kötelességet teljesítek, midőn azon adakozók neveit, kik az említett új orgonára vagy terményben, vagy készpénzben adakoztak, a nyilvánosságnak átadom. Adakoztak: Bartha János 5 frt., Zathureczky József 2 frt., Sebestyén Károly és neje, Radó Zsuzsánna 3 frt., Nagy Tamás és neje 2 frt., Tőkés János és családja 3 frt., Antal Albert és csal. 5 frt., Tőkés Miklós 2 frt., Nagy Elek és csal. 1 frt. és 20 liter gabona, ifj. Deák Samu 1 frt. és 10 liter gabona, Budai István 1 frt., id. Deák Samu 1 frt., Gyáfrás Mihály 1 frt., Dávid Lázár 1 frt., Pál Ignác 1 frt., Gyenge Áron 1 frt., Pál Ferencz (erdei) 1 frt., Gál Dániel 1 frt., Bodri József kath. 1 frt., Rácz Sándor-né, Héczey Judith 5 frt., Lőfi Rebeka unit. 1 frt., Bálint István 1 frt., Rab András 50 kr., Bedő Albert 50 kr., Boldizsár János 50 kr., Dávid Ferencz 50 kr., Lázár Dávid 30 kr., Vitális Domokos unit. tanító 50 kr., Pálfi Elek, n.-ajtai ref. énekesz 50 kr., Bedő József 50 kr., Biró József n.-ajtai kereskedő 50 kr., Kanyó Mária 50 kr., Tamási István unit. tanító 50 kr., Zathureczky Gyula 2 frt., Huszár József 50 kr., Huszár Mihály 50 kr., Kurta An-

drás 10 liter gabona, Farkas Sándor 11 $\frac{1}{2}$ liter gabona, Gyáfrás István 11 $\frac{1}{2}$ liter gabona, Nagy Gábor 40 lit. gabona, Pál Sándor unit. 10 liter gabona, Budai Ferencz 10 liter gabona, Bonyhai Ferencz 3 liter gabona, Pál Miklós unit. 11 liter gabona, Tana József 10 liter gabona, Sikó Áron 20 lit. gab., Tana István 6 lit. gabona, Deák József unit. 1 liter gabona, László Nagy Józsefné 2 lit. gabona. Fogadják a nemes keblű adakozók az egyház nevében szives köszönetemet.

Sebestyén Károly,
ev. ref. lelkész.

EGYHÁZI LAPSZEMLE.

A „Protestáns egyh. és isk. Lap“ 43-ik számában Bakonyi „A zsinat előestéjén“ feliratú vezércikkében ezt írja:

A pessimisták tana elvetendő, mert tudjuk ugyan jól, hogy magyarok és kálvinisták vagyunk, és e kettő közül egyik is elég arra, hogy közöttünk egyetértés létre ne jöjjön, de értünk mi már olyan időt is, melyben úgy is mint magyarok, úgy is mint protestánsok vállvetve munkáltunk egyházunk ügyének előmozdításán. A régi úgynevezett gonosz időkben egyházunkat egyesíteni, összeszorítani, egy kicsit megfojtani akarták, most pedig — vagy 300 év óta — nagyon tágan vagyunk, mint egy egész, nem tudunk érezni, még kevésbé cselekedni. Ezt a veszélyt érezzük mindnyájan. És ha meg vagyunk is győződve mindnyájan egyházunk testének ezen szétszakadozottsága s ennek folytán a zsibbadásnak, tétlenségnek beállta s még nagyobb mérvű bekövetkezése felől: avagy nem tudná-e a magyar kálvinista egyház annyira megemberelni magát, hogy a torzsalkodást levetkőzve, hagyományos szokásait, vélt vagy valódi jogainak egy kis részét a közért feláldozza s létesítse azt, mitől egyháza felvirágzását remélheti.

A túlszigázott optimisticus remények alábbszállítandók. A zsinatolás ideje nem nyulhatik évekre vagy éppen évtizedekre; a betek is elég nagy áldozatokba kerülnek. Már pedig teljes lehetetlenség, hogy néhány heti tanácskozás alatt mindazon tárgyakra nézve bölcsen lehessen intézkedni, melyek évtizeden át zsinati tárgyakul jelöltettek ki. Hagyjunk fel a vérmes reményekkel. Nem a zsinat s nem egy-két heti tanácskozás fogja tengernyi bajainkat orvosolni, hanem önmagunknak kell azokat lassú, kitartó munkássággal oszlatni. A zsinat maradandó s áldásos emléket hagy maga után, ha semmi mást nem tesz is, mint megteremti a magyar ref. egyházat, az eddig szétdarabolt tagokat egy élő egésszé alkotja s ez által megadja a lehetőséget, hogy mint egységes egyház egyesített erővel forgassa a dárdát, ha kell, Siona védelmére. A zsinat nemes munkát teljesít akkor is, ha hazánk egész ref. egyházának egységes szervezetét megállapítja a legalsó fokozattól a legfelsőbbig.

Igaz, hogy jó volna, ha a zsinaton más is történhetnék, mert van még egy-két felettebb égető seb, melynek orvoslása s egy néhány oly reform vagy intézmény, melynek életbe léptetése felette óhajtható volna, de kérdés: lesz-e a zsinatnak ezekre ideje és ereje. Ha lesz, nagy hálával fogadjuk; ha nem, a fennebb említett minimummal is meg leszünk elégedve.

AZ ÁLL. IG. TANÁCS R. ÜLÉSÉBŐL.

Kolozsvár, 1881. okt. 23.

Jelen voltak: főtiszt. Nagy Péter püspök, mint elnök; br. Bánffy Albert, Benkő János, Gyarmathy Miklós, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Szász Béla, dr. Jenei Viktor, Parádi Kálmán ig. tanácsosok; Bodor Antal, Szabó Ádám, Deák József.

Az időközben elnökileg ellátott 15 ügy bejelentése és jóváhagyása után tudatja elnök afa, hogy gr. Bánffy Miklós ő excell., a delegatióba választatván, éppen a zsinat tartama alatt el van foglalva és e miatt a zsinaton részt nem vehet; tudatja továbbá, hogy miután Zeyk Károly főgondnok és zsinati képviselő jelentése szerint szintén részt nem vehet a zsinaton, helyébe gr. Bethlen Géza gondnokot és zsinati póttagot hívta meg, de most már mind a három póttag meghivatott, s így a meg nem jelenhető negyedik póttag helyett nincsen ki meghivassék, föl hívja az ig. tanácsot a további intézkedések megtételére. — Gr. Bánffy Miklós főgondnok ő excell. helyett gr. Bethlen Géza zsinati póttag meghívása tudomásul vétetik; Zeyk Károly egyházkerületi főgondnok afa felkérte, hogy nem lévén több póttag, ki helyette meghívható lenne, sziveskedjék a zsinaton megjelenni.

Bartha Lajos v.-h.-zarándi egyházmegyei esperes afa felhivatik, hogy útasítsa a dévai egyházközséget, miszerint a Spányik József és Fodor Luiza által az egyházközségen okozott károkat becültesse meg és ha a megállapítandó összeget nevezettek ki nem fizetnék, a törvényes lépéseket haladéktalanul tegye meg.

A szászlónai ref. felekezeti iskola megszüntetése és községi vagy állami alapon leendő szervezése tárgyában az illető szerződvény helybenbonyolítása előtt felhivatik Szakács István esperes afa felvilágosítás-nyújtásra az iránt, hogy az énekvezértanító lakásáról van-e gondoskodva? mi lesz a fizetése s ragaszkodik-e az egyházközség azon feltételéhez, hogy csakis állami iskola állíttassék fel?

A Tövis községében fekvő Sárpataki-féle lisztelő malom eladása tárgyában felhivatik a nenyedi kollegium előljárósága, hogy minden esetben, akár az eladást, akár a haszonbért látná az előljáróság előnyösebbnek, úgy az árverési feltételeket, mint a haszonbéri szerződvényt előzetesen terjessze fel az ig. tanácshoz.

A házi pénztár alapjára kibocsátandó adakozási felhívás tervezete elfogadtatván, megállapítottatik, hogy a főtiszt. püspök és br. Bánffy Albert egyházkerületi főgondnok afa által aláírva 1000 példányban nyomassék és küldessék ki az esperesekhez és a kollegiumok előljáróságaihoz.

A jogügyi bizottság beterjeszti az ig. tanács ügyvéd számára adandó útasítás tervezetét, melynek első, az ügyvéd kötelességeit tárgyaló része némi módosítással megállapított, a második rész tárgyalása az idő előhaladottsága miatt a jövő ülésre halasztatott.

KÜLFÖLD.

Olaszország. *A pápa elköltözése Rómából.* Érdekes hírek kezdenek terjedni az örök városban. A pápa szándékszik végleg odahagyni a vaticán zord falait, s lakását más, békésebb államba áttenni, hol szentsége s tekintélye ellen nem intéznének majd annyi s oly sokféle támadást (?). A tervek eddig még csak a pápai udvar titkát képezik, a kandi világ azonban mégis bir homályos sejtelmekkel azok felől. Ezek szerint a pápa lakhelyét Salzburgba, vagy Ausztriába tenné át, sőt — mint némely lapok gúnyosan megjegyzik — az Ausztráliába való átköltözködéstől sem idegenkedik. Mennyi igaz e hírekből, az még nem bizonyos, de hogy a pápa s egyáltalában a katolikus világhatalom viszonya az olasz kormányhoz s az olasz néphez feszültebb, mint valaha, azt bizonyítják a pápa személye s hivatala elleni gyakori tüntetések a nép részéről, s azon körülmény, hogy Gangelbauer bécsi érsek e napokban csak azért utazott el székhelyéről Rómába, hogy a bécsi udvarnál látogatást tevő olasz királyi párral elkerülje a találkozást.

Olasz zarándokok Rómában. Háromezer olasz katolikus zarándokolt nem rég Rómába, hol őket október 16-án a pápa ünnepélyesen fogadta s beszédet is tartott előttük, melyben kiemelte, hogy ő ellenősei között él és felszólította azért „hű és szerető gyermekeit“, hogy tömörülve, őt e helyzetéből kimenteni siessenek. Beszéde hemzseg a protestantismus ellen szórt rágalmaktól és ócsárlásoktól; mi ezt azonban már megszoktuk, hisz minden ünnepélyes alkalomkor ilyeket hallani annak a személynek ajkairól, ki a „béke fejedelmét“, Jézust akarja e földön képviselni!

Németország. *A jezsuiták kudarcza Luxemburgban.* Luxemburg csak nem rég lett önálló állam. Ezt a jezsuiták fel is akarták használni, s mint a német kormánytól nem függő területen, benne egy egyetemet akartak felállítani. Szándékuk kivitelét azonban az erélyes kormány határozottan ellenezte s így tervök dugába dőlt.

Spanyolország. *Reform mozgalom katolikus részről.* Üdvös mozgalom indult meg a catholicismus egyik erős fészkeben, Spanyolországban, magának a katolikus vallásnak intézményei ellen. Sok katolikus község, látva a vallás számtalan intézményének helytelen voltát, tömörült, a vallást ez alapon reformálni. Újabban négy tekintélyes egyházközség is csatlakozott a mozgalomhoz, u. m. a madridi, a sevillai, a malagai és a monistrolai.

Oroszország. *Új zsidó szekta Oroszországban.* Elisabetgradban (Chersoni kormányzás) új zsidó szekta alakult, mely bibliai testvérszövetségnek nevezi magát. A szekta minden külső szertartást elvet a circumcisió kivül. Házasságot templomi szertartás nélkül, kölcsönös beleegyezés alapján kötnek. A régi ünnepekből csak a szombatot és januarius 2 dikát tartották meg, az utóbbit, mint a testvérszövetség alapításának napját. Erkölcsi tekintetben a szekta oly foglalkozásokra ösztönzi tagjait, melyek az embert megnemesítik, s ezek közt első helyen áll a földmivelés.

Ázsia. *A catholicismus Khindban.* A Sanghaiban megjelenő angol lap szerint a „menyei birodalomban“ — jelenleg egy millió százezer keresztyén lakik, kik majd mindnyájan katolikusok. A püspökök száma negyvenegy, a kik alatt 664 európai és 660 benszültött lelkész áll s harmincz kollegiummal és harmincznégy kolostorral rendelkeznek. Az istentisztelet mindenütt khinai nyelven folyik s a hívők készséggel áldoznak péterfilléreket is a pápa számára.

Amerika. *A protestantismus.* A protestantismus örvendetes előhaladást tett Délamerikában. Az Argentin köztársaság Villa-Colon nevű városában alapított prot. egyház, mind több-több hívőt toborz maga körül. 2 és fél év óta az egyháztagok száma 150-ről 2000-re szaporodott. Számos katolikus tért át, a mi örvendetes bizonyítéka annak, hogy még Délamerikában is kezdik belátni, mily hatalmas ellensége a jezsuitismus a nép üdvének.

— z — y.

AZ „ERŐ. PROT. KÖZLÖNY“ TÁRCZÁJA.

AZ I. ZSOLTÁR.

(Kisérlet az új énekeskönyv számára.)

Szász Bélatól.

1.

Oh mely boldog, a kit nem ejthet meg
Áltanácsa a hitetleneknek;
Bűn útjára, a ki soh' se' téved,
Csufolókkal, a ki nem ül széket,
Hanem az Úr törvényét szeretve
Éjjel-nappal abban telik kedve.

2.

Olyan ő, mint termő, árnyékos fa,
Melynek lábát csöndes folyó mossa;
Ágát korán lehuzza gyümölcse,
Zölden marad lombja késő ősze —
Ki az Urral kezdi minden dolgát:
Jó szerencse s az egek pártolják.

Mig a bűnös, hitetlen, tévelygő:
Mint a polyva, mit elkap a szellő,
Meg nem állnak, ha itél az Isten,
Igazak közt ülő helyök nincsen,
Útjok elvesz s csak annyi nyomuk van,
Mint kilocsant viznek a homokban ..

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár 1881 okt. 29-én.

GRÓF BETHLEN ISTVÁN.

Lapunk zártakor vesszük az egyházkerületünket ért egy újabb csapás hírért, hogy gr. Bethlen István, marosi egyházmegyénk újonnan megválasztott főgondnoka, az erdélyi arisztokratia egyik legtehetségesebb fiatal tagja, f. hó 28-án reggel Bécsben, egy műtét következtében, megszűnt élni. Bence hazarészünk, és egyh. kerületünk egyik legszebb reményét vesztté el. Elhunytátneje, gr. Teleky Ilona, a vidék jótékony angyala s három kiskorú gyermek meke siratja. Tetemeit haza hozzák szülőföldre pihenni. Legyen porainak könnyű a hant!

— Sámí László temesése f. hó 16-án, az elhunyt többször kifejezett óhaja értelmében, d. e. 11 órakor ment végbe, nagyszámú közönség jelenlétében. A háznál Szász Gerő tartott egy rövid imát, míg a sir fölött Hegedüs István mondott búcsút egykori szeretett tanárának s tanártársának. A temetésen képviselve voltak Kolozsvár s a vidék főrangú, politikai, irodalmi körei, az iparos osztály, számtalan egyesület és a helybeli főtanodák. A koporsó körül a gyász napjaiban az elhunytak nyolcz tanítványa örködött, s ezek haladtak a gyászmenet alkalmával is a gyászszekér mellett, míg a szemfedőt hat ref. főtanodai esküdt tartotta. Bár az elhunytak határozottan kifejezett óhajta volt, hogy temetése minden külső pompa és fény nélkül menjen végbe, ezt csak részben lehetett teljesíteni. A temetést már a száz meg száz ember jelenléte is díszessé tette. Kevés koszorú díszítette a ravatalt, mert a család fölkerésére, a koszorúk pénzben váltattak meg, hogy az így összegyűlt összegből helybeli főtanodánknál egy „Sámí-lap” létesíttessék, történelmi pályakérdések kitűzésére, s esetleg egy a történelemben kitűnő előmenetelt tanúsító szegény tanuló segélyezésére. Mint halljuk, ez alapra ily módon már eddig több gyűlt be 700 frtnál, a mely körülmény már magában fényes bizonyítéka annak, mily közszeretben s tiszteletben állott a megboldogult. — Ismerősei s barátai körében egy más mozgalom is támadt, egy díszes síremlék felállítása iránt. A kezdeményező e téren Demjén László, kinek gyűjtődivén eddigelő közel 300 frt. jegyzetett be e célra. Mindezen tények magukért és az elhunytért sokkal fényesebben beszélnek, hogysen méltatásukba beljebb kellene bocsátkoznunk.

— A harmadik egyetem. Tudvalevő, hogy egy harmadik egyetem fölállítása van tervezve, s helyéül részint Szegedet, részint Pozsonyt emlegetik. Szeged városa a múlt héten ez ügyben tanácskozásokat tartott, melyek folyamán elhatározta, hogy e tekintetben a tőle telhető legnagyobb áldozatokat is meghozza. Trefort miniszter is lement e hó 22-én Szegedre, Szász Károly miniszteri tanácsos és több egyetemi tanár kíséretében, s részt

vettek a városházán tartott tanácskozásban. Trefort miniszter kijelenté, hogy mint Pozsonyban, úgy itt is egész tárgyilagossággal fogja tárgyalni a kérdést s részéről óhajtja, hogy a nyereendő adatok Szeged előnyére szolgáljanak. Hangsúlyozta aztán az egyetem felállításának pénzügyi nehézségeit, megemlíté, hogy ma még nem tudhatni, egy vagy két év alatt föl lesz-e az egyetem állítható, végül visszaütését az e kérdésben fölmerült gyanúsításokat.

— Étfalva és Zoltán két kis község, — mint a „Nemere” írja — egymás szomszédságában a székely-földön, a kettő együtt 598 lélekszámmal. E két község emberi emlékezet óta testvéries viszonyban él egymással, a többek közt együtt tartanak iskolát, együtt képeznek egy egyházközséget. E községek lakói, beszámítva a konkolyt, mely a legtisztább búzából sem hiányzik, általában józan gondolkodású, minden jóra szívesen hajló értelmes egyének. Nevezetes, hogy e két kis községből ez ideig 14 okleveles egyén került ki, kik közül 8 ref. lelkész, 2 tanár, 2 tanító, 2 végzett gazdatiszt. Ezekon kívül a közel múltban meghalt egy lelkész és egy tanító. A községi iskolánál magasabb rangú tanintézetben, jelenleg tanul e két kis községből 9 fiú és 7 leány, összesen 16 növendék. E szám-arány szép bizonyítéka a közértelmesezésnek.

— A protestáns segélyegylet egyetemes conventje Czékus István superintendens és Ivánka Imre elnöklete alatt a napokban folyt le a nagy-szombati evangélikus templomban. Az ülés nevezetesebb mozzanatai a következők voltak: Konstatálták, hogy az adományozások a múlt évben nem voltak oly nagy mérvűek, mint azelőtt. Ő felsége 1000 forintot adott. Ez összegből a király-lehotai egyháznak 400, az abaúj-szántóinak 600 forintot szavaztak meg. A convent Reischel kereskedő sirjára, ki 2000 forintot hagyott a segélyegyletnek, koszorút tesz. A budapesti nőegylet szép templomi edényeket, Prónay Dezső báró 200 forintot adott. A Gusztáv-Adolf egyesület múlt évben 12,105 forintot osztott ki magyarországi szegények közt. Hálából a magyarországi protestánsok ez egyesület főnnállásának 50-ik évfordulója alkalmából, mi jövőre lesz, deputációt küldenek Lipésbe; egyszersmind 1000 forintos magyar alapítványi helyet fognak alapítani a német intézetnél. Nagy visszatetszést szűltek azon cikkek, melyek Boor Mihály szakolczai lelkész „Koronhevena Sioné” folyóiratában ez egyesület ellen megjelentek. Boor azért írta e cikkeket, mivel a Gusztáv-Adolf egyesület szerinte csakis a magyar ajkú evangélikusokat segélyezi. A gyűlést barátságos lakoma zárta le, melynél nem hiányoztak a felköszöntők sem.

— Iskolai takarékpénztárak állása. Weisz B. F. királyi tanácsos úr megküldötte lapunknak az iskolai takarékpénztárak 1880—81 évi állapotáról szóló jelentését, melyet az országos magyar gazdasági egyesület iskolai takarékpénztári albizottságának október 6-iki ülésében előterjesztett. Ez igen érdekes jelentés főbb adatai a következők: 1876-ban iskolai takarékpénztár volt 13 helységben, 15 iskolában; betevő tanuló volt 2621, a betett összeg 13,337 frt. A haladás évről-évre lassú volt; nagyobb lendületet az intézmény 1880-ban vett, mikor e takarékpénz-

táras iskolák száma 50-ről 141-re emelkedett, s még nagyobb a folyó évben, mikor a szaporodás a helységeknél 82, az iskoláknál 99, a kezelő tanítóknál 229, a betett összegnél 17,170 frt. 61 kr. A jelen évben t. i. iskolai takarékpénztár van 178 helységben, 240 iskolában; a kezelő tanítók száma 451, a betevő tanulóké 14,984, a betett összeg 71,817 frt. 78 kr. Jelentéstevő örömmel constatálja az előitéletek oszlását s az intézménynek ezzel arányos fejlődését, de azt is felemlíti, hogy más államoktól tekintetben „szégyenítőleg“ hátramaradunk. Jelesen Franciaországban az 1880 augusztusi kimutatás szerint 14,372 iskolai takarékpénztár 302,841 betéti könyvecskét, összesen 6,403,773 frankról adott ki. Egyébiránt bizalmat lehet meríteni a jövőre nézve a kormány gondoskodásából, mely eddigelé is szép tettekben nyilvánult. A közokt. miniszter úr már két ízben adott 1000—1000 frtot oly tanítók jutalmazására, kik isk. takarékpénztárakat kezelnek; ugyancsak 1000 frtot adott e célra báró Kemény Gábor kereskedelemügyi miniszter úris; jelentéstevő a múlt és jelen évben 500—500 frtot. De talán legfontosabb mozzanat ez ügyben az, hogy az augusztusban tartott országos tanítógyűlés az iskolai takarékpénztárak gyakorlati behozatalát az ország összes tanítóinak ajánlotta. Végül a jelentéstevő több hatékony módot és eszközt ajánl az intézmény sikeresebb terjesztésére. Kijelenti, hogy azon 1000 frtot, melyet néhány év előtt az „Eötvös-alap“ javára a nemzetgazdasági egyesületnél letett, most e célra akarja fordítani.

— **B. e. br. Kemény István temetése** alkalmával lapunk szerkesztője, Elekes Károly, n.-enyedi ig. tanár, Damokos László, kir. táblai ülnök és Csató János alispán által mondott ima és beszédek, nem rég kerültek ki sajtó alól egy igen diszesen kiállított füzetben, melyet az elhunyt kitűnően talált arcképe is díszít. A füzet csak az elhunyt közelebbi ismerőseinek küldetik meg, s könyvárúsi úton nem szerezhető meg.

— **Új zeneművek.** Tábornszky és Parsch zeneműkereskedésében Budapesten megjelent: „Zengő bokor“ 1. Selymes Panna. 2. Szeretni. (Már az aztán valami.) 3. Gyászbába borult 4. Hét utcza van a faluban 5. A birónak. 6. A rózsának tövise van Énekhangra, zongorakisérettel (vagy zongorára külön) szerző: Szentirmay Elemér. Ára 1 frt.

A FÓTISZT. PÜSPÖK URA KÖVETKEZŐ KÖRÖZVÉNYEKET

BOCSÁTOTTA KI:

Tudású! és megtartású!

1076—1881. A nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter f. évi október 4-ről kelt 25,725 számú átiratával arról értesít, hogy újabb időben ismét fordultak elő esetek, hogy a katonai eltartásban részesülő személyek elhalálása feltűnően későn jut a nyilvántartó hatóságok tudomására. Ennélfogva felhivom t. lelkész fiait: hogy mihelyt bármilyen katonai ellátásban részesülő kato-

nai egyén vagy ily minőségű katonai özvegy vagy árva meghal, az általuk díjmentesen kiállítandó halotti bizonyítványt minden haladék nélkül a község előljárójának küldjék át.

Köröztetnek.

1066—1881. A széki egyházmegyében a magyar-kályáni lelkészi állomás. Fizetése: 197 — százkilenczvenhét — frt. 70 — hetven — kat. hold tagosított külfekvéség haszonélvezete, melynek jelenleg évi haszonbére 240 frt. Keresztelésért: 20 kr., esketésért: 1 frt., temetésért: prédikációval 1 frt. 20 kr., könyörgéssel 50 kr., anyakönyvi kiadványokért 1 frt. Tanításért minden gyermektől 50 kr. vagy két tenyérnapszám. Minden konfirmált ifjú házassága, vagy férjhezmenetelig köteles egy tenyeres napszámot tenni. Minden papi birtok utáni terheket és adót az egyház hordoz. A megválasztott köteles minden lelkészi és kántortanítói teendőket végezni. Pályázati határnap: nov. 24-ike. Folyamodványok Báthori Dániel esperes afához Székre küldendők.

1102—1881. A szilágyszőlőnoki egyházmegyében a zsiói félfizetéses lelkészi állomás. Az egész fizetés: I. Wesselényi Béla bárótól: 50 — ötven — o. é. frt. 40 kalangya búza, 40 veder bor, azon esetben, ha bortermés nincs, a bor fizetés nem kárpótoltatik. Szombati vámváltságba 30 véka tiszta és 10 véka elegybúza; 40 véka kukoricza; 2 drb 1/2 éves sertés s ezek hizlalására 20 véka szemes kukoricza, II. Az egyházközségtől: tisztességes lakhely, gazdasági épületekkel és kerttel; 8 frt. 45 kr.; 50 véka tiszta és 50 véka elegybúza, 145 véka részben kukoricza, részben rozs. 100 o. é. frt. (váltság.) 5 h. 1428 □ öl szántó, 5 h. 437 □ öl kaszáló haszonélvezete. Esketésért 1—3 singes kendő; keresztelésért 20 kr., temetésért templomban 2 frt, háznál 3 o. é. frt. Pályázati határnap: november 24-ike.

1042—1881. Ugyanezen egyházmegyében a sz.-szegi k. tanítói állomás. Fizetése 145 frt. 68 kr. 35—28 véka gabona. 1 h. 1388 □ öl szántó, 2 h. 1569 □ öl kaszáló haszonélvezete, melyeknek mivélése az egyháztagok kötelessége, 8 szekér tűzifa hazaszállítva. Temetésért 20 kr., verses búcsúztatás 40 kr. Tandíj: kezdőtől 1/2 véka gabona, 20 kr., olvasóktól 1/2 véka gabona és 40 kr. Tisztességes lakás, kert és egy melléképület. Pályázati határnap: nov. 24-ike. Folyamodványok mindkét állomásra Szabó Pál esperes afához Diósdra küldendők.

Kolozsvárt, október 19, 1881.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Dénes József urnak. Számtalan költeménnyel rendelkezünk ugyan tárczánk számára, legközelebb azonban mégis helyet szorítunk költeményei közül legalább egy-kettőnek.